

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

12. (III/4.) szám

2007

Szerzők

Ádám János
Balog Zoltán
Dr. Demjén Péter
Fehér Norbert
Gróf Lajos
Hajdók Judit
Dr. Kabán Annamária
Lezsák Sándor
Mariscsák István
Dr. Mózes Huba
Papp András
Dr. Ternyák Csaba
Dr. Török László
Turcsik Ferenc
Zsugyel János

A szerkesztőbizottság:
*Demjén Péter, Kozslikné Szabó Mariann, Mezei István,
Papp András, Mariscsák István, Sasvári István,
Táraczközi Gerzson, Zsugyel János, Várhelyi Krisztina*

Felelős szerkesztő: *Gróf Lajos*

Szerkesztőség (levélcím):
3535 Miskolc, Puskás Tivadar u. 1.
Telefon: (46) 337-598
E-mail: lajos.grof@freemail.hu

Kiadja a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Mariscsák István*

DSIDA JENŐ

Templomablak

Szent-Iványi Sándornak

Kik csak az uccán
járnak-kelnek
szépséget rajta
nemigen lelnek,
kiváncsi szemmel
rá nem tapadnak:
csak egy karika,
szürke karika,
ólomkarika,
vén templomablak.

Rácsa rozsdás,
kerete málló,
emitt moh lepi,
amott pókháló, –
sütheti napfény,
sötét örökre,
mint világtalan,
bús világtalan,
agg világtalan
húnyt szeme-gödre.

De ki belép
a tág, iromba,
boltozatos,
hűvös templomba
s belülről pillant
ablakára,
megdöbben ten áll,
megkövülten áll,
elbűvölten áll: –
Nézz a csodára! –

Színek zengése!
Fények zúgása!
Mártir mosolya!
Szűz vallomása!
Kék, ami békül,
piros, mi lázad!
Magasba ragad,
a mennybe ragad
lángtűnemény
és tűzkáprázat!

Ó, titkok titka:
a földön ittlent
belülről nézzen
mindenki mindent,
szemet és szívet
és harcot és békét! –
Áldja meg az Úr,
áldja meg az Úr
a belülről látók
fényességét!

ASSISI SZENT FERENC

Cantico di Frate Sole

Felséges Ur, mindenható s jó mindenek
felett!
Tied a dicsőség, dicséret, áldás és minden
tisztelet!

Mind Téged illet, Felség, egyedül
s nincs ember, aki Téged méltón emleget.

Dicsérjen s áldjon, én Uram,
kezednek minden alkotása,
különösen bátyánk-urunk a Nap,
ki nappalt ad, világít és minket megvidámít.
Fényes ő és ékes ő és sugárzó roppant
ragyogása
felséges arcod képemása.

Áldjon, én Uram, asszony-nénénk a Hold
és minden csillagok,
kiket az égre szórtál és szépek most és
kedvesek és csillogók.

Áldjon, én Uram, a mi öcsénk a Szél
s az Ég s a Lég s a Hó s a Hő s a derűs és
borús Idő,
kik által éltetsz mindent, ami él.

Áldjon, én Uram, hugunk a Víz,
oly hasznos, tiszta, jóleső, alázatos és
kedves ő.

Áldjon, Uram, mi testvérünk a Tűz,
kit világul az éjszakába gyújtasz.
Szépséges és hatalmas, erős és felvidult az.

Áldjon, Uram, mi Földanya-nénénk,
ki tart és táplál minket, hogy megélnénk,
ki füvet hajt és gyümölcsöt terem és sok
színes virággal élénk.

Áldjon, én Uram,
minden ember, kit háboruság, baj,
gyötrelem ért,
de tűr és megbocsájt szerelmedért.
Boldogok, kik mindent békén viselnek,
Te nyújtasz nekik, Felség, egykoron babért.

Áldjon, én Uram,
mi nővérünk a testi Halál,
ki minden élő embert megtalál.

Akik halálos bűnben halnak meg, jaj
azoknak,
boldogok, akik szentséges akarathoz
igazodnak,
nem tesz kárt bennük második halál.

Dicsérjétek s áldjátok az Urat
s adjatok hálát Neki
s roppant alázattal szolgáljatok Neki!

(Dsida Jenő fordítása)

*(A költő 100 éve, 1907. május 17-én
született)*

A III. Miskolci Nemzeti Estély

A KARTAL–VECZÁN-DÍJ KITÜNTETETTJEI

A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének miskolci csoportja rendezésében került sor ebben az évben a Fráter György Katolikus Gimnázium aulájában október 21-én a III. Miskolci Nemzeti Estély című megemlékező ünnepségre, amelyen részt vett több, a városban működő jobboldali civil szervezet.

Ekkor emlékeztünk az 1956-os forradalom és szabadságharc 51. évfordulójára, és akárcsak az elmúlt két évben, idén is ezt az alkalmat használtuk fel arra, hogy átadjuk a most már Kartal–Veczán-díjat. Ez a díj korábban *Veczán Pál*, a három éve elhunyt evangélikus lelkész, esperes nevét viselte (életútját most *dr. Szinay Attila*, a Fidesz városi elnöke ismertette), de *dr. Kartal Ernő* minorita szerzetes, a KÉSZ miskolci csoportja egyházi elnökének tavalyi halála után a kuratórium úgy döntött, hogy a díj nevét Kartal–Veczán-díjra változtatja, hogy mindkét, a város életében meghatározó szerepet betöltő egyházi személy emlékét ily módon is megőrizze. (Kartal Ernő munkásságát *Gergely Miklós*, a Rászoruló Felebarátainkért Alapítvány kuratóriumának elnöke méltatta.)

Az ünnepségen először *Mariscsák István*, a Fráter György Katolikus Gimnázium igazgatója mondott köszöntő szavakat, majd *Lezsák Sándor*, az Országgyűlés alelnöke, fideszes képviselő mondott ünnepi beszédet.

Ebben az esztendőben három díjat osztott ki a kuratórium. Az eredeti elképzelésnek megfelelően egy olyan személy kaphat díjat, aki Miskolc város közéletében – a díj névadóihoz méltó módon – tevékenyen részt vállal és a jobboldali értékrend elkötelezettje, mely munkájában, szerepvállalásában is megnyilvánul. A másik díjat olyan személy kaphatja, aki a határainkon túl élő magyarságot képviseli, és munkájával, szerepvállalásával ugyanolyan értékeket képvisel. A harmadik – rendkívüli – díj kiosztására a kuratórium tagjainak egyhangú véleménye alapján kerülhetett sor. Szeptember 10-én ugyanis közlekedési balesetben elhunyt a KÉSZ miskolci csoportjának elnöke, *dr. Rivasz-Tóth Gyula* és felesége. A KÉSZ-ben végzett tízéves munkája elismeréseként részesült most posztumusz-díjban.

A Kartal–Veczán-díj idei miskolci kitüntetettje *Szabó Sándor* református lelképásztor, a belvárosi gyülekezet lelkésze, a Léway József

Szabó Sándor

Balassa Zoltán

Rivasz-Tóth Dávid Gyula

Közművelődési Egyesület elnöke lett, akinek érdemeiről Mezei István, a KÉSZ miskolci csoportjának vezetőségi tagja beszélt.

A határon túl élő magyarok között végzett munkájáért a Kassán élő *Balassa Zoltán* mérnök-újságírót tüntették ki Kartal–Veczán-díjjal. Az ő laudációját Rózsa György, a Mandorla Egyesület elnöke mondta el. Mindkét kitüntetettnek Lezsák Sándor és *Rashev Judit*, Veczán Pál leánya adta át a Makoldi Sándor szobrász által készített plakettet és oklevelet.

A posztumusz-díjjal kitüntetett dr. Rivasz-Tóth Gyulára a KÉSZ miskolci csoportjának elnökségében munkatársa, *dr. Demjén Péter* emlékezett. A KÉSZ miskolci elnökéről lapunkban külön is megemlékezünk. A plakettet a kitüntetett gyermeke, *Rivasz-Tóth Dávid Gyula* vette át *Sasvári Istvántól*, az Eszmék és Értékek Alapítvány elnökétől és *Gróf Lajostól*, a KÉSZ miskolci titkárától.

A bensőséges ünnepségen közreműködött *Barnóczki Beáta* (ének), *Balázs István* (vers) és a diósgyőri Jubilate Deo énekegyüttes, *Povázsai Krisztina* vezetésével.

Az est háziasszonya, műsorvezetője *Kardos Katalin* és *Csutorás Krisztina* voltak.

LEZSÁK SÁNDOR

A múlt erős gyökér...

A múlt erős gyökér, jelen és jövő belőle él. Dr. Bábel Balázs kalocsai érsek gondolatával köszöntöm tisztelettel a vendéglátó igazgató urat, kedves mindnyájukat. Kilenc esztendővel ezelőtt a kalocsai érsek Kiskunmajsa környékén autózott, és szabad két órájában elment Pongrácz Gergely múzeumába. Nemcsak futólag nézte meg, hanem egy kicsit sorra vette azokat a tárgyakat, személyes emlékeket is, aztán egy hosszú beszélgetés után megnézte a templomot és a készülő ifjúsági tábor terveit, majd Pongrácz Gergely kérésére az érsek atya ezt írta a vendégkönyvbe: a múlt erős gyökér, jelen és jövő belőle él. Pongrácz Gergely annyira elfogadta ezt a mondatot, hogy aki odalátogat ebbe az 56-os múzeumba, a tanyasi iskolába, Kiskunmajsára, ez a mondat fogadja a falon.

Lezsák Sándor

Itt, ebben az épületben, amelynek erős, keresztény múltja van, ebben a városban és ebben a környezetben, ahol sok-sok barátom, ismerősöm tekintetébe kapaszkodhatnék most, a múlt erős gyökér..., az 1956-os forradalom és szabadságharc emléke előtt fejet hajtva oly módon, hogy 56-ról csak egyféleképpen lehet fogalmazni, nekünk, magyaroknak. Nem lehet kétféleképpen beszélni Szent Istvánról. Nem lehet kétféleképpen beszélni és gondolkodni a tatárjárásról, a mohácsi csatavesztésről. Nem lehet kétféleképpen gondolkodni a török, a német, a szovjet megszállásról. Nem lehet kétféleképpen gondolkodni és beszélni Trianonról, az első és második világháborús magyar hősi halottakról. Nem lehet kétféleképpen gondolkodni és beszélni 1956-ról, október 23-áról, az azt követő napokról, a megtorlásról, arról az iszonyatról, amelyet november 4-e és az azt követő napok, hónapok, évek, évtizedek hoztak, nemcsak Budapesten és vidéken, hanem a Kárpát-medencében mindenütt, ahol magyarok élnek. Ma is feldolgozatlan az a sok szenvedés, gyötrellem, megaláztatás, kínlódás, amelyet Erdélyben, Kárpátalján, Felvidéken, Délvidéken, Somogyban, Borsodban, Bács-Kiskunban, szerte az országban, a történelmi hazában elszenvedtek azok, akik megpróbáltak kis vagy nagyobb közösségben emberi módon gondolkodni, élni, keresztény magyarként családot, a szűkebb, tágabb környezetet alakítani, formálni. Erről kétféleképpen magyar ember nem gondolkodhat.

Igaza van igazgató úrnak, amikor azt mondja, hogy ne legyen bennünk gyűlölet,

mert az elhomályosítja a gondolkodást és a cselekedetet is olybá formálja, amely nem biztos, hogy az adott pillanatban szükséges és elégséges. De én keresztény emberként azt mondom, hogy csak a jó Isten bocsáthat meg annak, aki elkövette azt a három bűnt az elmúlt közel négy évben. Nem fogjuk elfelejteni december 5-ét, mert így kell gondolnunk a történelmi hazára, nem fogjuk elfelejteni az özsödi beszédet, és hogy mit műveltek ezzel az országgal. Én, amíg az eszemet tudom, és mások is sokan, úgy fogunk emlékezni az októberi magyar forradalomra és szabadságharcra, hogy nem tudjuk elfelejteni, mi történt az 50. évfordulón. Soha nem fogjuk elfelejteni. Megbocsáthatatlan az a bűn, amit elkövettek a történelmi haza ellen.

Nekünk hatalmas a felelősségünk, hogy az a múlt, ami erős gyökér, erősödjön, és úgy éljen belőle a jelen, hogy valóban építkezni tudjunk nekik, a huszonéveseknek. Mi lesz velük ötven év múlva? Hetvenöt évesek lesznek? Nyolcvanévesek? Hol leszek én már akkor, sóhajtunk, de egy kézmozdulatban, egy sóhajban, egy gondolatban meg kell hogy maradjunk. De milyen lesz ötven esztendő múlva ez a történelmi haza? Most alakul, most formálódik? Milyen lesz gyermekeink, unokáink sorsa? Jönnek a baljós jelek. Ötven esztendő múlva hétmilliós, hatmilliós magyarság lesz? A drámai népeességfogyásnak valóban ez lehet a következménye. Mi lesz itt?

Az én válaszom az, hogy mi leszünk itt. Nem történhet másképp. Hogyan? – kérdezik. 1641-ben a kecskeméti városi önkormányzat a török által megszállt országban, a hódoltság területén, majd a magyarok száz esztendővel Buda elfoglalása után miben reménykedtek? Lapozom a korabeli jegyzőkönyveket, és mit találok. A mi magyarjaink akkor Kecskeméten, Buda elfoglalása után száz esztendővel, amikor ki tudta, mikor lesz újra magyar Magyarország, az iskolában reménykedtek. Ez a rendkívüli nagy felelőssége ennek a korszaknak, ennek az iskolának itt, és minden magyar iskolának, hogy ezt a múltat valóban legyen képes a gyerekekkel éreztetni, erre nevelni, és belőle úgy építkezni, hogy abból jövő épüljön.

Vannak közvetlen feladataink is. Akik itt ülnek, pontosan tudják, hogy mi az a következő napokban, esztendőkből. Csak akkor tudunk ennek a rendkívüli feladatnak megfelelni, ha egy olyan nemzeti összefogás erősödik itt, a történelmi hazában, amely megjelent 1956. október 23-án és az azt követő napokban. Ha összehasonlítom a két időszakot, bizony, sok-sok egyéb mellett elmondható, hogy akkor élt még a klébersbergi örökség, a két világháború közötti erkölcsi keresztény nevelés, a cserkészlet sok-sok ága, akkor erősebben, mint ma. Mert közben az a négy évtized, és az elmúlt évek is szinte hipnotizálták ezt az országot, a közvéleményt. Elképesztő, milyen pusztítást végeztek. Volt ezeregyszáz éves történelmünknek sok olyan időszaka, amikor reménytelennek tűnt a helyzet, de újra és újra hitet merítettünk a múltból, a múlt jeles történéseiből. Az egyik ilyen 1956, az ötvenhatosok, a pesti srácok, a pesti lányok, az írók, azok az emberek, akik gondolataikkal előkészítették az eseményeket. És a vidék forradalma. Itt, Miskolcon is, a megyében és szerte az országban csak sortüzekkel tudták megbénítani, megfélemlíteni a népet. Pontosán tudták, hogy a velük szemben állók a tisztesség, az erkölcs, a jobbiztonság és a szabadságvágy tiszta, nemes egyszerűségét képviselik, s ezt másképpen nem tudták, csak irgalmatlan, kegyetlen sortüzekkel, vattatűszobákkal

és kínzásokkal megtörni. Biztos vagyok benne, hogy szinte nincs a teremben olyan, akinek családja, rokonai, barátai környezetében ne történt volna dráma, valami olyasmi, amivel még ma is nagyon nehéz szembenézni. Tudja az ember, a gyermekeinkkel ezt valahogy érzékeltetni kell, hogy pontosan tudják, miképpen kötődjenek ehhez a múlthoz. Hogy melyik oldalon álljanak és éljék le az életüket.

A múlt erős gyökér, jelen és jövő belőle él – mondtuk tegnap is Lakiteleken, amikor köszöntöttük az éppen október 23-án 80 esztendőös Gyarmati Dezső olimpiai bajnokot, aki számomra nagy példázatot jelent. Hadd fejezzem be ezzel, és egy kis meglepetéssel. Sokan tudják, a vízilabdázók csapatkapitánya volt 1956-ban, a melbourne-i olimpián ő vitte a magyar zászlót. Volt egy nagyon fontos mérkőzésük az elődöntőben a szovjetek ellen. Már 4:0-ra vezettek, tombolt a stadion, mert erre a mérkőzésre a forradalom leverése utáni hetekben került sor, amikor a szovjetek már megszállták tankokkal az országot, lőtték és megfélemlítettek, legázolták a forradalmat. Akkor, ott, Melbourne-ben, az úszómedencében ez nem akármilyen mérkőzés volt a szovjetek ellen. Tehát 4:0-ra vezettünk már, amikor az egyik szovjet játékos a mérkőzés utolsó perceinek egyikében belekarmolt a Zádor nevű játékosunkba, ömlött a vére. Gyarmati, a csapatkapitány, odakiáltott neki, hogy ne a közelebbi parton szálljon ki a medencéből, hanem ússzon át a túloldalra, hadd folyjon a vér egy kicsit..., ő átúszott, folyt a vére, elképzelhető, hogy tombolt a közönség. Azóta sem fújták le ezt a mérkőzést, de 4:0-ra megnyertük, aztán a következő mérkőzést is, a döntőt és mi lettünk az olimpiai bajnokok, aranyérmet nyert a magyar vízilabda-válogatott.

Gyarmati Dezső az olimpia után egy ideig Amerikában élt, majd hazajött, mert amnesziát kapott, de kiderült, mégsem kapott amnesziát, és hetente kellett jelentkeznie a rendőrségen, ahol minden alkalommal felvették az adatait, megkérdezték tőle, Gyarmati Dezső, mikor született? Mondta, hogy 1956. október 23-án. A rendőrtiszt rászólt: Gyarmati, ne szórakozzon velem. De ő megismételte, én 1956. október 23-án születtem, Miskolcon. Itt született Gyarmati Dezső Miskolcon, néhány hónap után költöztek aztán Budára.

1990-ben az MDF Bem téri székházába, az első szabad választás utáni győzelem mámorában jött be, listán ő is bejutott a parlamentbe, országgyűlési képviselő lett. Egy újságpapírba becsomagolt valamit hozott és azt mondta: Sándor, ezt neked hoztam ajándékba. Te a legnagyobbat adtad nekem az életben, és én elhoztam neked a számomra legkedvesebbet. Fogadd el tőlem, de még ne bontsd ki, mert esetleg visszaveszem. Várd meg, míg elmegyek. Elment, kibontottam, és gondoljak meg, mi volt benne: az 1956-os melbourne-i olimpiai aranyérme. Úgy gondoltam, hogy most itt, kicsit Gyarmati Dezsőt is megidézve, aki Miskolcon született, megmutatom ezt az aranyérmet, körbeadjuk. Azzal a gondolattal vegyék kézbe, hogy 1956-ot is érzékeltesse, és talán azt, hogy a múlt erős gyökér, jelen és jövő belőle él – nekem ez az olimpiai aranyérem is nagyon sokat jelentett az elmúlt időben. Köszönöm a figyelmüket!

(A III. Miskolci Nemzeti Estélyen, október 21-én, a Fráter György Katolikus Gimnáziumban elmondott ünnepi beszéd szerkesztett változata)

Az emberi jogok helyzete Magyarországon, egy évvel a forradalom 50. évfordulója után

Köszöntök mindenkit, akik megjelentek. Azt gondolom, hogy olyan emberek vagyunk itt együtt, akiknek nem kell magyarázni, mi történt 2006. október 23-án. Mégis, rögtön hozzá kell tennem azt a rossz hírt – ma este inkább rossz híreim lesznek –, nehogy azt higgyük, hogy Magyarországon az emberek többsége úgy gondolkodik az elmúlt év – ahogy mi szoktuk mondani: a forró ős – eseményeiről, ahogyan mi ebben a teremben.

A felmérések, a közvéleménykutatások ugyan lehetnek manipulatívák, de azért mégis lehet valamilyen képet alkotni, mit is gondolnak az emberek 2006 szeptemberéről és októberéről. Magamat is megdöbbenett, amikor szembesültem a számokkal. Ma Magyarországon a lakosság kétharmada úgy gondolja, hogy nagyon jól tettek a rendőrök, hogy megverték a rendbontókat, a tüntetőket, akik kirakatokat törtek be, autókat

Balogh Zoltán

borogattak fel, és rendet csináltak a fővárosban. Magyarország lakosságának kétharmada így gondolja és csak egyharmada úgy, ahogy mi, hogy egy meg nem engedett rendőri brutalitás történt, politikai parancsra, 1956 óta először a rendőrséget ráküldte a saját népére a jelenlegi kormányfő. Az, hogy ez a dolog így történt, nem szorul bizonyításra, még akkor sem, ha egyelőre csak indirekt bizonyítékaink vannak.

Erről beszélni olyan, mint amikor egy reflektor megvilágít egy olyan sarkot, ahol egyébként árnyak szoktak lenni, és világossá teszi számunkra, hogy olyan országban élünk, ahol nemzeti, keresztény/keresztényen alapon jó esetben az országlakosoknak, ahogy Nemeskürty tanár úr mondja, az egyharmada tud gondolkodni. Ha a felnőtt, választó népességre gondolunk, körülbelül azok, akik a 2005. december 4-i népszavazáson arra szavaztak, hogy adjuk meg minden határon túli magyarnak az állampolgárságot. Rájuk lehet számítani, ők átlátják a hatalom trükkjeit, manipulációit, a gonosz struktúrákat, de mi van a másik kétharmaddal? Ez a mi nagy kérdésünk, mert ha komolyan gondoljuk, azt szeretnénk, hogy ebben az országban azoknak legyen többsége, azok kormányozzanak – hogy rögtön a legforróbb kérdést, amit kaptam: mikor lesz itt már más kormány, érintsem –, akiket mi választunk. Mit kell tenni azért, hogy az ő kezükbe kerüljön a kormányzás, ha nekünk ezzel az igazsággal nincs többségünk.

Minden tisztességes politikai erőnek az alapvető konfliktusa az igazságnak és a többségnek a kérdése. A kisebb pártoknak persze, akik abban reménykednek, hogy mindig lesz valaki, akivel koalíciót lehet kötni, ez egy kicsit nehezebb kérdés. Egy olyan nagy néppártnak, amelyiknek az a feladata, hogy többséget teremtsen, annak kevés, hogy igaza van, ha soha nem tud kormányozni. De fordítsuk meg a dolgot, hogy hiába kormányoz, hiába van többsége, ha közben feladta az igazságot.

E között a két véglet között mozog ma az országban a realpolitika. Hogy lehet úgy többséget szerezni, hogy közben ne adjuk fel az igazságot? Ha szabad október 23-ára nézve ezt a konfliktust, ezt a döntési helyzetet, ezt a stratégiai dilemmát magyarázni – én a személyes példámat hoznám fel, így tudom a legjobban megmagyarázni –, felidézem a Fidesz elnökségi ülését, amelyik tavaly október 24-én ült össze (én ugyan nem vagyok egyik pártnak sem a tagja, de mint a Fidesz-alapítvány elnöke tanácskozási joggal jelen voltam). Ott azt mondta az elnök úr, ha ezt a témát, hogy micsoda trauma érte a magyar nemzetet és micsoda szégyenletes dolog történt, két hétig fenn tudjuk tartani a médiában, akkor már nagyon jók vagyunk. Mert hogy miről beszélnek a televízióban, mint mond a rádió, mit írnak az újságokban, annak a 80 százaléka semmifajta behatásunk nincs. Ki vagyunk szolgáltatva annak, hogy egy témát felemeljenek vagy leejtenek, beszélnek róla, vagy nem.

Tegnap este Kecskeméten jártam, ahol nagyon kritikus kérdéseket kaptam, hogy mit tesz a Fidesz október 23-a ügyében, és megdöbbenem tapasztaltam, hogy a saját táborunkban is az emberek 80 százalékának fogalma sincs, hogy mi minden történt ebben az ügyben, mert a médiának nem érdeke közvetíteni. Tehát ha két hétig erről beszélnek, már jók vagyunk, mondta az elnök úr. Eltelt egy év, és még sokkal kevesebbet beszélünk a tegnapelőtti október 23-áról, mint az egy évvel ezelőttről.

Miért van ez így? Azt gondolom, ennek két oka van. Bármilyen totális is a médiauralom, bármennyire a média tulajdonosai és működtetői döntenek el, hogy miről legyen szó egy országban, azért vannak olyan tények, amiket nem lehet elhallgatni, amik átütik az ingerküszöböt, az erkölcsi küszöböt és ez a téma magától mindig újra előtérbe kerül. 1956 óta ilyen súlyos atrocitás Magyarországon nem történt. Azt kell mondani, és ez nem dicséret, hanem szégyen, hogy Kádár János rendőrsége sokkal humánusabban viselkedett, legalábbis 1958 után, mint Gyurcsány Ferencé.

Nekem gyanús kezdett lenni, hogy a kezdeti fékezés után, hogy erről ne beszéljünk, két hét után eljött egy olyan időszak, hogy szinte mindennap felhívtak engem a drága Bolgár György, és hívott, menjek a Klubrádióba, beszéljünk, ez nagyon fontos téma. Vitatkozzak a szocialistákkal, az SZDSZ-szel, emberjogi szervezetekkel. Gyanús volt, hogy ennyire népszerű lennék a Klubrádióban, hiszen a bejött sms-ek másról szóltak. A másik oldal médiája is elkezdett erről érdeklődni. Ők is hozták a fotókat, interjúkat csináltak, vitatkoztunk a történelekről. Ez a kormányzati manipuláció egyik sötét sarka, hogy nekik, akik most kormányon vannak, még az is jobb, ha a rendőrségi brutalitásról beszélünk, mint ha arról beszélnénk, mi van az egészségügyben, mi van az energiaárakkal, a szegénységgel, a szociális válsággal Magyarországon.

Ha belegondolnak, ez nagyon súlyos dolog, hogy egy kormány szívesebben vállalja

azt a témát, hogy verték meg az embereket az utcán, csak nehogy arról kelljen beszélni, amit a kormányzásuk alatt gazemberségben elkövetnek. Miért? Mert pontosan kiszámolták, hogy az emberek maximum egyharmadát érdekli a brutalitás kérdése, a többiek úgy gondolják, hogy nem kell ezzel foglalkozni, és azokat, akik az utcán randalíroznak, meg kell verni, haza kell zavarni. Inkább legyen erről szó, mint hogy milyen válságban van az ország, a mindennapi élet. Ami Budapest utcáin történt, az nem érinti az emberek mindennapi életét.

Döntést, erkölcsi döntést kellett hozni, hogy akarjuk-e tovább erőltetni a rendőri brutalitás kivizsgálásának kérdését, vagy azt mondjuk, ezt már hagyjuk, beszéljünk arról, hogy mi van a kórházakkal, a privatizációval, az emberek szociális helyzetével. Az egyik, az emberi jogi téma nem hoz szavazatokat, legfeljebb a mi táborunkat megnyugtatja, hogy nem hagytuk őket cserben, a másik téma viszont népszerűséget jelent, az emberek kétharmadát ez inkább érdekli.

Azt is mondhatnám, hogy egyharmad szívmagyar, kétharmad hasmagyar él ebben az országban, és kinek az erkölcsi felelőssége az, hogy a szívmagyarokat és a hasmagyarokat ne lehessen szembeállítani egymással? Nem a politikusoké, nem a vezéré, hanem a szívmagyaroké. Ne lehessen megcsinálni azt, amit a másik oldalon a főideológusok akarnak, hogy az egyharmadot leválasszák, mert azok állandóan morognak, mindig megsértve érzik magukat a nemzeti érzéseikben, kiállnak a határon túli magyarokért, nekik fontos az egyházak ügye. Jó, ezeket beszorítjuk egy gettóba, megvannak a maguk 23 százalékaival, egyfajta szalonellenzékként, mi meg majd kormányzunk, a többség, akiknek sikerül manipulálni a hasmagyarokat.

Nekünk alapvető érdekünk, s erre október 23-a világított rá, az emberi jogok helyzete, a szívmagyaroknak szövetséget kell kötni a rászorulókkal, azokkal, akik úgy gondolják, hogy ők hasmagyarok, mert a megélhetésben gondolkodnak. Nem az érdekli őket, hogy húsz, harminc év múlva lesz-e még itt ország, nemzet, magyarul beszélnek-e és azokat az énekeket éneklük, melyeket négyszáz, meg ezer éve éneklünk, hanem csak az, hogy ha nem is tele, de legalább félig legyen a hasuk és ne kelljen belerokkanni abba, hogy nem tudják kifizetni a gázszámlát.

Ez a megosztás folyik. Amikor az emberi jogokról beszélünk, mi szélesítjük ezt a szakadékot, ahelyett, hogy próbálnánk rá hidakat építeni. A feladat tehát az, hogy úgy beszéljünk az emberi jogokról, arról, hogyan manipulálja a mai kormány az országlakosokat, hogy megértse a másik kétharmad is. Pontosán el tudjuk mondani, mi folyik ma Magyarországon a teljes kiárusítással, az üzlettársak helyzetbehozásával.

De hogy lehet arról beszélni, ami tavaly október 23-án történt, hogy azok is megértésék, akikből hiányzik a nemzeti érzés? Ez nagyon fontos, és itt most a keresztyénekhez/keresztyénekhez apellálok, mert fontos, ne úgy tekintsünk rájuk, ahogy megérdemlik, mert ne felejtjük, nem mindenki tehet arról, hogy nem volt egy olyan tanára, aki megmagyarázta volna, mit jelent magyarnak lenni, reformátusnak, katolikusnak, egyáltalán magyar keresztyének lenni. Nem volt egy olyan nagyapja, aki a térdére ültette volna és elmondta neki, mit jelent a honfoglalástól 1956-ig Magyarország története. Nagyon sokan vannak ilyenek, honnan tudnák, ha nincs, aki elmondja nekik.

Ha úgy tekintünk rájuk, hogy szégyelljék magukat és velük nem állunk szóba, akkor mindig egyharmadnyian maradunk, esetleg még kevesebben is leszünk.

Ám ha lesz bennünk missziói lendület és úgy gondoljuk, hogy 17 évvel a rendszer-változás után megpróbáljuk beteretni ezeket az embereket abba a világba, ahol mi otthon érezzük magunkat, büszkék tudunk lenni rá, hogy magyarok vagyunk, ahol tudjuk az értékeinket képviselni és rádöbentjük az embereket arra, hogy kevés, ha meg tudja tölteni a hasát és ki tudja fizetni a gázszámlát. Ne várják meg, amíg minden meglesz, mert az sosem lesz elég, kellene egy kis nemzeti érzés is, és gondolkodjanak el rajta: mire van még szüksége az embernek.

Azt az érzést, azt a meggyőződést kell számukra közvetíteni, hogy a kenyér is sokkal jobban ízlik az embernek, ha családi körben költi el és nem egyedül, mondjuk a televízió előtt, ahol nincs kihez szólnia. Ismerjék a különbséget, hogy az ember épít magának egy házat, vagy otthont teremt, mert az nem ugyanaz. Vagy gondoljanak arra az érzésre, hogy egy nagy teljesítmény is akkor érték, ha utána el tudjuk közösen énekelni a Himnuszt. Azt mondják, hogy egyetlen nép nem tud annyira meghatódni, amikor olimpiai aranyérmet nyerünk, mint a magyar. Úgy gondoljuk, hogy a sport-sikerek a nemzeti érzéseinket, az összetartozásunkat erősítik.

Amíg nem tudunk így beszélni az emberi jogokról, a nemzet problémáiról, addig arra vagyunk kárhóztatva, hogy nincs többségünk. Miközben azt látjuk, hogy az emberek kétharmada ma úgy gondolja, hogy ennek a kormánynak mennie kell, azt is látjuk, hogy az igazán fontos ügyeinkről csak egyharmada gondolja úgy, hogy tényleg fontos. Ezért van az, hogy még a saját táborunkban is van egyfajta elégedetlenség, hogy miért nem vagyunk radikálisabbak, határozottabbak, miért nem állunk ki jobban a dolgainkért. De azt is látjuk, hogy ha egy radikális, szimbolikus tettet hajtunk végre, a mi táborunk ujjong és büszke ránk, de abban a kétharmadban meg azt a képet hitetik el rólunk, hogy militánsok, populisták, az erőszak pártján vagyunk, fel akarjuk fordítani az országot. Tavaly október 23-a után ilyen volt a kondorbontás, ennek az akciónak a hatására a Fidesz népszerűsége 5 százalékot esett. Ebbe nem kell belehalni, de tudni kell, hogy bármilyen radikális, nemzeti, szimbolikus akció a kétharmadban csökkenti a szimpátiát. Ebben a kettősségben mozog ma Magyarországon a reálpolitika. Én szívem szerint azt szeretném, hogy kivonuljunk a Parlamentből, otthagyjuk az egészet és azt mondjuk, hogy ma Magyarországnak radikális megoldásra van szüksége. A kérdés csak az, hogy akkor ki csinálja majd a reálpolitikát? Ki fogja megnyerni a választásokat, akár előrehozott, akár reguláris választások lesznek, 2010-ben? Ez az a dilemma, amiben ma az ellenzék, a jobboldal próbál jó döntéseket hozni.

Így érthető, hogy a jobboldal vezető ereje is azt mondja, hogy a Magyar Gárda nem jó megoldás. Nem azt, hogy rasszista, vagy antiszemita, hiszen egy alkotmányos módon működő szervezetről van szó, de azt igen, hogy az ország jelenlegi kérdéseire nem jó választ ad a Magyar Gárda, mert ahelyett, hogy összefogást szélesítene, hozzá lehet kötni az erőszak érzetét, ezért az emberek többsége veszélynek érzi, azt a látszatot kelti, hogy Magyarországon nem lehet demokratikus eszközökkel megváltoztatni a kormányzást.

Ha visszatérünk az emberi jogok kérdéséhez, amit eddig elmondtam, egy politikai okoskodás. Ennél fontosabb, hogy ha az emberrel történik valami fontos dolog, egy tragédia, halál, veszteség, elveszti a munkáját, vagy bármilyen más rossz, tudjuk, hogy a közösség életében is előfordul. Ilyen trauma, arcuclsapás volt október 23-a. Hogy ez a rossz dolog javunkra válik, vagy kárunkra lesz, nem akkor dől el, amikor megtörténik, hanem azon múlik, hogyan viszonyulunk hozzá, mit csinálunk belőle. Hadd mondjak erre példának egy bibliai mondatot. Mindenki ismeri József történetét. Egy krimibe illő eset, ami úgy végződik, hogy József, aki a fáraó házában nagy hatalomra jut, a családját megmenti az éhhaláltól. Az utolsó jelenetben, amikor József megismereti magát a testvéreivel, hangzik el a mondat, amit oda lehetne írni október 23-a fölé is: ti gonoszt gondoltatok ellenem, de az Isten jóra kívánta azt fordítani. Október 23-án nemcsak gondolatról volt szó, meg is történt a gonoszság, az a kérdés, mit kezdünk mi ezzel. Megtanuljuk-e, amit meg kell tanulnunk, vagy nem. Szomorú beismerés, de mégiscsak a közösséget erősíti, hogy ma olyan helyzet van Magyarországon, hogy a polgár, a nemzettársak csak a polgárt tudják megvédeni. Szükségünk van tehát egyfajta önvédelemre. Mert bennünket a hatóságok, a törvények, éppen a fontos ügyekben, nem tudnak megvédeni, attól sem, hogy ne sértsék meg a jogainkat.

Október 23-a, és előtte a szeptemberi események nem izolált dolgok, hogy akkor ugyan rettenetes dolgok történtek, de azóta már rendben folyik nálunk az élet. Nem erről van szó. Néhány hónapja az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben az történt, hogy miután bezárták Európa egyik leghíresebb ilyen intézetét, azokat a betegeket, akik nincsenek cselekvőképességük birtokában, hazaengedték. Képzeld el a családjukat, amikor megkapták őket, hogy vigyázzanak rájuk, amíg megtudják, hová kerülnek majd. Súlyos pszichiátriai betegekről van szó! Nyolcszázan voltak abban az intézetben, közülük kettő maradt a régi orvosánál, 798-at beutaltak egy másik orvoshoz, miközben évek óta kezelik ezeket az embereket. Ez az emberi jogok olyan súlyos sérelme, amit az emberi és állampolgári jogok biztosa a jelentésében elmondott és leírt. Lenkovic Barnabásról van szó, aki azóta már alkotmánybíró lett.

Ott tartottuk a sajtótájékoztatót az intézmény előtt, írtunk az emberjogi szervezeteknek, ők is kiadtak állásfoglalásokat. Ami október 23-án történt, látszólag csak azt a néhány száz embert érinti, akiket megverték az utcán, de ahogyan ma Magyarországon az egészségügy átalakítása kapcsán az embereket megalázzák és súlyosan megsértik az egészséghez való jogukat, az egész magyar társadalmat érinti. És ez a két dolog összetartozik. Ezt kell megmagyaráznunk annak a bizonyos kétharmadnak, hogy azok a rendőri ütlegek, amelyek a nemzeti érzelmű embereket érték, összefüggésben vannak azzal, hogy egy betegnek adott esetben meg kell halnia, de legalábbis sokkal kisebb a túlélési esélye, ha nem találja meg a kórházat, ahová beutalták, ha már a harmadik kórházba küldik át, vagy akinek két-három órát kell várnia arra a segítségre, amit ha egy fél órán belül megkap, egészen mások az életesélyei.

A következő lépés az a fajta strukturális átalakítás, amely a vidéken élő emberek életesélyeit sérti súlyosan. Az állampolgári jogok biztosát idézem most is, aki azt mondja, súlyos emberi jogi sérelem, hogy különbség van egy Budapesten és mondjuk

egy észak-borsodi faluban élő ember életesélyei között. Az esélyegyenlőség az emberi jogok egyik alapvető követelménye.

Azt kell megtanulni tehát október 23-ától, hogy meg tudjuk fogalmazni a sérelmeinket, olyan nyelven, amit Európában is megértenek, és amelyet a kétharmad is megért. Ez az emberi jogok kérdése, ami ma divatos téma, csak az a baj, hogy ennek kapcsán nekünk mindig az jut az eszünkbe, amit az SZDSZ mond lehangosabban, és amit legerősebben harsog a média is, felhőborító, hogy Magyarországon csak 35 éves korban és három gyerek után lehet kérni a művi meddővévételt, az emberi jogokból következik, hogy már 18 éves kortól is lehessen. Ezt el is fogadta a kormánypárti többség, és Magyarországon – nem sok ilyen van még Európában – 18 éves korában, akár lány, akár fiú, kérheti, hogy tegyék őt meddővé egy életre. Emlékezzünk vissza, amikor mi 18 évesek voltunk: ki tudja olyankor még eldönteni, mit akar az étlettől, milyen családot, hány gyereket?

Az emberi jogokról beszélnek, miközben az a statisztika van a háttérben, hogy azoknak a nőknek a 70 százaléka, akik 18 és 20 év között meddővé tették magukat, kéri a műtétet, mert mégiscsak gyereket szeretnének szülni. Egy nagyon drága eljárásról van szó, amit ha a társadalombiztosítás fizet, a legjobb üzlet a világon. Az ostoba szdsz-es képviselőtársaim most azt hiszik, hogy kiharcoltak egy emberi jogot. Arról már nem is beszélek, hogy a 18 éves korban való művi meddővé tétel a lánykereskedelem alfája és ómegája, mert a futtatóknak, akik a munkanélküliek közül összeszedett szerencsétlen lányokat exportálják – Magyarországról több ezret évente –, vinniük kell a papírt, hogy ez a műtét megtörtént. Nem erről szólnak az emberi jogok.

Nem is arról, amiről a jövő héten fogunk tárgyalni a parlamentben, hogy a homoszexuálisoknak is joguk van arra, hogy házasságot kössenek. Ne higgyük el, hogy ez az extrém világ az, ami az emberi jogokról szól. Azok a teljesen magától értetődő dolgok szólnak róla, amiben felnőttünk: hogy az embernek joga van a legjobb orvosi ellátáshoz, joga van az egészségéhez, ahhoz, hogy olyan tanulási lehetőséghez jusson, amihez nem kell messze utaznia, hanem helyben megtalálja az iskolát. Emberi jog, hogy a vallásunkat közösségi szinten tudjuk gyakorolni, jogunk van az anyanyelvünkön a hatóságok előtt eljárni – Erdélyben ez a magyaroknak nyilván nagyon fontos, Ukrajnában a többi kisebbségnek is –: a világban ez egy trend, divat, emberi jogi nyelven megfogalmazni azt, ami korábban magától értetődő volt.

A másik dolgot, amiről már beszéltünk, hogy a polgárt csak a polgár tudja megvédeni, egy olyan összefüggésbe állítanám, hogy miután a politika hitele állandó veszélyben van, megpróbálunk hiteles embereket beterelni a politika világába. Ha elhasználódott arcok vannak, már megunták őket, akkor tartunk egy nagygyűlést és felültetünk a színpadra sok embert, híres sportolót, művészt, és azt mondjuk, nézzétek, ők velünk vannak. Olyan rosszak nem lehetünk, ha ott ül a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Magyarország világhírű építésze, úszó-világbajnoknője és sorolhatnám a neveket. Az ember azt gondolná, hogy az ilyenek fogyóban vannak, számomra az egyik legfontosabb tanulsága október 23-ának, hogy ez nem így van. Akkor, amikor

a hivatalos politikusok – és sajnos itt magamra is kell gondolni – nem végzik el azt a munkát, amit el kellene végezniük, hogy kivizsgálják a rendőri brutalitást, jelentkezik néhány ember és azt mondja – a Civil Jogászbizottság –, majd mi megcsináljuk, a saját pénzünkből, időnkből, a jó hírünket kockáztatva azt, ami kötelessége lenne a politikai elitnek, de nem teszik meg.

Az egy nagyon komoly győzelem, hogy a Morvay Krisztina nevével fémjelzett bizottság elvégezte ezt a munkát. Ez azt mutatja, hogy a magyar társadalomnak még vannak egészséges szegmensei, vannak olyan emberek, akik nem fáradtak bele, nem adták fel, és azt mondják, majd mi megcsináljuk. Nem azért, hogy majd önkormányzati képviselők legyenek, külsős bizottsági tagok, netán országgyűlési képviselők. Morvay Krisztina viccesen szokta is mondani, nem azért csinálja, hogy ő legyen a miniszterelnök, ez nem is lenne jó, mert akkor a first ladyt Baló Györgynek hívnák.

Vannak tehát olyan emberek, akik vállalják a kockázatot, pedig látják azt a média-gyűlöletet, ami ellenük megnyilvánul. Még a köztársasági elnök ellen is. Jellemző, ha október 23-a ügyében megszólal, rögtön elkezdik mocskolni. Vannak mások is, talán nem ennyire ismertek, akik ki mernek állni. Hadd említsem meg egyik képviselő-társamat, akire nagyon büszke vagyok. Ékes Ilonának hívják, ő a Magyar Asszonyok Érdekvédelmi Szövetségének az elnöke. Az első éjszakától járta a börtönöket, felírta az emberek nevét, mobilszámát, értesítette a szülőket, szervezte az ügyvédek, segélyt gyűjtött, szétosztotta, és miután az I. kerületi önkormányzat adott ennek a szövetségnek egy helyiséget a Jégverem utcában, megalapította a Verem klubot, és mindenkit, akit október 23-a után megverték, oda várt minden hónapban kétszer. Lelkészek, pszichológusok, szociális munkások beszélgetnek velük, jogi és anyagi segítséget adnak nekik. Ilyen dolgok is történnek.

Mondhatnák azt, hogy semmit nem értünk el, de azért nézzük meg, ki volt tavaly októberben a rendészeti miniszter? Ki se mondjuk, mert nem érdemi meg: már nincs a helyén. Ki volt a rendészeti államtitkár? Ő még sötétebb alak volt, de már nincs a helyén. Ki volt az országos rendőr-főkapitány, a budapesti rendőrkapitány, a nemzetbiztonsági hivatal főigazgatója? Már ők sincsenek a helyükön. A Rebisz vezetőjét is leváltották. A hét politikai és szakmai felelős közül hatot már leváltottak. Nem volt más választásuk. Mi ezzel nem vagyunk megelégedve, mert az a mondat még nincs visszavonva, amit a jelenlegi kormányfő mondott október 24-én: „Le-nyűgözött az a szakszerűség, amellyel a magyar rendőrség megvédett engem, mint tisztességes, adófizető állampolgárt. Azon gondolkodtam, hogyan tudom ezt nekik megköszönni? Egy kis fizetésemelésre gondoltam.” De aztán arra a következtetésre jutott, jobb lenne, ha inkább a munkakörülményeiken javítanának, ami azt jelenti, hogy vesznek még két vízagyút...

Amíg ez a mondat nincs visszavonva, vagy aki ezt a mondatot mondta, addig nem lehetünk elégedettek. Azért azt ne felejtjük el, miért kellett ezt a hat embert leváltani? Azért, mert az Európai Unió nem tűrte el, hogy Magyarországon ilyen belügyminiszter és ilyen rendőrkapitány legyen. Ők tagadják, hogy ezért váltották le őket,

de azt senki nem gondolja komolyan, hogy azért tették, mert a Széna téren volt egy bankrablás, ahonnan a rendőr hazavitte a váltságdíj egy részét. Azért sem szokták leváltani a belügyminisztert, de még az országos rendőrkapitányt sem, mert van egy megerőszkolás-gyanús ügy – fogalmazzunk óvatosan.

Ha nem lett volna az a folyamatos, médiában, rendőrségen, ügyészségen és nemzetközi fórumokon gyakorolt ellenállás, amit elsősorban a Civil Jogászbizottság, és a parlament emberjogi bizottságának ellenzéki tagjai végeztek, nem jutottunk volna idáig. Az, hogy a köztársasági elnök egy év után kétszer is nagyon határozottan közölte, hogy „nem fogjuk eltérni, hogy büntetlenül maradjanak azok, akik ezért felelősek”, ez nekünk nemcsak jogi, hanem erkölcsi támogatás is ahhoz, hogy mi se tőrjünk el.

Nem mondom, hogy győztünk, de kis győzelmeket arattunk, olyanokat, amilyeneket én egy évvel ezelőtt nem gondoltam volna. Van még egy csomó közvetett és közvetlen bizonyítékunk, amiket elő fogunk hozni, mindig akkor, amikor azt hiszik, hogy ez az ügy már lezárult. Kiderül, hogy pont azoknak a rendőri vezetőknek adtak jutalmat, akik részt vettek október 23-án az eseményekben. Megvan a névsorunk, publikálni fogjuk.

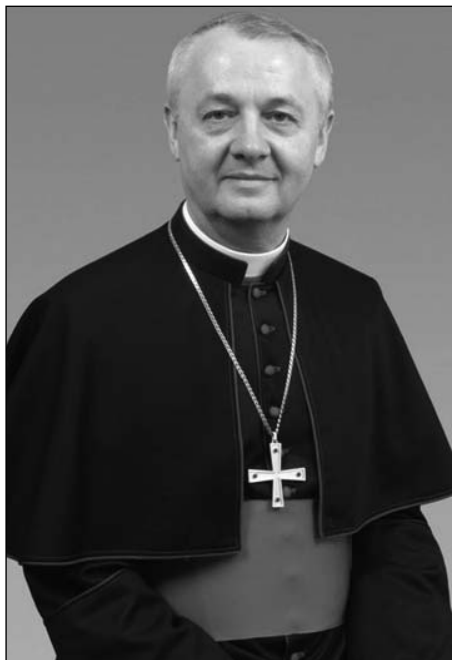
Aki az állampolgári jogok országgyűlési biztosának hivatalában kivizsgálta október 23-át, az egy Belügyminisztérium állományában lévő rendőr ezredesnő volt. Abba a hivatalba, amelyiknek az a feladata, hogy ellenőrizze és számon kérje a rendőrség munkáját, egy rendőrtisztet vezényeltek át, és ő végezte el ezt a vizsgálatot. Kiderült az is, hogy ki vitte őt oda a Belügyminisztériumból. Úgy hívják, hogy Gönczöl Katalin, aki a vizsgálatot vezette a kormány részéről. Amikor Gönczöl Katalin már nem volt az állampolgári jogok biztosja, ki az, aki megtúrte ezt az ezredet, rendőrségi állományban egy jogvédő szervezetben? Takács Albert. Hol is van most ő? Így néz ki nálunk ez a világ. Ezek apróságok, de mind olyan fontos dolgok, amiket egyszer majd összerakunk, és azon leszünk, hogy semmi ne maradjon feltáratlanul.

A legfontosabb azonban az erkölcsi, anyagi és jogi kártérítésük azoknak, akik ártatlanul egy éve szenvednek. Elkészítettük a listákat, és ha egyszer abba a helyzetbe kerülünk – adja meg az Úristen –, ezzel fogjuk kezdeni. Hozunk egy október 23-a törvényt, és ezeknek az embereknek megadjuk az elégtételt, kártérítést, ami nekik jár. A felelősöket pedig számonkérjük, és meg fogjuk büntetni, mert Magyarországnak újból jogállamnak kell lennie.

(A református egyházkerületi székházban október 26-án elhangzott előadás szerkesztett változata)

Te mit tettél?

INTERJÚ DR. TERNYÁK CSABA EGRI ÉRSEKKEL (1.)

Dr. Ternyák Csaba egri érsek

szóló felvétellel, végül is kétkezi munkásember lett belőle, bár leginkább mindig a földet szerette. Nagypámnak politikusi hajlamai voltak, és amíg ő korteskedni járt a Kiszgazdapárt színeiben, addig édesapám, szinte gyerekként, vezette otthon a gazdaságot. Végül is emiatt nem lett belőle tanító. Engem azonban mindig a munka megbecsülésére és tisztességre tanított. Édesanyám a háztartást vezette, nyaranként pedig napszámos munkát vállalt a tsz-ben, ahol vele és húgommal nagyon sokszor közösen koptattuk a kapu nyelét.

– *A hetvenes évek elején már egyáltalán nem volt természetes, hogy egy frissen érettségizett fiatalember a győri szemináriumba kérje felvételét, hogy papnak készüljön. Mi vonzotta ebben a hivatásban, milyen elhatározásokkal öltötte magára a reverendát?*

– A hit és a hivatástudat szinte párhuzamosan vált bennem tudatossá. Talán annak köszönhetően, hogy szülőfalum papjai, különösen a plébánosom és az egyik káplánunk nagy hatással voltak rám. Így már felsőtagozatos koromban tudatosan készültem a papságra. Emiatt választottam a Győri Bencés Gimnáziumot is, ahol középiskolai

– *Érsek úr egri beiktatásán szembetűnő volt, hogy milyen sokan fertősszentmiklósi kitűzővel jelezték, honnan jöttek. Szülőfalujáról, szüleiről, családjáról kérdezem először.*

– Néhány évszázadra visszamenően földművelő őseimet mindkét ágon Fertő-szentmiklós nevelte. Ezért érthető módon ezer szállal kötődöm szülőfalumhoz, még akkor is, ha 15 éves korom óta gyakorlatilag mindig másutt éltem. Ez a Sopron megyei nagyközség a múlt században számos papot adott az egyháznak. Amikor engem felszenteltek, én voltam a tizedik élő pap a faluból. Tudom, hogy sokan imádkoztak papi hivatásomért azokban az években, amikor iskolás gyermekként gyakran ministráltam templomunkban. Hálás vagyok nekik érte. Szüleimnek pedig azt köszönhetem, hogy szerető családi légkörben nőttem fel, amelyben természetes volt a közös esti imádság és a vasárnapi szentmise. Édesapám polgári iskolát végzett és zsebében a Győri Tanítóképzőbe

tanulmányaimat végeztem. Hivatásomat itt is megőriztem és elmélyítettem. Nem változtatott ezen az elhatározásomon a kétéves nagyatádi katonai szolgálat sem.

– *Kérem, emlékezzék meg azokról az atyákról, győri és pesti tanárokról, akik meghatározó befolyással voltak pápi élete kialakulására.*

– Hivatásom kifejlődésében plébánosom, dr. Cseh Sándor mellett sokat segítettek nekem néhányan a bencés atyák közül is. Köztük dr. Danczi Villebaldra, Jávor Fidélre és Bognár Lambertre különösen hálásan emlékezem vissza. A katonaságnál pedig Dudás Rudolf lábodi plébános volt az, aki mindig nyitott ajtókkal és terített asztallal várt bennünket, katona kispapokat gyónásra, jó szóra, bölcs tanácsra. Neki különösen sokat köszönhetek. Amikor néhány éve a mostani lábodi plébános a helyi önkormányzattal karöltve méltó síremléket készített neki, örömmel tértem vissza, hogy „Rudi bácsi” (ahogy akkor mi kispapok őt hívtuk) sírját megáldjam és imádkozzam érte. A győri szemináriumban mások mellett dr. Hosszú Ince, Brückner Ákos, dr. Szalay János és dr. Hubert János tanár urakra emlékezem vissza hálával, akikől sokat tanulhattam. Hubert tanár úr bibliikumot tanított nekünk és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy megszerettem ezt a tárgyat, amelyből végül is a doktori dolgozatomat írtam dr. Tarjányi Béla professzornál „Az imádkozó Jézus a szinoptikus evangéliumokban” címmel. A Központi Szemináriumban dr. Paskai László volt a rektorom, dr. Dankó László és dr. Pápai Lajos a spirituálisom. Mindhármuknak sokat köszönhetek.

– *A szentelése után első római útjáig, gondolom, a Győri Egyházmegye szolgálatában tevékenykedett. Ezekről az évekről kérdezem.*

– Papszentelésem után egy évig még folytattam tanulmányaimat Budapesten, majd központi szolgálatra kerültem Győrbe, először mint megbízott püspöki szertartó, majd püspöki titkár. Ez alatt a hat év alatt elég jól megismertem a Győri Egyházmegyét és a papságot. Szívesen gondolok vissza a bérmlásokra és egyéb ünnepekre, amelyeken püspököm kíséretében jártam, de azokra a lelki gyakorlatokra és búcsúünnepekre is, amelyekre engem hívtak prédikálni. Ezekben az években épült a győri Szentlélek-plébánia és -templom, amely új lendületet adott a városnak. Az építéssel kapcsolatos ügyeket is a Püspökvárban intéztük. Az irodaigazgató, Benkovich Ferenc atya pedig minden szabadidejét az építkezésen töltötte. Gyakran részt vettünk a kétkezi munkában is az alakuló egyházközség tagjaival együtt. Nagy élmény volt mindannyiunknak, hogy együtt emelkedett a téglából és az élő kövekből épülő templom.

– *1986-ban került először Rómába, dogmatikai tanulmányait végezte ott. Milyen tudományágról van szó tulajdonképpen? Miért ez a terület keltette fel érdeklődését?*

– A dogmatika az a tudomány, amelyet más néven ágazatos hittannak is szoktak nevezni. Magában foglal különféle szakterületeket, mint pl. a szentháromságtan, a krisztológia, a mariológia stb. Ezen belül különösen a krisztológiával foglalkoztam. Olyan kurzusokat választottam, amelyek segítettek abban, hogy biblikus doktori dolgozatom témáját teológiai szempontból folytassam. Jean Galot jezsuita professzor volt a témavezetőm, akivel a jó kapcsolat kongregációbeli éveimben is folytatódott. Professzor úr rendszeresen részt vett a kongregáció által szervezett internetes videokonferenciákon.

– *Az első római benyomásokról kérdezem, aztán arról, hogy mint a római Pápai Magyar*

Intézet rektora, felelős beosztásban képviselte a magyar egyházat az Örök Városban. Miben nyilvánult ez meg? Tartozott-e felelősséggel egyházi előjáróin túl az állam illetékesének is?

– A római Gergely Egyetemen tanulni egyrészt kitüntetés, másrészt kihívás. Ami viszont először leginkább magával ragadott és lenyűgözött, az az egyetem univerzalitása volt. Meg nem tudnám mondani, hogy hány országból érkeztek oda tanárok és növendékek. A kultúrák olyan találkozása ez az egyetem, amely rám nagyon nagy hatással volt. Persze ami igazán fontos, hogy a teológia legjobb tanárait ismerhette meg ott a hallgató. Kedvenc tanárom a már emlegetett Jean Galot belga professzor volt. Tanulmányaim befejeztével már készültem haza, amikor Paskai bíboros úr közölte velem, hogy nem kell hazaköltözni, mert ideiglenes jelleggel megbíz az intézet vezetésével, amelynek aztán egy év múltán, 1989 őszén kinevezett rektora lettem. Az intézet vezetésével egyidőben kineveztek a Püspöki Konferencia római ügyvivőjének is. Mivel ekkor még nem volt Budapesten apostoli nuncius, a magyar egyházmegyéek ügyeit képviseltem a vatikáni hivatalokban. Később két boldoggáavatási ügy posztulátora is lettem: Bathányi-Strattmann László és Apor Vilmos ügyében is dolgoztam. Azóta, hála Istennek, mindketten a boldogok sorába kerültek. Ebben az időben részem volt II. János Pál pápa első magyarországi látogatásának római előkészítésében. Kérdése második felében a rektor felelősségéről kérdez. Pontosítaná kérem, hogy mire is gondol?

– *Egyszerűen csak arra, hogy 1988-ban, tehát még a rendszerváltás előtt lett rektor Rómában, azt igazán nem tudom, hogy egy ilyen kinevezéshez még akkor is kellett-e az egyházügyi hivatal beleegyezése, és ez járt-e valamilyen következménnyel?*

– Most már világos, hogy mire gondol. 1988 őszén kaptam megbízatást az intézet vezetésére. Mint már mondtam, növendékből lettem az intézet vezetője, és ez bizony nem volt egyszerű váltás. Ami az állami hozzájárulás kérdését illeti, valóban, elődeim rektori kinevezéséhez ugyanúgy az Elnöki Tanács jóváhagyására volt szükség, mint akkoriban a püspökök kinevezéséhez. Az én rektorhelyettesi megbízatásomhoz azonban nem volt szükség formális beleegyezésre, legalábbis erre következtek kinevező iratom szövegéből, amelyben Paskai bíboros úgy fogalmazott, hogy megbízatásom főpásztorom hozzájárulásával és az Állami Egyházügyi Hivatal tudtával történt. Amikor pedig egy évvel később, 1989 őszén rektori kinevezést kaptam, már nem volt Állami Egyházügyi Hivatal, sőt talán Elnöki Tanács sem. Mindössze néhány hét választott el bennünket a köztársaság kikiáltásától. Ami pedig a felelősség kérdését illeti, minden intézmény vezetője Isten és emberek előtt felel a rábízott intézményért. A római Pápai Magyar Intézetre mindenekelőtt az egyházi törvények vonatkoznak, hiszen egyházi intézményről van szó, valamint részben az olasz törvények, hiszen annak az országnak a területén működik, és mivel magyar állampolgárok élnek benne, részben a magyar törvények is. Tehát bizonyos értelemben három irányban is felelősséggel tartoztam. Ez azonban természetesen nem azt jelenti, hogy például jelentési kötelezettségem lett volna akár az olasz, akár a magyar állami szerveknek az intézet belső életéről, vagy az ott lakókról.

– *1992-től bízták meg a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia titkárának feladatkörével. Azokban az években dr. Seregély István érsek úr volt a konferencia elnöke. Milyen volt önök között a munkakapcsolat, milyen embernek, főpásztornak ismerte meg őt?*

– Soha nem felejttem el azt a telefonbeszélgetést, amikor Seregély érsek úr felhívott Rómában és megkérdezte, elvállalnám-e a konferencia titkári feladatait. Amikor igent mondtam neki, a testület következő ülésén előterjesztette javaslatát, és a püspökök meg is választottak titkárnak. Érsek úrral korrekt és közvetlen munkakapcsolat alakult ki, amelyben rövidesen fél szavakból is megértettük egymást. Hálás vagyok neki azért, hogy kezdettől fogva barátsággal volt személyem iránt, amelyet mind a mai napig érzek. Következetes embernek, imádságos lelkületű főpaprak ismertem meg, akinek egyaránt nagy gondja volt az egyházmegyei és az országos ügyek vezetésére.

– *Talán ma már sok minden megosztható a közvéleménnyel: azokban az években milyen volt valójában az állam és az egyház kapcsolata? Túl voltunk már a rendszerváltáson, de javában folytak a tárgyalások az egyház kárpótlásáról, akkor volt a Dabas–Sári-ügy, megannyi próbatétel az egyház teljes függetlensége biztosítása előtt. Kérem, beszéljen ezekről az évekről, néhány jellegzetes korabeli problémáról.*

– Sokat beszéltek akkoriban az egyház és az állam teljes szétválasztásáról, és az egyház anyagi függetlenségének biztosításáról. Valójában azonban az volt a politika érdeke, hogy ezt a kérdést állandóan napirenden tartsa. Akkoriban emlékeim szerint, a kárpótlás mellett két fő téma volt: a hitoktatás és az egyházi iskolák ügye. A mi részünkről hivatalos vélemény rangjára emelkedett az a vélekedés, hogy termelő javakat nem akaruk visszavenni, mert az előző érában éppen azzal próbálták lejáratni az egyház tekintélyét, hogy a háború előtt milyen gazdag volt, mekkora földbirtokokkal rendelkezett, amikor az egyszerű nép pedig szegénységben tengődött. Persze azt soha nem emlegették, hogy azokból a birtokokból tartotta fenn hatalmas iskolarendszerét és kórházait az egyház. Akkoriban az tűnt a legjobb megoldásnak, hogy pénzbeli, ún. hitéleti támogatást fogadjunk el az államtól, nem annyira elvett javainkért kárpótlásul, hanem inkább azért, mert mindenki elismerte, hogy amikor az egyház hitéleti tevékenységet végez, azzal állami szempontból is fontos bűnmegelőző munkát fejt ki. A kárpótlás ezért nem terjedt ki a termelőjavakra, hanem azoknak az épületeknek a visszaadására korlátozó-dott, amelyeket az egyház a bennük lévő funkcióval együtt vett vissza.

– Ami a fakultatív illetve kötelező hitoktatás ügyét illeti, rengeteg vita folyt akkor erről a parlamentben és a sajtóban. Valóságos hisztériakampány bontakozott ki ebben az ügyben. Ami még talán ennél is nagyobb port vert fel, az az egyházi iskolák ügye volt. Ennek a vitának a keménységét a Dabas–Sári-ügy jól reprezentálja. Az egyházi iskolák lejáratásának a szándéka világos volt minden gondolkodó ember előtt. De aztán kifújtt ez a kampány is, úgy mint a többi. Míg korábban a hitoktatási és iskolaalapítási ügyekben elvi kérdésekről ment a vita, később olyan helyzetbe kényszerítettek bennünket az állandó pénzügyi zavarok miatt, hogy rendszeresen szóvá kellett tennünk az intézményeinket ért pénzügyi diszkriminációt. Az egyházi ügyekben nem járatos médiafogyasztókban ily módon azt az érzést lehetett kelteni, hogy az egyházak mohók. Ennek a kísértésnek olykor még a mai média sem tud ellenállni. 1995–96 táján nagyon súlyos anyagi helyzetbe kerültek iskoláink, annak ellenére, hogy a magyar alkotmány és az 1990. évi IV. törvény is – amely ún. kétharmados törvény – biztosította a szektorsemleges finanszírozást, a gyakorlatban azonban mindez csak írott malaszt

volt. Ebben a helyzetben néhány szabad demokrata képviselő sorra járta az egyházakat és támogatókat próbált gyűjteni egy olyan új egyházfinanszírozási modell bevezetéséhez, amely az állampolgárok személyi jövedelemadójának 1%-os felajánlásával kívánta megoldani a kérdéseket. Ez az elképzelés eredeti formájában az egyházakat a különféle társadalmi szervezetekkel kívánta versenyeztetni, és az így befolyó összegből szándékozta finanszíroztatni a hitéleti és a közszolgálati feladatokat egyaránt. Akkoriban engem is felkeresett és próbált meggyőzni egy akkor még szdsz-es politikus ezzel az elképzeléssel, amely akkor többünkben valóságos vészreakciókat indított el. Talán ez volt az utolsó csepp a pohárban, hogy meggyőzze a püspöki kart, hogy ezeket a kérdéseket nemzetközi mederbe kell terelni. Amikor tehát a miniszterelnök felvetette a püspököknél a konkordátum kérdését, nyitott kapukat zörgetett. Ez a helyzet vezetett végül is a nemzetközi tárgyalásokhoz és az ún. Vatikáni megállapodáshoz.

– *A magyar egyház, és mint később kiderült, az Ön életében is meghatározó jelentőségű volt II. János Pál pápa magyarországi látogatása. A Szentatyával kapcsolatos személyes emlékeiről, élményeiről kérdezem.*

– Számos alkalommal találkozhattam vele, de első találkozásom élménye mind a mai napig elevenen él bennem. Éppen 33. születésnapom volt. 1986-ot írtunk, a Pápai Magyar Intézet növendéke voltam. Pataky Kornél győri püspök Rómában tartózkodott, és éppen azon a napon fogadta őt a pápa. A kihallgatás végén bemutatott engem is a Szentatyának, mint volt titkárát és olyan papját, aki éppen azon a napon volt 33 éves. A pápa mélyen a szemembe nézett, és mosolyogva így szólt: „Tudod, hogy a mi Urunk éppen 33 éves volt, amikor megváltotta a világot. Te mit tettél?” Több mint két évtized telt el azóta, és nemritkán teszem fel magamnak ezt a kérdést, németül, ahogyan akkor elhangzott: „Du was hast gemacht?”

– Szívesen megosztok még két élményemet, amelyek a második magyarországi pápalátogatáshoz kapcsolódnak. Az 1996-os látogatás előtti nyáron a Szentaty a Castel Gandolfo-i rezidencián néhány napon keresztül, napi egy-két órán át erre a látogatásra készült velem. Együtt olvastuk a beszédeket, hogy a magyar kiejtést gyakorolja. Az utolsó magyaróra után meghívott ebédre, amelyen a két titkárán és rajtam kívül más nem is volt jelen. Közben végig a magyar múlttól és az akkori magyar helyzetről kérdezett. Kérdéseiből világossá vált számomra, hogy milyen alaposan ismerte a magyar történelmet, a magyar–lengyel történelmi kapcsolatokat, és az is, hogy mennyire tájékozott volt a szomszédos országokban élő kisebbségi magyarság helyzetének témájában. Akkori észrevételei nagyban segítettek a püspöki konferencia kisebbségekkel kapcsolatos politikáját.

– Emlékezetes maradt számomra a győri szabadtéri szentmise is, amikor a pápa a tomboló szélben a Szentlélek jelenlétét látta, és erre a megjegyzésére hatalmas tapsvihar volt a válasz. Ekkor történt, hogy a szentmise után a pápa köszönetet mondott segítőknek, köztük a „vicepápa”-nak is, ahogyan ő nevezte tréfásan azt a fiatal püspököt, aki a „magyar hangja” volt, és aki különféle beszédeit tolmácsolta magyarországi útja során.

(A következő számban folytatjuk)

(gróf)

Dr. Rivasz-Tóth Gyula,
a KÉSZ szeptemberben elhunyt miskolci elnökének
emlékezetére

DEMJÉN PÉTER

Búcsú egy igaz embertől

„...az igaz ember a hite által él” (Hab 2,4)

Sokat tűnődtem, mit is jelent valójában az, hogy valaki igaz ember, pontos, egzakt definíciót azonban nem találhattam.

Igaz ember. A héberek cadiknak hívták, a görögök dikaiosnak, a hinduk sadhunak. Nem tudjuk meghatározni, de valahol mindenki tudja, mit jelent.

Az igaz ember a hite által él, olvashatjuk a Szentírásban. A hit által, mely bizalom, Istenre hagyatkozás.

A délvidéki Zentáról származó családban a katolikus keresztény hit, a magyar haza szeretete, a kultúra tisztelete, a széleskörű műveltség természetes közegnek számított és egész életedre szóló útravalót jelentett.

Szükséged is volt rá, nem volt könnyű az életetek. Nehéz még belegondolni is, vajon mit éreztél gyermekként, amikor édesapádat '56-os forradalmi tevékenysége miatt megfosztották főjegyzői állásától, szolgálati lakásától és két hűgoddal együtt el kellett szakadnod addigi meghitt otthonodtól, barátaidtól, környezetedtől és Törökszentmiklóson kellett teljesen új életet kezdened.

Vajon mit érezt az a kamasz, akinek legendásan okos és művelt édesapja ezt követően egyáltalán nem jutott munkahelyhez, majd pályamunkásként tudta kenyerét keresni. Akinek édesapját a helyi újságban reakciós ellenforradalmárnak bélyegezték (emlékszem, amikor megmutattad az általad még mindig őrzött újságcikket), és évenként át hétről hétre a ház előtt megálló fekete autóba begyömöszölték, majd másnap, vagy csak néhány nap múlva összeverten, meggyötörten került haza.

Vajon mit érezt az a fiatalember, akit azért nem vettek fel az egyetemre régésznek,

Dr. Rivasz-Tóth Gyula

mert osztályellenség volt, ideológiailag megbízhatatlan és ezért megfosztották attól a foglalkozástól, amit leginkább magának érzett.

Egy régi bölcelet szerint azonban, ha bezárul egy ajtó, valahol kinyílik egy ablak. Az ajtó bezárult, ezért villanyszerelőként dolgoztál néhány évig, majd amikor az orvosi egyetemre sikeresen felvételizté, az a bizonyos ablak is kinyílt.

Utólag nézve hálások is lehetünk azért, hogy akkor az az ajtó bezárult, hiszen így válhatott belőled orvos. Vagy inkább gyógyító, mert te nem csak a testet, de a lelket is gyógyítottad. De sohasem felejtetted a szakmunkásként töltött időt. Sohasem játszottad a főorvost. Emlékszem, nevetve mesélted, hogy egyszer amikor a családdal nyaraltál, ott nyaraló rendőrökkel ismerkedté meg, akik annyira megszerettek, hogy azt mondták neked: tudod, Gyuszikám, azt szeretjük benned, hogy olyan vagy, mint mi.

Igen, neked nem az számított, ki honnan jön, gazdag, vagy szegény, művelt vagy műveletlen, csak az ember, az ember, aki hozzád fordult. És ezt érezték, tudták az emberek. Ezért mertek veled közvetlenné lenni, ezért mertek hozzád fordulni, ha bajban voltak és ezért érezték biztonságban magukat a társaságodban. Ezért nyilvánult meg az a hihetetlen szeretet halálhíred után. A levelek sokasága, az együttérző gesztusok. Az a sok ember, aki akkor a családért, értetek és értünk imádkozott. Volt olyan beteged, aki levelében azt írta, házi oltárt állítottak a tiszteletedre és mindennap családjukkal imádkoznak lelki üdvödért. Volt betegeid sorra ajánlották fel segítségüket, hogy valamit viszonzozzanak abból a szeretetből, amit tőled kaptak. És ezért hordott fehér köpenye gallérján minden munkatársad fekete szalagot.

Igaz ember.

Emlékszem, egyszer a KÉSZ elnökségi üléséről mentünk haza együtt, beszélgettünk, fáradtak voltunk, mivel nehéz napon voltunk túl. Mielőtt hazaértünk volna, te megkértél, hogy forduljak már Bandi bácsiék felé, mert megígérted neki, hogy aznap is bekötözöd beteg lábát. Nem sok kedvem volt már bárhová is elmenni, hazavágytam, bevallom, de úgy gondoltam, elkísérlek. Te gondosan és türelmesen elláttad a beteget és közben csak órá figyeltél. Érdeklődtél hogylétéről, családjáról, ő pedig boldog volt, hogy értő figyelemmel hallgatod. Mintha elmúlt volna minden fáradtságod, csak a segítségre szoruló, betegségében kiszolgáltatott ember volt jelen számodra. Aztán hazavittelek, a szemeid karikásak voltak, és elnézést kértél amiatt, hogy én nem tudtam egyenesen hazamenni.

Igaz ember.

Emlékszem a családra a szomszéd utcából, akiknek a gyerekeit kezelted. Ha összetalálkoztál velük, mindig részletesen érdeklődtél fiuk hogylétéről, s miután megkaptad a megnyugtató választ és illedelmesen elbúcsúztál, csak akkor mentünk tovább, bármilyen sürgős dolgunk volt.

És emlékszem arra a vasárnap délutánra, amikor a családi ünnep okán megült ebéd után, mikor mindenki kényelmesen vonult vissza, te azt mondtad, bemész a kórházba, mert nem tudod, hogy van az a kisgyermek, akit megműtöttél és így nem tudsz nyugodtan otthon lenni.

És hányszor jöttek a szomszédok, ismerős és ismeretlen emberek, felnőttek és gyerekek betegségeikkel, aggodalmaikkal, problémájukkal hozzád, akár hétköznap, akár hétvégén, amikor más a pihenőidejét töltötte. És te úgy fogadtad őket – mindig –, mintha ez a világon a legtermészetesebb dolog volna.

Igaz ember.

Emlékszem, amikor elmondtad, hogy Ernő atya megkért, legyél a KÉSZ elnöke. Sosem szeretted a tisztségeket, a közszereplést, de azt mondtad, ha lesznek segítőd, elvállalod. Megkértél, segítsék én is. Köszönöm neked. Nagyszerű társaság alakult ki körülötted és ez egyedül a te érdemed. KÉSZ-elnökséged 10 éve számomra minden várakozást felülmúlt. Többszörösére nőtt a KÉSZ-tagság Miskolcon. Rendeztünk színházi előadást, kirándulásokat, előadásokat, könyveket, saját folyóiratot adtunk ki. Megpróbáltuk a nemzeti, keresztény szervezetek összefogását koordinálni.

Számomra két beszéded marad örökké emlékezetes. Az egyik, amit a KÉSZ 10 éves fennállásának évfordulójára megrendezett kongresszuson mondtál a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. Emlékszem, olyan nagyszerű volt a beszéd, hogy utána a folyosón nem győzted fogadni a gratulációkat. A másik beszéded pedig egy évvel ezelőtt Kuklay Antal méltatása volt. Mindkettőt te írtad és fejből mondtad el.

És emlékszem, amikor egymás mellett álltunk hitetlenkedve Veczán Pál barátunk temetésén. Nehezen tudtuk elfogadni, hogy a legjobbak mennek el közülünk a leghamarabb. Amikor a tehetetlenség szülte ötletem elmondtam, hogy alapítsunk egy díjat, ami összefog, megerősít minden magunkfajta gondolkodású embert, érztem, ahogy te rögtön érted, miről beszélek. Igen, mi félszavakból is értettük egymást. Mostanában, amikor csak telefonáltál, mindig megosztottad, hogy áll a szervezés, nagyon készültél a díjátadásra. Nem tudtuk, nem tudhattuk, az egyik díjazott te leszel.

És felemlíthetném, hogy mennyire közösségi ember voltál, milyen elkötelezett magyar hazafi és mély hittel bíró keresztény, a sokak által kedvelt briliáns humorod, a lenyűgözően széleskörű műveltséged, vagy azt, milyen tiszta szívű barát voltál, vagy gerincességedet, hogy te soha, soha nem léptél be a kommunisták pártjába. De én – ezek mellett – most mégis mást emelek ki.

A családi élet keresztény elveiről szóló „Familiaris consortio” enciklika megjelenésének 20. évfordulóján az újkori egyháztörténetben először emelt egyszerre a boldogok sorába egy házaspárt II. János Pál pápa: az olasz Luigi Beltrame Quattrocchit és feleségét, Maria Corsinit. Példás keresztény családi életüket a hűség és szeretet jellemezte. Rómában éltek, és négy gyermekük volt. A legidősebb nyilatkozata szerint „semmi rendkívüli” sem volt szülei életében. Életüket két világháború szenvedései nehezítették, és imádság, evangéliumi tanúságtétel, valamint a szegényekkel való szolidaritás tette tartalmassá.

Számomra a legnagyobb érték, ahogyan ti Pollyval házaspárok voltatok, ahogyan a gyermekeiteket neveltétek, ahogyan az unokáitokat szerettedek. Az élet nem attól lesz teljes, hogy valaki sokáig él, hanem attól, ahogyan élt. A ti életetek rövid volt,

de teljes. Teljes, mert megvolt benne a fontossági sorrend, és teljes, mert megvolt a részek között a harmónia. Egyikőtök sem lett volna a másik nélkül az, ami lett. Az, ahogyan te azt mondtad: Pollyka és ő azt mondta: Gyuszkó, hitelessé tette a közéleti szerepvállalást, a munkát, a hétköznapiakat. II. János Pál pápa felismerte, hogy az éltszentség nem a hivatástól függ és hálás vagyok, hogy rajtatok keresztül ezt én is megtapasztalhattam.

Ezért aztán az én szívemben a Kartal–Veczán-díjat Gyuszi és Polly, ti ketten, megsztva kapjátok. Érdemeitek, életetek, szívetek egy, szétválaszthatatlan, igaz.

Igen, az igaz emberek TI voltatok.

Sokan most azt gondolják, hogy az, hogy ti elmentetek, egy tragédia. Ők elfelejtik azt, amire Pál apostol emlékeztet minket: tudjuk ugyanis, hogy ha ez a mi földi sátrunk leomlik, Istentől kapunk hajlékot, nem kézzel alkotott, örök házat az égben. Ezért én tudom, az, hogy ti elmentetek együtt, ajándék az Élet Urától. Sokszor elképzelem mostanában, ahogy új házatok ablakát szélesre tárjátok, ott álltok egymás mellett, és sugárzó arcotok mosolya azt üzeni: igen, megérkeztünk.

Ilyenkor felidéződnek bennem Arany János feledhetetlen sorai:

*„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élete kincsét, ámbár napja múl,
Hanem lezárva ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad és nőttön nő tiszta fénye,
Amint időben, térben távozik,
Melyhez tekint fel az utód erénye:
ohajt, remél, hisz és imádkozik.”*

(A III. Miskolci Nemzeti Estélyen, október 21-én elhangzott laudáció szerkesztett változata)

Tisztújító közgyűlés

MARISCSÁK ISTVÁN LETT A KÉSZ MISKOLCI CSOPORTJÁNAK ELNÖKE

November 15-én a Mindszenti-plébánia Millenniumi termében tartották meg a KÉSZ miskolci csoportjának tisztújító közgyűlését. Ezen új elnököt, titkárt és pénztárost kellett választani. Mint ismeretes, a korábbi elnök, dr. Rivasz-Tóth Gyula szeptemberben autóbaleset áldozata lett. Ettől függetlenül az ötéves mandátuma az év végén lejárt, így az elnökválasztásra a jövő év elején egyébként is sor került volna.

Mariscsák István

A közgyűlésen az elmúlt öt esztendő munkájáról, eseményeiről Gróf Lajos titkár tartott beszámolót, a csoport pénzügyi helyzetéről Szőke Józsefné pénztáros tájékoztatta a tagságot. A közgyűlés mindkét beszámolót elfogadta.

Ezután került sor a tisztségviselők megválasztására. A jelölőbizottság előterjesztése után senki nem tett más ajánlatot, így a szavazócedulákra a bizottság javaslata alapján kerültek fel a nevek. Elnöknek Mariscsák Istvánt, a Fráter György Katolikus Gimnázium igazgatóját, titkárnak Gróf Lajos újságírót, pénztárosnak Szőke Józsefné tanárt jelölték. A közgyűlés mindhárom jelöltet a következő öt esztendőre egyhangúlag megválasztotta.

Az alábbiakban az új elnök, Mariscsák István bemutatkozó beszédének szerkesztett változatát olvashatják.

Minden ember életének van célja. Van valami, ami értelmet ad a létünknek, a feladat, amit teljesítenünk kell, a szerep, amit mások életében betöltünk. Sokan még keresik ezt a célt, vannak, akik szinte egész életükben, de a végén majd' mindenki megtalálja, hogy mi a KÜLDETÉSE.

Azt már fiatalon úgy láttam, hogy az életem folyója két töltés közt kanyarog: az egyik a hit (keresztény lét), a másik a tudomány (értelmiségi lét). Amerre a folyó tart,

a torkolatát, a küldetést 36 évesen ismertem fel. A KÉSZ révén kerestek meg: pályázak a városban első egyházi iskola igazgatóságára.

Római katolikus vagyok. Bár a vértanú a védőszentem, engem a hitem miatt soha nem bántottak, nem mellőztek, pedig senki előtt nem titkoltam. Édesanyám kicsi gyerek korom óta vallásosan nevelt. Egyedül, mivel még 3 éves sem voltam, mikor édesapám 1959-ben meghalt. Minden vasárnap jártunk szentmisére Diósgyőrbe, temetőbe a Mindszentre. Amikor eljött az ideje, elsőáldozó lettem, bérmálkoztam. Lelki épülésemet, a világról alkotott képem kialakítását szolgálta és erősen alakította a *Mezei András* majd *Mikolai Vince* atyák vezetete plébániai ifjúsági csoport. Az önállóvá válás nagy hátatfordításai átmenetileg lazítottak az egyházzal való köteléken, ám *Réthy István* mostani teológiai rektor és *dr. Berényi Dénes* akkori Atomki-igazgató személyes példája megszilárdított. Természetes volt (ami akkortájt, 1982-ben nem volt divat), hogy templomban kötöttünk házasságot feleségemmel, Mártával, aki most könyvtáros, és hogy gyermekeinket, Balázst és Juditot megkereszteltettük. Mára már a bérmálásuk is távoli emlékké válik, egyikük idén végzi, a másik most kezdte egyetemi tanulmányait. Legtöbbet tőlük tanultam a szeretetről, ami a két gyermekem között olyan magas szintű, annyira különleges és megismételhetetlen, hogy életem legnagyobb boldogságát jelenti.

Az értelmiséghez tartozás nem elsősorban (főképpen nem kizárólag) iskolázottság kérdése. Legalább olyan fontos a kulturáltság, a bátor véleményalkotás és a felelősség a közösségért. Engem a korábban említett személyiségek mellett a kiváló tanítóim, tanárain segítettek ilyen értelemben értelmiségivé válni. Elsősorban természetesen a feladataim, a munkám lelkiismeretes elvégzésére neveltek: alaposásra, igényességre, a tudás iránti alázatra, amit később sokszor igazolva láttam a legtekintélyesebb tudósok fáradhatatlanságában és szerénységében. A tudomány iránti fogékonyságom a Kilián Gimnáziumban alakult ki tanárain, főleg matematikatanárom hatására. Itt érettségiztem 1975-ben, majd a katonaság után a debreceni egyetemen fizikus-hallgató lettem. Diplomamunkámat *dr. Szalay Sándor* akadémikus vezetésével igen kis mennyiségű gázok összetételének meghatározásából írtam. Sok türelemmel, figyelemmel irányított. Megtanított, hogyan kell körültekintően megválasztani a munkamódszert és arra, hogy csak az alapos munkának van értelme, legyen az mérés, publikáció, vagy kerti-háztartási teendő. A téma folytatásaként az Atomkiban a ciklotron fogadásának előkészítésével bíztak meg a 2 éves akadémiai ösztöndíjam alatt, de sajnos az üzembehelyezésében már nem vehettem részt, mert 1983-ban hazajöttem Miskolcra.

Átmenetileg a tudományos munkát feladva kollégiumi tanár lettem. A 14 éves, otthonról épp elszakadt fiúk nevelésével párhuzamosan fizikát tanítottam régi iskolámban és az egyetemen is alkalmaztak. Rövid tanári pályafutásom alatt nagyon megfogott a gyerekek ragaszkodása, jó érzés volt, hogy tudok segíteni nekik. Rövid időre megbízott igazgatóhelyettes lettem, mely azzal zárult, hogy 1985-ben kinevezést kaptam az egyetem fizikai tanszékére tanszéki munkatárs, majd tanársegéd beosztásba. Itt újra végeztem tudományos tevékenységet is. Létrehoztunk egy atomfizi-

kai laboratóriumot annak vizsgálatára, hogy ütköztetés hatására hogy bocsátanak ki elektronokat a nemesgázatomok, az Auger-folyamat kutatására. A tanári diplomám megszerzése csak kissé szolgálta a felsőoktatási munkám hatékonyságát, de rövidebb időszakokra tudtam hasznosítani a gimnáziumi, sárospataki két-tannyelvű tanítás, érettségik és felvételik kapcsán. Felsőfokú angol nyelvismeretem révén egyetemi pedagógiai munkám lényeges része lett a külföldi hallgatók patronáló tanári (advisor) rendszerének irányítása. Tudományos fokozatot nem szereztem, volt ugyan néhány nemzetközi publikációnk, de időközben *dr. Kovács Endre* püspök atya megbízott a katolikus gimnázium vezetésével.

Ettől kezdve életem nyitott könyv, a személyemnél fontosabb lett a beosztásom, közszereplő lettem. A nagy megtiszteltetés mellett igazi lehetőséget láttam a feladatban. Addigi pályám szintézisét jelentette számomra, mintha minden tanulás, minden élmény azt szolgálta volna, hogy ezt a megbízatást méltón láthassam el. Ez új értelmet adott a kollégiumi és gimnáziumi tanárságnak, a sok erőfeszítésnek, ami egy kutatólabor létrehozásával és az ott végzett kísérletekkel járt, az egyetemi patronáló kollégák irányítása során szerzett tapasztalatoknak.

Az iskolavezetés sokáig főleg építkezést jelentett: nemcsak a könyvtár, aula, tornaterem, előadói szárny építését, meg a felújításokat, hanem tantestület-építést, a meggyében újdonságot hozó szerkezet, a nyolcéves gimnázium kialakítását és az iskola jellegének, hagyományainak, kapcsolatainak megteremtését. Újabban inkább a magas tanulmányi színvonal megtartását tartom fő feladatommak. Szeretném, ha emellett az iskola továbbra is biztonságot nyújtana a tanulóknak az értékvesztett világban, megvédené őket a média és felelőtlen kortársaik káros hatásától, felkészítené őket a tartalmas, értelmes és másokért áldozatra kész önálló életre. Ebben kiváló és fáradhatatlan munkatársaim együttműködésére számíthatok. A gimnázium a 15 éves fennállása alatt kis közéleti központtá vált, de arra törekedtem, hogy a politikai pártoktól távolságot tartva inkább a civil szerveződésekkel legyünk szoros kapcsolatban. Így a gimnázium aulája rendszeres helyszínévé vált gyűléseknek és előadásoknak, sok sikeres KÉSZ-rendezvény zajlott itt. A tanulóink szerepet vállalnak a Rákóczi Szövetség és a Pofosz ifjúsági tagozatában. Úgy érzem, hogy a jót megerősítő pozitív visszajelzés mellett a példa sokkal többet használ, mint a szó: a gyerek, de különösen az öntudatára ébredő fiatal a környezetéből veszi a mintákat, ami a személyiségét kialakítja. Ezért nem mindegy, hogy milyen emberek veszik körül, ezért fontos, hogy a tanított tárgyakon túl hogy gondolkodunk mi, tanárok a világ dolgairól.

A magam részéről a természetnek, Isten művének a tiszteletét, szeretetét tartom legfontosabbnak átadni. A fizika csodálatos, az összetettsége ellenére lenyűgöző a benne mutatkozó rend. Az élő természet, a hegyek, erdők, növények és állatok viszont gyönyörűek, változatosságukban felismerhetjük, milyen szerves részei vagyunk a teremtett világnak. Kötelességemnek érzem, hogy a lehető legkisebb mértékben terheljem a csomagolóanyagoktól kezdve a közlekedésig. Kevés szabadidőmet így a természetben töltöm, kertészkedek, és törekszem a testmozgási lehetőségeket kihasználni.

Szeretem a városom, Miskolcot, azon belül Diósgyórt. Örülök, hogy szépül, de fájjalom, hogy a lehetőségeinket pazaroljuk, miközben nem fordítunk figyelmet arra, hogy a legjobban megtérülő befektetés a fiatalok megtartása lenne. A KÉSZ keretein belül is azt tartom legfontosabbnak, hogy minél több fiatal vegyen részt rendezvényeinken, kapcsolódjon be a munkába. Hasonlóan fontosnak tartom a partnereink felé nyitást és a belső megújulást, erősödést. Ez utóbbinak két területében látok lehetőségeket. Az egyik a történelmi keresztény egyházak arányos részvétele, mintául véve a négy miskolci egyházi gimnázium együttműködését. A másik a társadalmi rétegek szélesebb megjelenése, a munkások, alkalmazottak és szakemberek bevonása a munkánkba, összejöveteleinkbe. Azt remélem, hogy így hozzájárulhatunk városunk szellemi, erkölcsi és ezek által anyagi felemelkedéséhez is.

1724 óta van szőlőbirtoka a Ferences Minorita Rendnek Arad-Hegyalján. Rendhagyó és egyben hagyományteremtő eseményre került sor október 13-án a miskolci Minorita-templomban, ahol szentmisén adtak hálát a szőlőtermésért, majd megszentelték a papok borát. A szertartást Bogdan Adamczyk OFMConv, a templom plébánosa végezte, és az ünnepségen részt vettek az István nádor borlovagrend tagjai is. Az érdeklődők a szentmise után megkóstolhatták a papok borát és vásárolhattak is a kiváló nedűből. *(Fojtán László felvétele)*

140 éve született Papp Antal c. küzikei érsek, tapolcai apát*

Szeretettel köszöntöm Önöket – házigazdaként – a nagymúltú Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye egykori birtokán, a Tapolcai Apátság területén. XIV. Kelemen pápa 1771. szeptember 19-én kelt bullájával kanonizálta az egyházmegyét, a püspöki székhelyben megerősített Bradács János esztendőre rá meghalt. Utódja Bacssinszky András lett, Görömbölyön utca viseli a nevét, valamint a görög katolikus templom falán emlékét márványtábla őrzi. A munkácsi püspököknek földbirtokuk nem volt. Csupán két bizonytalan jövedelmi forrás állt rendelkezésükre: a katedratikum, vagyis az a csekély összeg, melyet a papok vagy egyházközségek a püspököknek évente befizettek, valamint a papszentelések után járó illeték. Rendkívül szűkös körülményeket jelentett ez az anyagi helyzet. Mária Terézia 1776. október 23-án kelt adománylevelével a Tapolcai Apátságot adományozta a Munkácsi Püspökségnek. Bacssinszky így viselte a tapolcai apát címet is. A tapolcai barlangfürdő bővítésének munkálatai között szerepelt a kötelező feltárás is. Pont azon a helyen, ahova a napozóteraszt tervezték, a régészek nem várt sikert jelenthettek be: 2004 decemberében megtalálták a kolostori templom és épületek falait, melyet hosszú időn át több helyen is kerestek már. A mai felszín alatt másfél méterrel állnak az épületmaradványok, ahol a névadó Miskóc nemzetség temetkezési helyét is sejtethjük. A Szent Péter és Pálról nevezett bencés apátság első névalakját írásban 1214-ből ismerjük. A feltárás helyét ma egy kereszt és felirat jelzi, a további munka pénz függvénye. Miskolc városa területileg az 1816-ban felállított Eperjesi Egyházmegyéhez került, majd 1912-ben a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez – a Tapolcai Apátság azonban maradt végig munkácsi püspöki birtok.

Bacssinszky András nemesi címerében a fiókaít vérével tápláló pelikánt láthatjuk, mely Krisztus kereszthalálának igen elterjedt középkori szimbóluma. Ez lett a mun-

* Elhangozott a Görög Katolikus Egyetemi és Főiskolai Kollégiumban október 13-án a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei területi Ruszin Kisebbség Önkormányzata szervezésében megrendezett „Élő gyökéren eleven ágak. Ruszinok hazánkban, Kárpátalján és Felvidéken” c. tudományos konferencián.

kácsi püspöki címer alapja. Jól látható a pajzs alatt két szélen a keleti püspökök jelvényei közül a kettes (dikerion) és hármás (trikerion) gyertyatartó. Papp Antal, akiről a mostani rövid előadás szól, munkácsi püspökként ugyancsak ezt használta. Érseki címerének alapja is ez: a négy bojt közötti pajzsban ott áll az oldalát csőrével feltépő pelikán. Alatta a jelmondat: „Az Úr az én erősségem”. Habakuk próféta imájában találjuk meg ezt a mondatot, a 3. fejezet 19. verse. *„Keltsd életre művedet, Uram, a mi időnkben is, a közeli években tedd ismeretessé! De haragodban is gondold az irgalomra... Az Isten, az Úr az én erősségem, és ő olyanná teszi lábamat, mint a szarvasét, és felvezet engem magaslataimra”* (Hab 3). Ebben a választásban, ebben az imában benne érzem küzdelmes főpapi szolgálatát, a háborús és szegény időszakok kiszolgáltatottságát és a jövőbe látó reményt.

Papp Antal 1867. november 17-én született Nagykállóban. Édesapja, id. Papp Antal nagykállói parochus, édesanyja Karczub Klementina 13 születendő gyermeke közül a legidősebb. Három testvére lett még pap, egyik lánytestvére pedig papné. Napkoron végezte elemi iskoláit. Ungvár következett kis megszakítással, szülei ugyanis Lőcsére küldték egy időre, hogy elsajátítsa a német nyelvet. Az ungvári királyi katolikus főgimnáziumban érettségizik jelesen 1884-ben. Bizonyára nagy ajándék számára szülei példája, hogy a papi hivatást választja. Pásztélyi János püspök a budapesti „középponti papképző”-be küldte, a budapesti királyi tudományegyetem hittudomány-hallgatója. 1889-ben végez, 1889–90 között tanfelügyelő az ungvári papi fiúárvaotthonban, 1890-től három éven át levéltáros. Firczák Gyula püspök szenteli pappá 1893. december 24-én – ugyancsak szenteste lesz halála napja is. Az aulában kapja sorra feladatait, iktató, majd fogalmazó lesz, 1897-től püspöki titkár, majd irodaigazgató 1901-től. Címei: pápai tb. káplán (1899), szentszéki tanácsos (1902), pápai házi főpap, apostoli protonotárius (1905), az egyházmegyei káptalan kanonokja, püspöki helynök (1911).

Főpásztora kérésére segédpüspöki kinevezést kap utódlási joggal, Firczák püspök 1912. április 16-án kiadott körlevelében így jelenti be az egyházmegye papságának és híveinek:

3127/12.: A Munkácsi Egyházmegyei Nagytisztelendő Klérusnak. Krisztusban kedvelt fiaim!

Isten irgalmából és az Apostoli Szentszék kegyelméből már huszonegyedik éve kormányozom az ősi Munkácsi Egyházmegyét. Az elmúlt 20 év alatt arra törekedtem, hogy nagy kiterjedésű egyházmegyénk érdekében, híveink lelki javára, papságunk, özvegyeink, árváink helyzetének javítására és intézeteink fokozatos fejlesztésére minden lehetőet megtegyek. Főpásztori működésem közben állandóan éreztem, hogy velünk van Krisztus, hogy dicső védőszentünk, a Boldogságos Szűz gyöngéd anyai szeretete virraszt felettünk. Az a gyermeki ragaszkodás, amelyet szeretett papjaim és híveim részéről oly sokszor kellemesen tapasztaltam, az az odaadó támogatás, amelyben a nagyon tisztelendő egyházmegyei klérus tagjai részesítettek, lehetővé tette, hogy a Gondviselés által reám bízott nagy feladatoknak erőmből képest mindaddig eleget tettem. A Mindenható megengedte, hogy az elmúlt évben áldozópapságom 50. évét elérhettem és aranyismeret megtarthattam. De már akkor éreztem, hogy

Papp Antal

életéveim súlya alatt testi erőm napról napra fogy, és Isten kegyelméből elért magas korom mellett változó egészségi állapotom is azon erős elhatározást érlelte meg bennem, hogy magam mellé utódlási joggal felruházott segítőtársat kérjek, aki püspöki kötelességeim teljesítésében gyámolítson. Hála az isteni Gondviselésnek, segédpüspököm és utódom személyének kiválasztása nagyon könnyű feladat volt reám nézve. Választásom nem is eshetett másra, mint Papp Antal pápai prelátus, apostoli protonotárius, székesegyházi kanonok, püspöki irodaigazgató öméltóságára, aki egyházmegyéink kormányzása körül már huszonegyedik éve példás kitarással, mintaszerű buzgósággal működik mellettem, aki feddhetetlen jellemével, alapos teológiai képzettségével, rendíthetetlen egyházas érzületével, lankadatlan munkásságával, tapintatos,

szíves, előkelő modorával és szép eredményekben gazdag erélyes, következetes tevékenységével nemcsak papjaink és híveink szeretetét, hanem a kormányommal érintkezésben lévő művelt társadalom, sőt a legmagasabb körök osztatlan becsülését és elismerését is kiérdemelte. Ezért előterjesztésemre X. Pius pápa öszentsége legmagasabb hozzájárulásával, dicsőségesen uralkodó királyunk, I. Ferenc József öcsászári és apostoli királyi fensége f. év április hó 3-án kelt legfensőbb elhatározásával segédpüspökömmé utódlási joggal „cum iure succisionis” nevezett Papp Antal prelátus kanonok urat méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni, miről mindnyájukat nagy örömmel értesítem. Krisztusban kedvelt fiaim! Papp Antal segédpüspök úr öméltóságában mindazon erények és képességek megvannak, amelyeket Szent Pál, a nemzetek nagy apostola kedves tanítványaihoz intézett leveleiben a magasztos püspöki tisztséggel járó terhes feladatok sikeres betöltéséhez meghatároz. Hosszas önképzés, lelkiismeretes buzgó munkálkodás után élete delén emelkedett föl a nagy méltóságra, egyházmegyéink adminisztrációjának minden egyes ágában annyira jártas, oly erényes lelket, nemes szívet, széleskörű tudást és kiváló tetterőt visz magával a püspöki trónra, hogy az egyházmegye vezetését egészen nyugodt lélekkel bízom rá, s azon erős meggyőződésben vagyok, hogy utódommá a legméltóbbat választottam. Kedves fiaim! Fogadják Papp Antal segédpüspököt, az ő méltóságát igaz szeretettel és teljes bizalommal. Jelen körleveletem a legközelebbi vasárnapok egyikén tartandó parochiális szentmise alatt az evangélium után a híveknek a szöszékről ünnepélyesen olvassák föl és értelmezzék azt. Velem és híveinkkel együtt buzgó szívvel kérjék az Egek Urát, hogy öméltóságát anyaszentegyházunk, édes hazánk és egyházmegyéink javára a Szűzanya hathatós ortalma alatt testi, lelki friss erőben, egészségben számos boldog éven át

tartsa meg. Egyébiránt püspöki áldásom adása mellett vagyok, Ungvár, 1912. év április hó 16-án, Krisztusban szíves atyjuk, Gyula püspök.

„Folyó év június elsejétől kezdve, amikor a nemeslelkű főpásztor jobblétre szenderült, munkácsi megyéspüspök vagyok Isten és az Apostoli Szentszék kegyelméből, ezen ősi egyházmegye kormányzását átvettem” – kezdi Papp Antal első körlevelét. Püspökszentelését a székesegyházban Drahobeczky Gyula kőrösi püspök végzi 1912. október 14. hétfőn, a Julián-naptár szerinti Szűz Mária oltalma ünnepén. S egyben tapolcai apát is! Egy fontos megbízatást is kap püspöksége elején. 1912. november 17–1913. október 5. között az újonnan felállított Hajdúdorogi Egyházmegye apostoli kormányzója, tőle veszi át Miklós István az egyházmegyét. (Idén emlékezünk meg Miklós püspök születésének 150. és halálának 70. évfordulójáról.) A Görög Katolikus Szemle *Üdvözlünk Főpásztorunk!* című köszöntő cikke (1912. október 13.) nem hallgatja el az egyházmegyei gondokat: *„Munkács egyházmegye püspökének lenni soha sem volt könnyű feladat, mert nehézé tette azt egyrészt híveinek szegénysége, másrészt az egyetértésnek nagyon sokszori hiánya, de leginkább az a sok megoldásra váró kérdés, amely oly hosszú ideig elmaradottságban tengődő, de később annál rohamosabban fejlődni kezdő egyházmegyénk életét állandóan kísérte. De ma lenni Munkács egyházmegye püspökének, amikor a modern romboló szellem hozzáférközött népünk szívéhez is, amikor a külföldi álapostolok bejárvák falvainkat s szóval és röpíratokkal megingatják népünk lelkében nemcsak a tradicionális hazaszeretetet, hanem a katolikus egyházhoz való hűséget is – nehéz feladat.”*

Kárpátalja területe Papp Antal püspöksége idején történelmi átjáróház volt. Egy pillantás rá:

Osztrák–Magyar Monarchia – 1867–1918 (Ferenc József, IV. Károly);

Magyar Köztársaság – 1918–1919 (Károlyi Mihály);

Hucul Köztársaság – 1918. dec.–1919. jún. (Klocsurak Sztefan);

Ruszka Krajna autonómia – 1918;

Magyar Tanácsköztársaság – 1919 (Kun Béla);

Csehszlovák Köztársaság – 1918–1939 (Masarik, Benes, Sirovi, Gacha).

Vegyük hozzá az I. világháborút és Trianont.

Pasztorális nehézségek

A naptáregyesítést Firczak Gyula püspök igyekezett kezdeményezni egyházmegyéjében, de a kezdeti támogatás után találkoznia kellett a papság elutasító véleményével. 1916. május 4-én Nyíregyházán értekezletet tartott a három egyházmegye püspöke – Miklós István hajdúdorogi, Novák István eperjesi és Papp Antal munkácsi püspök –, amelyen a magyar kormány kérését figyelembe véve elhatározták a Gergely-naptár bevezetését 1916. június 24. kezdettel. A gazdasági és társadalmi indokok a következők voltak: egyes szertartású családok helyzete, kettős ünneptartása; kétféle bõjt; gazdasági munkákban elmaradás; gyöngébb fél vallási ellanyhulás; más szertartásúak ünnepén tartott vására, köznapi munkája. A megvalósítás azonban nagy ellenkezést, egyes helyeken lázongást eredményezett. Ha állami rendeletre az

ortodoxok is bevezették volna a Gergely-naptárt, más lett volna a helyzet. A Munkácsi Egyházmegyében 1918. november 21-én visszaállították a Julián-naptárt (Szent Mihály ünnepe).

A határon túli szláv könyvek behozatalának megállítását is célozta a betűreform. A magyar kormány kérte, hogy a ruszinok a cirill betűk helyett a latin betűket használják, az országos szintű oktatási egység így könnyebbé válik. A szerkönyvek átírására nem került sor, körlevelében azonban Papp Antal bejelentette a tankönyvekben a latin betűk alkalmazását. Ezt az intézkedését is hamar vissza kellett vonnia.

A görög katolikus papság elleni feljelentések ugyancsak nyugtalanságot jelentettek az első világháború kitörése után. A cári csapatok elfoglalták az ország északkeleti részét, s a kivonulásuk után papok elleni feljelentések születtek, hogy kémkedtek és együttműködtek az orosz hadsereggel. Csendőri megfigyelés és letartóztatás volt a válasz, bár a vádak nem igazolódtak, a papság tekintélye csorbult.

Mindezek erősítették az ortodoxiára térítőket, a skizmatikus mozgalom tagjainak fegyvertárát. Ez végigkísérte a püspöki működést. Az egyházmegyében súlyos zavarások voltak, templomok elfoglalása, kifosztása, papok eltávolítása, áttérések jelentettek a gondokat. A több tízezer egyházát elhagyó görög katolikus hallgatott a vádakra és ígéretésekre: az ősi hagyományokat megváltoztatják; kifosztják a szegényeket, ezután minden ingyen lesz, sőt szétosztásra kerülnek az egyházi földek; a magyarság csak kihasználja a ruszin népet; a vallási többség szerint fog igazodni a templom, az iskola és az egyházi vagyon rendezése. *„Egyházmegyénk legaktuálisabb kérdése napjainkban a lelkekben idegen befolyás által felkeltett és sok helyen izzásig felszított forrongás. Lelketlen igazgatók felhasználták híveinknek ősi szokásaikhoz való merev ragaszkodását és túlhajtott konzervativizmusát. Őket a fennálló rend ellen felizgatták, és a naptárreformmal szemben ellenállásra, sőt egyes helyeken katolikus hitük elhagyására csábítgatják. Idegenből, külföldről jöttek ezen álpróféták, akik a világoság angyalának alakját öltve magukra hangzatos jelszavakkal: a felvilágosodás, a haladás, a népek szabad örendelkezésének jelszavaival tévesztik meg a hiszékeny tömeget, lerombolni igyekeznek bennük a tekintély tiszteletét, megingatják a bizalmat, a szeretetet a hívő nép és lelkipásztor között, hogy a lelki vezetőiktől elhidegült tömegeket, mint pásztor nélkül maradt nyájat a maguk aklába tereljék be, s önös céljaik elérésére a maguk eszközéül használhassák föl. E téves eszmék hirdetői, terjesztői ma felettébb elszaporodtak”* – figyelmezteti a papságot a főpásztor körlevelében. Az állandó figyelmeztetés és az állami szervek közbelépésének igénye mellett meghirdeti a Hitvédelmi füzetek kiadását, hogy a szavak mellett olvashassák is a hívek a katolikus tanítást. Az ortodoxok által erőszakkal elfoglalt görög katolikus templomok és ingatlanok – Máramaros és Bereg megyében 78 templomot foglaltak el – visszaszerzésére megindította a pereket. Személyesen látogatta a parókiákat, hogy buzdítsa a népet. Jelenléte ellen több helyen szerveztek a skizmatikus mozgalomhoz tartozók ellenkezést. Husztbaranyán testi épségét kellett védeni, ott éjszakázva a parókia épületére törtek.

1918. október 28-án létrejön a független csehszlovák állam, a felvidéki és kárpátaljai területeken a katonai megszállással megtörténik a politikai hatalomátvétel. Gyors

ütemben eltávolítják a magyar közigazgatás vezetőit, hivatalnokait. 1920. június 4., Trianon: Kárpátalja Csehszlovákia része. 1921. augusztus 12-én Ungvárra érkezett Doszifej szerb pravoszláv püspök. Nyilatkozata a következő: „Egész Podkarpatszka Rusz el fog szakadni Rómától. Ez történelmi igazság.” Az Izán megtartott első pravoszláv kongresszuson Doszifej vezetésével felállították a Kárpátorosz Keleti Pravoszláv Egyházat, az alapszabályt Benes akkori külügyminiszter elé terjesztették. A Munkácsi Egyházmegye szentszéki ülésén ekkor megfogalmazzák: „Podkarpatszka Ruszban a görög katolikus egyház formális üldözésnek van kitéve, s a görög katolikus egyházat az állami jogvédelemből teljesen kizárták.” Papp Antal nem volt hajlandó letenni a csehszlovák állam iránti hűséget bizonyító fogadalmat, amit pl. a Beregi Református Egyházmegye lelkészei együttesen megtettek (1921. szept. 15.). Micara Kelemen prágai apostoli nuncius személyesen érkezett Ungvárra, hogy felmérje a katolikusság helyzetét. Az egyházi intézmények helyzete is nehezedett. 1923 őszétől az ungvári görög katolikus leányiskola és tanítóképző I. osztálya helyett orosz tannyelvű reform reál-gimnázium I. osztálya indult. Ugyanekkor a brünni legfelsőbb bíróság úgy döntött, hogy nem tárgyalja tovább a Munkácsi Görög Katolikus Egyház és a pravoszlávok templomtulajdonlási pereit.

Papp Antal 1924. január 28–február 21. között Rómában tartózkodott. A Szent-szék erélyes közbelépését kérte a cseh kormánynál az egyházmegye ügyeiben, XI. Piusz pápa előtt feltárta a valós helyzetet. Hazaérkezése után körlevélben közölte az egyházmegye papságával, hogy tehetségét és erejét a reábízottak vezetésére használta, s engedelmességre a pápai felmentésnek, lemond a püspöki székről (1924. július 4.). A szentatya egyben küzikei címzetes érsekké nevezte ki – X. Piusz pápa 1912. április 29-én, a küzikei vértanúk ünnepén nevezte ki püspökké. Átveszi az Eperjesi és a Munkácsi Egyházmegye Magyarországon maradt egyházközségeiből alakított Apostoli Exarchátus vezetését, felruházva a megyéspüspököket megillető jogokkal és kiváltságokkal. Lemondása után még egy évig az ungvári püspöki palotában lakott, mert Miskolcon, melyet székhelyéül szemelt ki, nem tudott megfelelő lakást kapni. 1925. szeptember 11-én a csehszlovák hatóságok az országból kiutasították. Előbb Budapesten tartózkodott, majd október 27-én Miskolcra érkezve átvette az exarchátus kormányzását. A Tapolcai Apátság haszonélvezete megmaradt, ez jelentette hivatalának és személyének jövedelmét. Mint királyilag kinevezett tapolcai apát az Apostoli Szentszék és a magyar kormány biztosítékával tarthatta meg birtokait. Egyértelmű volt, hogy utódja ezt nem kaphatja meg, a birtok Magyarországon lévén. A gazdasági központ, az istállók és kocsiszínnek Görömbölyön voltak. Az Akropolisz épület pihenésre, nyaralásra szolgált, kápolnájában Papp Antal is végezte szentmiséjét.

Miskolc városa nagy ünnepélyességgel, fellobogózza fogadta a „magyarságáért meghurcolt püspököt”. A fogadóbizottság a vasútállomástól a Búza téri templomig kísért. Ünnepi szentmise után a Városházán folytatódott a köszöntés, tiszteletüket tették a városi és egyházi szervezetek küldöttségei. Maga Miskolc városa nem tartozott az exarchátus területéhez, de a közlekedést és a birtokot tekintve a legkézenfekvőbb lete-

lepedési hely Miskolc volt. A Hunyadi u. 3. sz. alatti ház megvásárlásával megoldódott a hivatal és a lakás kérdése. A székhely pedig bekerült az elnevezésbe.

Miskolci Görög Katolikus Apostoli Exarchátus (Adminisztrátúra)

Az első világháború után az Eperjesi Egyházmegye 20 egyházközsége maradt Magyarországon (Abaújszántó, Abaújszolnok, Abod, Barakony, Baskó, Boldogkőváralja, Csobád, Felsővadász, Filkeháza, Gadna, Garadna, Homrogd, Irota, Kány, Mikóháza, Mogyoróska, Múcsony, Rakaca, Szárazkék és Viszló) és néhány filia, a Munkácsi Egyházmegyéből Rudabányácska, valamint két jelentősebb filia: Beregdaróc és Kölcse. Püspöki biztos, majd helynök által valósult meg a püspöki joghatóság gyakorlása e területeken. Az egyházközségek hívei magyarok lévén, egyszerű megoldás lett volna a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez csatolás. Az önálló egyházi közigazgatási terület, az Apostoli Exarchátus felállítását segítette egyrészt Papp Antal helyzete, akinek így megoldást találtak, másrészt a trianoni határok végleges elfogadását jelenthette volna ezen egyházközségek egyházmegyei határokba rendezése. Francesco Marmaggi adrianoi püspök érsek, prágai apostoli nuncius 1924. június 4-én kelt 10.736. sz. hivatalos iratával XI. Piusz pápa által ráruházott megbízás folytán közölte Papp Antal püspökkel érseki és adminisztratív kinevezését. *„Szentseges Atyánktól ezen esetre nyert különleges fölhatalmazásunk alapján elrendeljük és rendelni parancsoljuk, hogy mindazon görög-szláv rítusú parochiák, amelyek a munkácsi és eperjesi egyházmegyéből jelenleg a magyar királyság területén belül vannak, egy és ugyanazon apostoli adminisztratív kánonilag megszerveztessenek.”*

A székfoglalás után a főpásztor azonnal munkába állította mindazon egyházi szervezeteket, amelyek egy egyházmegye kormányzásához szükségesek. A káptalant helyettesítő konzultori testületre a kánoni feladatok mellett azért is szükség volt, mert a Tapolcai Apátság javadalmi törzsvagyonának kezelése is megkívánta e testület működését. Megszervezte a szentszéki bíróságot, valamint az egyházkormányzati szervezetek és bizottságokat. Papp Antal kormányzósága idején öt új parókia létesült: Szuhakálló, Selyeb, Szikszó, Ózd és Beregdaróc a munkácsi részen. Területi változást hozott az 1938-as bécsi döntés, majd Kárpátalja elfoglalása. Rudabányácska és Beregdaróc a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez került.

Érdekesség: a Miskolci Napló 1925. november 22-i száma közli, hogy a polgármester hivatalában Papp Antal érsek letette az állampolgári esküt. Bár magyar állampolgárságáról nem mondott le, magyarázatot találunk erre a Ruszinszki Magyar Hírlap 1922. augusztus 5-i számában: *„Budapesten a parlament törvényt fogadott el a visszahonításra vonatkozólag. Eszerint ha valakinek lakossági illetékessége elszakított területen volt és így magyar állampolgárságát elvesztette, a belügyminiszterhez fordulhat visszahonításáért, ha itt akar letelepedni. A belügyminiszter kijelentette, hogy az ország tartozik az elszakított területek magyarságának azzal, hogy akik a békeszerződés következtében állampolgárságukat elvesztették, rövid eljárás útján ismét magyar állampolgárok lehessenek, ha komoly okból ide jönnek.”*

Nehézségeket itt is lehet sorolni: gazdasági válság, az apátsági birtokokat bérlők szegénysége, II. világháború. Eredményeket is. Papp Antal érsek Miskolc városának megbecsült tekintélyes polgára volt, papi jubileumait a város is ünnepelte. Miskolc város törvényhatósága örökös tagjává választotta. Püspökségének 25. évfordulóján megkapta a királyi titkos tanácsos címet. Az Apostoli Exarchátus önállóságának közjogi elismerését is jelentette, hogy 1940-ben felsőházi tag lett. Támogatásával indult meg a Keleti Egyház c. görög katolikus tudományos és egyházpolitikai folyóirat, évi tíz számmal helynöke, dr. Szántay-Szémán István szerkesztésében, tíz évfolyam jelent meg. Számos liturgikus kiadvány jelent meg Miskolcon, az egész görög katolikusság öröme.

A háború okozta károk: *„Homrogd községem temploma és paplaka súlyosan megrongálódott. A templomot sikerült szalmafedéssel ideiglenesen megmenteni. Több templomot találatok és belövések értek: Múcsony, Szuhakálló, Csobád. A csobádi paplak majdnem teljesen elpusztult. Általában a kisebb rongálások és a teljes vagy részleges üveggár, egy templomot kivéve, mindegyiket érte. Belülről is. A szikszói iskolakápolnát teljesen kirabolták. A legtöbb templomban az egyházi ruhákat, vagy legalább béléanyagukat vagdalták ki. Területemen valóban kiáltó a nyomor.”* *„A Tapolcai Apátság javaiban okozott károk: A Görömböly község határában dúló hosszas harcok alatt az állatállományból elhajtottak 26 sertést, 20 tehenet, 10 ökröt, 7 lovat, 360 juhot. Terményekben elhurcoltak 100 q búzát, 80 q rozsot, 85 q árpát, 60 q zabot, 200 q csöves tengerit, 150 q burgonyát, 1200 q szénát, 2000 q szalmát és pelyvát, 1000 q répát. Gazdasági felszerelésből tönkretettek 1 vetőgépet, 6 ekét, 4 boronát, 6 szekeret, 3 hintót. Az uradalmi tisztikak teljes felszerelését elvitték, a gazdasági épületek fele tönkrement.*

1945 karácsonyára december 24. dátummal a konzultorok a következő levelet írták főpásztoruknak: *„Velünk az Isten! Nagyméltóságú és Főtisztelendő Érsek Úr, Kegyelmes Urunk! Ez év októberében múlt húsz éve annak, hogy Nagyméltóságod elfoglalta Apostoli Administratúránk trónját és egyházhatósági területünket kormányzása alá vette. Ez évben befejezést nyert a nagy világgégés, a világháború, mely romba döntötte a német nemzeti szocializmus fantomját, mellyel XII. Pius pápa – mint pápai legátus – már az 1938. évi budapesti Eucharisztikus kongresszus alkalmával szállt vitába. S ma már egész Európa a demokratikus elvek alapján rendezkedik be. Hazánkban is megindult a régi romok eltakarítása és az új élet építése oly jelek között, hogy ha történt is félrecsúszás bizonyos rendeleti intézkedésben, de általánosságban még a kereszténység elvi alapján halad az újjáépítés nagy munkája. Ilyen jelek között köszönt ránk szent Karácsony ünnepe és az ezzel összefüggő évforduló, mely elé azzal a biztató reménnyel indulunk, hogy az Isten szent kegyelme Nagyméltóságod bölcs vezetése mellett átsegít minket a nehéz időkön, s a négy lustrum után kezdődő ötödik lustrum az Anyaszentegyház dicsőségét és édes Hazánk felvirágzását fogja meghozni. Hozzáfűzve az előadottakhoz a mi, nagyméltóságod papjainak azon elhatározását, hogy a nagy és szent cél érdekében fogjuk erőinket és munkánkat teljes odaadással szentelni. Úgy a magunk, mint paptestvéreink és híveink nevében hódolattal járulunk Nagyméltóságod elé és szeretetünk melegével köszöntjük Nagyméltóságodat. Imára nyílik ajkunk és forró fohással esedezünk a betlehemi Kisdédnél, hogy kegyelmes Főpásztorunkat tartsa meg erőben, egészségben, testi és lelki épségben*

Anyaszentegyházunk, Hazánk és Apostoli Kormányzóságunk javára az emberi kor legvégsőbb határáig számos évre.”

A köszöntő sorok már nem érkeztek el hozzá, 1945 szentestéje a Teremtőjével találkozás napja lett. Miskolci temetése után a közgyám-tiszt a következő jegyzőkönyvet állította ki: „A Miskolci Gör. Szeret. Kat. Apostoli Kormányzóság irodai felszerelése: 1 mázolt fehér iratszekrény, 10 tonett szék, 2 tonett fotell-szék, 1 tonett kerevet, 1 barna álló íróasztal, 1 íróasztal, 1 AEG irodai írógép asztallal, 1 2,5 m hosszú irodai íróasztal, 1 öntöttvas fogas, 1 másológép rossz állapotban, 1 fűli fészület. Igazolom, hogy néhai Papp Antal c. érsek, Miskolc, Hunyadi u. 3. sz alatti lakos a halálest felvételekor vagyontalannak találtatott. Miskolc, 1946. jan. 17-én, Than József közgyám.”

Ilonka testvére átvitette a földi maradványokat Hajdúböszörménybe, szülei mellé. Onnan szállították jelenlegi nyugóhelyére, a máriapócsi bazilika kriptájába.

„Az Úr az én erősségem” – szolgálat, kiszolgáltatottság, remény Isten kezébe ajánlva.

Egerben november 7-én, az érseki palotában tartott ünnepség keretében adták át az idei Szent Gellért-díjakat. Ezzel minden esztendőben a példamutató keresztényként élő és kiváló pedagógusi, nevelői munkát végző személyeket jutalmazzák. Dr. Ternyák Csaba érsek adta át a kitüntetések és röviden méltatta a díjazottakat. Az idei kitüntettek: Dr. Kozslikné Szabó Marianna (arany fokozat) a Fráter György Katolikus Gimnázium tanára (képünkön balra az első), Erős Ferencné (ezüst fokozat), a mezőkövesdi Szent István Katolikus Általános Iskola tanítónője és Ragyák Mária (ezüst fokozat), a sátoraljaújhegyi Árpád-házi Szent Margit Általános Iskola tanítónője voltak.

Advent...

...avagy a kultúra ápolása

Több időnk van adventkor, a hosszú délutánokon és esteiken már nem a fonóba járunk, nem a rokonokat látogatjuk, hanem kiveszünk egy DVD-t, internetezünk egy kicsit, megnézzük az esti műsort a tv-ben.

Azt mondják, hogy a silány utáztatok azt a benyomást keltik, mintha igaziak lennének, első ránézésre minden rendben van velük. Mai kikapcsolódási formáink is gyakran silány utáztatoknak tűnnek az ember igazi feladatával, szellemi tevékenységének igazi, s rendelt céljával összehasonlítva. A vizualitásunk rabságban van, ha a mai szórakozási és pszeudóművelődési technikákat tekintjük. Leköt, megbabonáz, magával ragad, érzelmeket korbácsol egy korszerű szórakoztatási eszköz, s azt próbálja sugallni, hogy lényeges tartalmak is vannak benne. Az évezredek művelődési technikák, az olvasás, írás, beszélgetés, kezdenek egyre szűkebb kör gyakorlata maradni. Valahogy az az érzése az embernek, hogy sokunk egyre infantilisabb, egyre több képre van szüksége, és azt a könyvet, ami nem tartalmaz képet, már kezébe sem veszi. Pedig, ahogy a lakberendezésben a túlbujáztatott díszességet a minimai stílus kompenzálja, úgy a képkultúrából a művelődés igazi minimai art-ja jelenti a kiutat: könyv, olvasólámpa, karosszék. S azt érezheti az ember, hogy hazatalált.

Adventkor ez is a feladatunk, amellet, hogy utat keresünk ahhoz, aki közel áll hozzánk, utat keresünk ahhoz a forráshoz, amelyből merítjük emberi méltóságunkat, a kultúrához, amelynek egy szelete az olvasás, de menjünk el a táncházba, az irodalmi összejövetelre, a filmklubba, menjünk el a kávéházba a barátokkal és beszélgesünk.

Egyszer azt mondta egy álomanalízissel foglalkozó pszichológus, hogy mindig megvolt a formája annak, hogy az emberek leüljenek és megbeszéljék egymással álmikat, beszéljenek érzéseikről, gondolataikról. Van ilyen közösségünk? Hova fordulunk kérdéseinkkel? Fel tudjuk-e oldani feszültségeinket egy baráti beszélgetésben? Mi a kultúra, ha ez nem? Olvasás, írás, beszélgetés.

...avagy a közösség ápolása

Tél van, véget ért az ős. Ilyenkor az emberek lelke is megdermed. Ilyenkor csak a teli élelcamra, a pincében lévő bor az, ami megvidámította a régieket. De valóban csak a tél élelemcsomaggal való átvészélése az, ami a teleinket jellemzi? Ugye nem? Ebben az időszakban sokkal több időt tudunk fordítani a hosszú esték és éjszakák miatt a szellem, az elme gondozására. Ilyenkor előtérbe kerül a közösség, a kultúra és a kultusz.

Közösségeinket nem mindig tartjuk érdemesnek arra, hogy ápoljuk őket, hiszen olyan magától értetődő, hogy van családunk, társunk, vannak gyermekeink, szüleink és unokáink. Magától értetődő, mint az, hogy egyik szívdobbanás követi a másikat, vagy egyik lélegzetvételt követi a másik. S csak akkor döbbenünk meg, ha egyszer csak

valami megzavarja a ritmust, ha elakad a lélegzetünk, ha valaki bajba kerül, akit szeretünk. Rájövünk arra, mennyire fontos a kapcsolat; az, hogy ezernyi szállal kötődünk szeretteinkhez, és gyakran nem bizonyulunk jó gazdáinak a ránk bízott embereknek.

Legyen ez az adventünk tehát a közeledések adventje. Amikor várjuk az Úr közeledését, közeledjünk mi is a másikhöz. Legfőképpen ahhoz, akit társul, gyermekül, szülőül és unokául kaptunk. Ez a legfontosabb. Ha biztosak vagyunk abban, hogy emberi kapcsolataink családjunkban rendben vannak, vagy legalább jó úton haladnak, akkor jöhet a kollégák felé való ünnepi nyájasság, a szegényeknek való adományozás, a nagyobb közösség felé való nyitás.

Közeledjünk szeretteinkhez, mert szükséges egymás kezének újra és újra történő megfogása, az egymás szemébe való tekintés; szükséges az újra és újra való ölelés, hogy a gyermekünknek szülője, házastársunknak igazán a társa, s szüleinek igazán a gyermeke legyünk. Mert csak ők vannak nekünk. Egy kör, amely ha megszakad, a lelkünk is közelebb jut a halálhoz.

Így a tél nem a meghalás, az elmúlás lesz számunkra; az advent nem a lázas készülődést jelenti, hanem azt, hogy közeledünk egymáshoz, és egymásra találunk.

...avagy a kultusz ápolása

Az advent eredeti jelentése az *adventus Domini* latin kifejezésből érthető meg, ami annyi tesz, az Úr érkezése. Igen, világunk azt hirdeti, hogy mindenki egyenlő, nincs úr és szolga, s ezzel a világtörténelem egyik legnagyobb hazugságát kürtöli napról napra. Pedig az Úr érkezik, folyamatosan jön felénk, rajtunk áll, hogy befogadjuk őt, vagy csupán bolyong körülöttünk, s mi nem engedjük közelünkbe.

Régen a kultusz a mindennapokat átítató eleme volt az ember lelki életének, amely három lábon áll: közösség, kultúra, kultusz. Az első a színtere az utóbbi kettőnek. S bármelyik hiányzik is, felborul az építmény, amelyet emberiségnek nevezünk.

Közösség és kultusz kultúra nélkül: fanatikus, rajongó vallás, tudatlan csöcselék.

Kultusz és kultúra közösség nélkül: szuperintelligens, elefántcsonttoronyba zárkózott elme.

Közösség és kultúra kultusz nélkül: Nyugat-Európa és a Szovjetunió erkölcstelen, széthulló társadalmi.

Adventkor legfőbb ideje van annak, hogy rendezzük a kultuszt az életünkben, vegyük észre, a három pilléren nyugvó emberélet amorffá válik, ha megfosztjuk magunkat az egyikőtől, s ha kettőtől is, akkor egyenesen állatívá lesz.

Nagyon egyszerű a kultuszt ápolni, mert a másik oldalon olyasvalaki áll, aki biztos vevő a dologra, emlékezzünk: *adventus Domini*, az Úr érkezik. A kultusz minden pillanatban gyakorolható. Ott rejlik a szívünk istenes gondolatában, a templom csendjében, énekében, prédikációjában; a kultusz fellelhető a csendes imában, a másik emberen való segítségben, abban, hogy hálát adunk, kezünkbe vesszük a Bibliát.

Adventkor és minden időben legyen életformánk a közösség, a kultúra és a kultusz ápolása.

(Elhangzott a miskolci Európa Rádióban)

Várakozás

Mikor várakozunk?

Emberek állnak a zebra mellett és azt kémelelik, hogy mikor vált a lámpa és mehetnek végre a dolguk után. Autók motorja fel-felbög, jelezve, hogy lassan itt az ideje, hogy a piros zöldre váltson. Emberek állnak a buszmegállóban, lélekben máshol járnak, de azért azt figyelik, hogy mikor érkezik meg a busz. Egy férfi az óráját nézi az étteremben, 10 percet késik... – gondolja, és izgatottan tovább várakozik (véltetően) élete választottjára. Az apa nem mehetett be a szülőszobába. Ujjait tördelve várakozik, hogy mikor születik meg a kisbabájuk és mikor láthatja végre kedvesét és a gyermeküket.

Mi a várakozásunk alapja? Mikor várakozunk egyáltalán? Van-e értelmetlen várakozás? Minden várakozásban, kisebbekben és nagyobbakban, fontosakban és kevésbé fontosakban egyaránt benne van a bizalom. A bizalommal együtt pedig a reménység. Nem várunk olyanra, amire nem érdemes. Nem várunk olyanra, aminek beteljesülésére semmi remény sincs. Nem várunk olyanra sem, amiben nem bízunk, hogy egyáltalán beteljesedik. Legalábbis általában. Persze a szívünkhöz igazán közelálló dolgokban nem mindig igaz ez. Sokszor a szeretett emberre, tárgyra, gondolatra, történetre tekintettel, reménységünk akkor is él, amikor valójában már nincs alapja, és csak akkor hagyjuk ott, amikor ezt bevalljuk magunknak. Azonban, ha nem bízunk abban, hogy valami bekövetkezhet, amikor nem bízunk abban a személyben, akivel kapcsolatos a várakozásunk, akkor bár megszakad a szívünk, de a várakozás már nem a jelenünk, hanem csakis a múltunk része...

Reménységekben akkor is tudjuk ringatni magunkat, ha azoknak nincs alapjuk. A bizalomvesztés azonban nem tagadható. Nem bebeszélhető. Amikor elveszett, akkor elveszett. Lehet, hogy a helyünkön maradunk és nem rohanunk el rögtön – mert mozdulni sem tudunk a felismerés döbbenetében –, de az érzés ott legbelül meghalt. Menthetetlenül. Mikor várakozunk? Amikor van bennünk bizalom. Amikor ez nincs meg, akkor keressük, hogy hová tűnt, és a várakozás kereséssé lesz. Ha a bizalmat valahol elveszítjük, akkor a bennünk élő reménység is ellian.

Nos, hát erről szólna az advent? Erről az egyáltalán nem örömteli dologról, amit nap mint nap átélünk? Nem hinném... sokkal inkább arról, hogy vigyázzunk, hiszen a bizalom értékes dolog, amelyet könnyen elveszíthetünk. A bizalom magánéletünk, de a világ működésének alapja is. Vigyázzunk rá, mert olyan ez, mint a kenyér vagy a tej, élelmiszerként – alapvető. A bizalommal együtt meghal a remény és meghal a várakozás is. A várakozással a tervek, a vágyak, az álmok. Meghal a jövő. És amikor erre gondolunk, már csak annyi jut eszünkbe, hogy „egyszer volt, hol nem volt”... Ezt szeretnénk? Megéri? Nekem nem. Szerintem a bizalom olyan értékes árucikk, amely nem pótolható, nem cserélhető be semmire, nem fizethető meg. Vagy van, vagy nincs.

Ha nincs, meghalunk, ha van, akkor élünk. Advent arra hívja fel a figyelmünket, hogy ne becsüljük alá a gazdaságilag ki nem fejezhető dolgokat az életünkben. Ezek teszik azzá életünket, amiért érdemes élni. Élni egy élhető életet, amely nem a pokolba, hanem az élet kiteljesedéséhez vezet...

Mire/kire várakozunk?

A várakozás szerves része a bizalom és a reménység. Mivel ezek nélkül elképzelhetetlen a jövő, alapvetően fontos, hogy megbecsüljük ezeket az értékeinket. Emellett azonban arra is érdemes figyelmet szentelnünk, hogy kire vagy mire várunk? Végző soron ebben a tekintetben három kapcsolódási attitűd jellemezhet bennünket: ez a várakozás beteljesülését illetően lehet semleges, negatív és pozitív töltetű és eredményű.

A semleges várakozás (már ha van ilyen) azt hiszem, nem igazán érint meg bennünket, ezért nem is érdemes erre túl sok figyelmet szentelnünk. Például ha várjuk, hogy a közlekedési lámpa zöldet mutasson – ezzel kapcsolatban a legtöbbször közömbösek maradunk. Van negatív várakozás is. Például, amikor valaki a biztos ítéletre várakozik. Ez nem jó, nem örömteli. Még akkor sem, ha legalább biztosat fog tudni az elítélt. Persze még ebben a helyzetben is megszólalhat a bizalom és a reménység. Csak kicsit másként, mint általában.

Az advent nem erről szól. Nem kíván ijesztgetni. Persze azt sem mondatja velünk, hogy itt a végítélet és ezért nyugodtan azt tehetünk, amit csak akarunk, mert úgyis minden mindegy. Az advent az életről szól. A nagybetűs ÉLET-ről. Arról az életről, amit érdemes élni. Arról az életről, amit nem a pénzért, nem valamilyen valós, vagy mondvasínált érv miatt érdemes élni, hanem azért, mert az enyém. Olyan élet, amely boldoggá tesz. Ahol az álmaim megvalósulnak. Ahol kiteljesedhetek, ahol önmagamra találhatok, és azzá lehetek, aki vagyok. Így érdemes élni. Másképp? Nem hiszem.

Mikor élünk ilyen életet? Mikor várakozunk úgy, hogy ne csupán a múltban, a jövőben, esetleg mindkettőben, de soha ne a jelenben éljünk? Azt gondolom, hogy e tekintetben is nagyon fontos az, hogy valamilyen szeretetkapcsolat fűzzön a várakozás tárgyához. Sőt! Ez hasza át várakozásunkat. Milyen jó lenne: nem utálkozással, göggel, meg nem értéssel szegélyezett úton haladni álmaink felé! Milyen jó az, ha megértenek, és nem félreértenek! Vannak – úgymond – kötelező körök is az álmaink felé vezető úton. Vannak szükségszerűségek, amelyeket el kell fogadnunk. Azonban a boldogtalanság, a kényszeredtség, a ránk erőltetett dolgok, a becstelen és erkölcstelen elvárások nem az álmokhoz vezetnek, hanem annak ellenkezőjéhez: céltalan ürességhez, folyamatos önmarcangoláshoz. Őszinteség, egyenesség, öröm, szeretet várakozásunk idején és utána – ezek nélkül nincsenek álmok. Legalábbis élő álmok nincsenek. Amit nem szeretünk, arra nem (szívesen) várakozunk. Amire nem várunk, az nem lehet az álmunk.

Adjuk meg a lehetőséget másoknak mi is, hogy ne csak nekünk, hanem nekik is legyen valódi és örömteli várakozásuk.

Várákozunk-e egyáltalán?

Sietünk. Mintha akkor elkerülhetnénk a végétünket. Sokat vállalunk. Sokat is rónak ránk. Az élet pedig sokszor mégis elmegy mellettünk. Nincs esélyünk sem a találkozásra. Esélyek és találkozások nélkül azonban érdemes-e élnünk?

Talán nem mindenki értelmezi ilyen végletesen a helyzetet. Mindamellettt azért van igazság az előbbi sarkított gondolatmenetben. Az életben nem azok a dolgok jelentik az igazi nagy lehetőségeket, amelyekről ma harsog a média, amelyekre a hirdetések, a reklámok és a felhívások hívnak és biztatnak. Ezek legfeljebb csak az anyagiakban jelentek lehetőséget. Az igazi lehetőségeket azonban nem ezek jelentik, hanem a találkozások más emberekkel, akik által gazdagodunk... – lelkiileg. Azokra a találkozásokra gondolok itt, amelyek emberré tesznek bennünket. De hát mi van akkor, ha már régen elfelejtettük, hogy milyen jó embernek lenni. Valódi és valóságos embernek és nem pusztán árnyéknak egy árnyékvilágban...

Ha elfelejtettük, akkor nincs szándékunk újra elérni. Ha nem akarjuk, akkor nincs mire várákozni. Befelé fordultunk, begubóztunk a magunk kis világába, érdektelenek és közömbösek vagyunk. És nagyon sokszor úgy érezzük, hogy önhibánkon kívül. Vajon elég-e erre hivatkozni és akkor élhetjük tovább a jól megszokott, lustán-kényelmes középszerű életünket? A szürke hétköznapiak is lehetnek nagyon értékesek, ha meglátjuk és megéljük csillogásukat. Érezzük a hiányt, tapasztaljuk a magányt, a félelmet, a nélkülözést, a lelki sivárságot, amely felemésztt bennünket. És hiába tudjuk, hiába érezzük ezt, mégis ebben maradunk.

Végző soron azt mondhatjuk: várákozunk. Várákozunk – úgy, hogy nem várákozunk. Élünk – úgy, hogy nem is élünk. Megvalósítjuk önmagunkat – úgy, hogy azt sem tudjuk, kik vagyunk. Érdemes-e így élni? Érdemes-e úgy tennünk, mintha, aztán kiderül, hogy mégsem...

Az adventi várákozás, a karácsonyi beteljesülés azt jelenti számomra, hogy lehetőséget adok magamnak, mert lehetőséget kaptam. Várákozom, mert van kire-mire. Megnyílok mindazon jó és értékes dolgok befogadására, amelyekkel eddig nem foglalkoztam. Beengedem azokat, akiket eddig nem engedtem be az életembe. Esélyt adok azoknak, akiknek eddig nem adtam.

Embernek és Istennek egyaránt. Én erre várákozom...

(Elhangzott a miskolci Európa Rádióban)

Miskolc, Záhony: 90,4 Mz
Mezőkövesd: 102,1 Mz

A legszentebb keresztény imádság a zsidó menóra szerkesztésben

Az Úr imádsága, vagyis a Miatyánk kétségkívül az újszövetségi Szentírás legismertebb, és legtöbbször imádkozott részlete, mégpedig abban a hosszabb formában, ahogy azt Máté evangéliumában megtaláljuk (Mt 6,9–13). Felépítését leginkább Mózes két kőtáblájának analógiájára szokás magyarázni: az egyik tábla tartalmazza az Istenre vonatkozó parancsokat (I–III.), a másik az embertársakra vonatkozókat (IV–X.). A Miatyánk hét kérése is ebbe a két irányba osztható fel: az első három Istenre vonatkozik, a többi négy pedig az emberre. Itt fel is merül mindjárt egy kérdés, amire az alábbiakban keressük a választ:

Hány kérést tartalmaz valójában az Úr imádsága?

Egyesek szerint hét helyett csak hat kérésről beszélhetünk, ugyanis az utolsó kérés, „szabadíts meg a gonosztól”, valójában az előző – „ne vígy minket kísértésbe” – ismétlése, hiszen a gonosz az, aki kísért, tehát mindkét kérés a gonosz ellen irányul. Ezt az értelmezést nyilván az a vágy vezeti, hogy helyrebillentsük a mérleget, és párhuzamos szerkesztésben, három–három kérésről beszélhessünk. Szintaktikailag azonban nehezen alátámasztható ez az értelmezés. A két „de” kötőszóval összekapcsolt tagmondat egyenértékű, nincs közöttük alárendeltségi viszony. Egyébként sem kell félnünk a páratlan hetes számtól, és nem kell mindenáron a párhuzamos három–három felosztást erőltetnünk, mert a hetes bibliai szám: a teljesség jelképe. Gondoljunk csak a teremtés hét napjára, vagy János Apokalipszisére, ahol a hetes szám többszörösen is visszatérő motívum (levél a hét egyháznak, a hét pecséttel lezárt könyv, a hét harsonaszó, a harag hét csészéje...). Máté is szereti a hetes számot: a nemzetségtábla, az evangélium elején, háromszor tizennégyes csoportba osztja Jézus családfáját, ami ugye a hetes szám kétszerese. A 13. fejezetben hét példabeszédet találunk a mennyek országáról, a 23. pedig hét jajt mond a farizeusokra és írástudókra. Nem lehet tehát véletlen a Miatyánk hét kérése sem, de vajon milyen értelmes, kisebb egységekre lehet bontani ezt a páratlan számot?

A hagyományos felosztás

A hagyományos felosztás logikája nagyon egyszerű és kézenfekvő. Három–négy arányban két részre bontja a szöveget: az első három „te” kérés Istenre vonatkozik, a következő négy „mi” kérés pedig az emberre. Egy kevésbé szép, de szó szerinti fordítással ezt könnyen láthatóvá is tehetjük:

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,

1. szenteltesék meg a **te** neved,
2. jöjjön el a **te** országod,
3. legyen meg a **te** akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is,

-
4. a **mi** kenyerünket, a mindennapit, add meg **nekünk** ma,
 5. és engedd el **nekünk** a **mi** tartozásainkat,
amint **mi** is elengedjük a **mi** tartozóinknak,
 6. és ne vígy **minket** kísértésbe,
 7. de szabadíts meg **minket** a gonosztól.

A legautentikusabb forrás, amire hivatkozhatunk eme felosztás ismertsége és elismertsége tekintetében, a *Katolikus Egyház Katekizmusa* (1993), amely a negyedik rész második szakaszát teljesen az Úr imádságának szenteli. A felosztásra vonatkozóan az alábbiakat olvashatjuk a 3. cikkelyben:

2803 Miután Isten, a mi Atyánk elé jöttünk, hogy Őt imádjuk, szeressük és áldjuk, a gyermekség Lelke a szívünkől hét kérést, hét áldást fakaszt föl. Az első három, mely inkább Istenre irányul, az Atya dicsőségébe von be, a következő négy mint Hozzá vezető utak, az Ő kegyelmébe ajánlja nyomorúságunkat...

2804 Az első lépés Őhöz az Őerte visz bennünket: a Te neved, a Te országod, a Te akaratod!

2805 A kérések második csoportja (...) tőlünk száll az égbe, és már most, ebben a világban visszatér hozzánk: «Add meg nekünk(...); bocsásd meg nekünk(...): ne vígy minket(...); szabadíts meg [minket]». A negyedik és ötödik kérés életünkre vonatkozik, a táplálékára és a bűnből való gyógyulására; a két utolsó az élet győzelméért folytatott harcunkat és az imádság küzdelmét érinti.

Mindezen túl megerősíthetjük a három–négy felosztás jogosságát egy mondattani észrevétellel is: az első három kérés különálló mondatokból áll, míg a négyes csoport kérései „és” illetve „de” kötőszóval kapcsolódnak egymáshoz¹.

De, vajon más szempontok alapján nem lehet felosztani a szöveget, egy olyan szerkezetet találva, ami a bántó egyenlőtlenséget helyrebillentené?

A KONCENTRIKUS SZERKEZET

A hagyományos felosztást alátámasztó kritériumok korántsem teljesek. Felsorolhatunk még jó néhány észrevételt, amelyek segítségével teljesen más szerkezeti felépítésre bukkanhatunk².

¹ J. DE FRAINE, «Oraison dominicale», *DBS* 6, 598

² A koncentrikus szerkezet interpretálója francia és olasz nyelven P. Roland MEYNET S.J.: „La composition du Notre Père” in *Liturgie* 119 (2002) 158–191. „La composizione del Padre nostro” in *La Civiltà Cattolica* (2004) III, 241–253.

A belső kritériumok

1. Tartalmát tekintve, az utolsó három kérés a rossz, a gonosz ellen irányul: a „vétkek” (tartozások), a „kísértés”, a „gonosz” mind-mind negatív fogalmak. A negyedik kérésben szereplő „kenyér” viszont nem rossz dolog, hanem nagyon is jó, mint az első három kérés tárgyai: a „név”, az „ország” és az „akarat” is. Igaz tehát, hogy a grammatikai megközelítés a három–négy felosztást támogatja, de szemantikailag a négy–három felosztást is megindokolhatnánk.
2. A harmadik és az ötödik kérés összekapcsolható a mondat szerkesztés alapján. A többi egytagú kéréstől eltérően ez a két tagmondat tartalmaz egy „**amint**” (görögül: hós) kötőszóval bevezetett bővítményt is. Ez a két hasonló felépítésű kérés tehát keretet alkot a negyedik kérés körül, ami a hét kérésnek egyébként is számtani közepe.
3. A negyedik, központi kérés más szempontok miatt is egyedülálló. Hat terminusa teljesen szabályosan és párhuzamosan két részre bontható. Szórend szerinti fordításban:

A KENYERET
ADD

a **miénket**
nekünk

a *mindennapit*
ma

Elöl áll a két fő terminus, a mondat tárgya és állítmánya, őket követik a „**mi**” személyes névmásból képzett kiegészítők, végül pedig szinonima párt alkot a „mindennapit” jelző és a „ma” időhatározó.

Egyedülálló a negyedik kérés azért is, mert nem az állítmánnyal kezdődik, mint a többi kérés, hanem a tárggyal. Továbbá ez az egyetlen kérés, ami egy materiális valóságra, a „kenyérre” irányul, míg a többi kérés tárgya elvont, szellemi valóság.

Az is érdekes tény, hogy a „Mi Atyánk” megszólítás leginkább a negyedik kéréshez illik, a többihez pontosabb megszólítást is tudnánk kreálni:

1. „Mi Istenünk!”	„Szenteltessék meg a te neved!”
2. „Mi Királyunk!”	„Jöjjön el a te országod!”
3. „Mi Urunk!”	„Legyen meg a te akaratod!”
5. „Irgalmas Istenünk!”	„Bocsásd meg vétkeinket!”
6. „Oltalmazó Istenünk!”	„Ne vígy minket kísértésbe!”
7. „Megváltó Istenünk!”	„Szabadíts meg a gonosztól!”

A kenyeret azonban kérő és kiszolgáltató gyermekének az „Atya”, a család fenntartója biztosítja. A negyedik kérés központi helyzetét tehát az is alátámasztja, hogy vele harmonizál leginkább a megszólítás:

„Mi Atyánk!” „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!”

Mindezeket figyelembe véve, az Úr imádságát nem kettő, hanem három egység alkotja koncentrikus szerkesztésben. A központban áll a negyedik, vagyis a kenyérre irányuló kérés. Az első egység három, Istenre vonatkozó, egymástól független kérésből áll. A harmadik egységet pedig az utolsó három, egymással az „és” illetve a „de” kötőszóval összekapcsolt, egymás mellé rendelt három kérés formálja. A szerkezet tehát a 3+4 felosztás helyett inkább a 3+1+3 tagolást követi, ami a belső párhuzamosságok miatt a zsidó „menóra”, vagyis a hétágú gyertyatartó formájára emlékeztet:

Mi		<i>szenteltessék meg</i>	a te	NEVED,
Atyánk		<i>jöjjön el</i>	a te	ORSZÁGOD,
aki		<i>legyen meg</i> amint	a te	AKARATOD,
		a mennyben, úgy a földön is,		
	a KENYERET	a miénket	a mindennapit	
	<i>add</i>	nekünk	ma	
a	és engedd el	nekünk	a mi	TARTOZÁSAINKAT,
mennyekben	amint	mi is elengedjük a mi tartozóinknak		
	és	<i>ne vigy</i>	minket	KÍSÉRTÉSBE,
vagy		de szabadíts meg	minket	a GONOSZTÓL.

A külső kritériumok

A koncentrikus szerkesztés külső érvekkel való alátámasztása érdekében először Lukács párhuzamos szövegét érdemes megvizsgálnunk (Lk 11,2–4). Szent Lukács evangéliumában az Úr imádsága csak öt kérést tartalmaz. A kérések száma tehát itt is páratlan, ami már eleve kizárja a két egyforma, párhuzamos részre való felosztást. Máté változatához képest a harmadik és a hetedik kérés hiányzik Lukács imádságából, tehát éppen a két hármasság utolsó tagjai. Ezeket elvéve ugyanaz a koncentrikus, de ezúttal öt tagból álló szerkezet fedezhető fel Lukács változatában is:

		<i>szenteltessék meg</i>	a te	NEVED,
		<i>jöjjön el</i>	a te	ORSZÁGOD,
Atya	a KENYERET	a miénket	a mindennapit	
	<i>add</i>	nekünk	minden nap	
	és engedd el	nekünk	a mi	VÉTKEINKET,
	mert	mi is elengedjük a mi tartozóinknak		
	és	<i>ne vigy</i>	minket	KÍSÉRTÉSBE.

Lukács esetében a szerkezet nem olyan kiegyensúlyozott, mint Máténál: a negyedik kibővített kérésnek nincs párja az első két tagból álló egységben, de a meglévő nagyjából azonos közös szöveg szerkesztésére ugyanazok a megállapítások mondhatóak el. A koncentrikus szerkesztés, a kenyér kérésének központba állítása mindkét változatra érvényes.

ÉRTELMEZÉS A SZERKEZET ALAPJÁN

A központi kérdés

A továbbiakban már csak egy dolog érdekes: a Miatyánk szövegének milyen új megértésére juthatunk el a menóra-szerkezet alapján? A legszentebb keresztény imádság értelmezésének igen gazdag irodalma van. Magyar nyelven is hozzáférhető több értékes és igényes kommentár. Ezek fölösleges ismétlése helyett, a szerkezet figyelembevételével, az alábbi szövegértelmezési finomságokra bukkanhatunk.

A legszenbetűnőbb a szerkesztésben a kenyér kérésének középpontba állítása. A kenyér jelentése rendkívül gazdag. Jelenti a föld terméséből, a megőrölt gabona lisztjéből készített valóságos testi táplálékot, ami ugyanakkor magába foglalja mindazt, ami az egészséges élet fenntartását szolgálja: mind testi, mind lelki értelemben. Minden kétséget kizárólag jelenti tehát a szellem és a lélek táplálékát is, s mindezen belül a legkedvesebbet, az Eucharisziát, a mennyei kenyeret is, ami a földi táplálék színe alatt Krisztust, a lélek táplálékát foglalja magába. De miért pont a kenyérré vonatkozó kérés áll a legszentebb imádság középpontjában? Illetve, ha a szerkesztés átgondolása alapján megtaláltuk a Miatyánk centrumát, van-e esetleg egy hasonló centrum az imádság közelében, ami „rímel” erre a központi kérésre, és segít megérteni annak pontosabb mondanivalóját?

Eléggye egyértelműen állítható, hogy a menóra-szerkezetű Miatyánk, Máté evangéliumában, egy nagyobb egység, a *Hegyi beszéd* (Mt 5–7) központi egysége³. Hasonló szerkesztésű egységet feltehetően egy hasonlóan fontos helyen, a *Hegyi beszéd* elején, vagy végén kell keresnünk.

Több tagból álló, szorosan összekapcsolódó egységet a beszéd elején találunk, s ez a *Nyolc boldogság* néven ismert bevezetés (Mt 5,3–12). A szemfüles olvasó mindjárt észreveszi, hogy a nyolc boldogság valójában kilenc, hiszen nemcsak a 3-10 verseket vezeti be a „boldogok” (*makarioi*) szó, hanem a 11.-et is. De nem lehetséges-e, hogy csak az első hét boldogság alkot egységet, a nyolcadik és a kilencedik pedig egy másik, önálló egységet? Vizsgáljuk meg így a szerkezetet.

³ **BOLDOGOK** a szegények *lélekben* mert övék az országa a **MENNYEKNEK!**

⁴ **BOLDOGOK** a szelídek mert ők **ÖRÖKLIK** a földet!

⁵ **BOLDOGOK** a sírók mert ők **megvigasztaltatnak!**

⁶ BOLDOGOK akik éhezik és szomjazzák AZ IGAZSÁGOT mert ők jóllakatnak

³ Ld. H. LUZ, *Matthew 1–7. A Commentary*, Augsburg – Mineapolis 1989, 212 (originale tedesco, 1985) ; M. DUMAIS, *Il discorso della Montagna*, 107–111.

- ⁷ **BOLDOGOK** az irgalmasok mert ők **irgalmat nyernek!**
-
- ⁸ **BOLDOGOK** a tiszták *szívben* mert ők **ISTENT** meglátják!
- ⁹ **BOLDOGOK** a békeszerzők mert ők **ISTEN** *FIAINAK* hívatnak.

Az első hét boldogság három alegységre osztható: a szélső alegységek két-két szegmensből állnak (3–4 és 8–9), a középső háromból (5.6.7). A középső három szegmens a jutalmazásban szereplő azonos szintagmák miatt kapcsolható össze: személyes névmás „Ők” + passzív ige: „megvigasztaltatnak” (5), „jólaklatnak” (6) és, csúnyán mondván, „megirgalmaztatnak”, azaz „irgalmat nyernek” (7). A központi vers (6) azonban kitűnik a többi közül, mert hosszabb az első tagja.

A szélső alegységek között is találunk bőven kapcsolatot. Az első szegmensnek első tagjaiban azonos a szóösszetétel: a „szegények lélekben” és a „tiszták szívben”. Ezt a kifejezést latin terminussal „*dativus respectivus*”-nak, vagyis eredményhatározó összetételnek nevezzük⁴, ami a „Mire nézve?” kérdésre válaszol. Jelen esetben tehát a két szókapcsolat teljes értelme: „szegények a *lelkükre nézve*” és „tiszták a *szívükre nézve*”. A jutalmazásról író második tagok között is fellelhető gondolati, kiegészítő jellegű kapcsolat. A „mennyeik országa” (3) az „Isten” (8) lakóhelye, illetve akik birtokba veszik a „mennyeik országát”, azok „meglátják az Istent”. A szélső alegységek második tagjai között is van párhuzam. Az első tagokban a „szelídek” (4) és a „békeszszerzők” (9) rokon értelmű kifejezéseknek tekinthetők, a második tagokban pedig az „örökölni” ige (4) és a „fiai” főnév (9) jelentési köre szerint egymást helyettesítheti, hiszen a „fiak” „örökölnek”.

A figyelmes bibliaolvasó azonban kegyes csalást fedezhet fel. A párhuzamos szerkesztés eredménye érdekében a 4. és 5. verseket felcseréltük. Valóban, az általánosan elfogadott szövegváltozat, a *textus receptus* szerint, a versek helyes sorrendje 5-4, ami felborítaná ezt a szép párhuzamos szerkezetet. De, ha megnézzük a görög szöveg kritikai kiadását⁵, a kritikai apparátus a lábjegyzetben utal olyan fennmaradt ősi szövegváltozatra⁶, amelyek a fenti sorrendet követik, s amit a retorikai analízis is alátámaszt.

A nyolcadik és a kilencedik boldogság a szakaszon belül egy kisebb, külön egységet alkot.

¹⁰ **Boldogok** **AZ ÜLDÖZÖTTEK** **AZ IGAZSÁG**
MIATT **MERT** övéké az országa a **MENNYEKNEK.**

⁴ A „lélek” és a „szív” részes esetben, vagyis *dativusban* állnak, ez a szerkezet a görögben meglehetősen ritka, a *dativus* helyett inkább *accusativust*, azaz tárgyesetet használ. A latin is átvette ezt a szerkezetet *accusativussal*.

⁵ NESTLE-ALAND, *Novum Testamentum Graece*, Stuttgart 1999²⁷.

⁶ Néhány görög és latin változat (II-V.sz.), az egyik legősibb szír nyelvű változat (*Syrus Curetonianus*) az V. századból, Origenész († 254) és Euzébiusz (†339/340) idézeteiben.

¹¹ Boldogok vagytok

amikor gyaláznak *titeket*

és **ÜLDÖZNEK**

és minden rosszat mondanak *tiellenetek* **ÉNMIATTAM**

¹² Örüljetek és ujjongjatok,

MERT jutalmatok nagy a **MENNYBEN!**

Ugyanis így **ÜLDÖZTÉK** a profétákat, akik *tielőttetek* voltak.

A három alegység közös gondolata az „üldözés”. A második alegység behelyettesíti az első alegység főbb gondolatait. Az „üldözötték” (10a) helyére a tanítványok lépnek: „üldöznek titeket” (11b). Az üldözés oka az „igazság” (10a) helyére pedig Jézus: „énmiattam” (11d). A harmadik alegységben pedig az „üldözött lét” korábbi példaképei, a proféták jelennek meg (12c).

Vessük most össze a két egységet a Miatyánk központi kérésével. A hét boldogság centruma azokat mondja boldognak, akik „éhezik és szomjaznak az igazságot” (6). Az igazság pedig az utóbbi egység alapján maga Jézus, aki miatt üldözés éri a tanítványokat. A *Hét boldogság* központi gondolata alapján tehát a *Hegyi beszéd* azokhoz szól, akik éheznek és szomjaznak az igazságot, magát Jézus Krisztust. A *Miatyánk* centrumában pedig, ami egyben az egész *Hegyi beszéd* centruma is, ugyanezért az „igazság táplálékért”, „mindennapi kenyerünkért” imádkozunk. János evangéliuma így visszhangozza ezeket a gondolatokat: „Én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem fog éhezni, és aki bennem hisz, sohasem szomjazik meg” (Jn 6,35)⁷.

KAPCSOLAT A PÁRHUZAMOS KÉRÉSEK KÖZÖTT

A Miatyánk szíve, a központi kérés, az egész *Hegyi beszéd* szívéhez vezetett el minket. A menóra-szerkezetet alapul véve a központ körül párhuzamosan elhelyezkedő „mécsesstartók” kapcsolatára, pontosabban a köztük feszülő ellentétre kell még rávilágítanunk.

AZ ELSŐ ÉS A HETEDIK KÉRÉS

1. *szenteltesék meg*

a te

NEVED

7. *de szabadíts meg*

minket a

GONOSZTÓL

A **te** és a **mi** különbségét már nem kell külön hangsúlyoznunk, végigkíséri mindhárom kéréspárt, amint erre a felosztás kapcsán már utaltunk. A cselekvő mindkét kérés megvalósulása esetén az Isten. Ő szenteli meg a saját nevét, ugyanis a Szentírásban a passzív igei formák mögé rejtőzve mindig Isten a cselekvő (*passivum teologicum*), és ő szabadít meg a gonosztól. A NÉV és a GONOSZ egymással szembenálló fogalmak. A név jelen esetben az Isten neve, tehát magát az Istent jelenti. A gonosz

⁷ A „Nyolc boldogság” és a Miatyánk közötti kapcsolatot Szent Ágoston mind a hét kérésre vonatkozóan kifejtette: *De Sermone Domini in monte*, II, 11,38

lehet köznév, de értelmezhető tulajdonnévként is, a Gonosz, vagyis a Sátán megjelenéseként. Isten és a Sátán állnak tehát szemben az első és az utolsó kérdésben, mi pedig a kettő feszültségében élünk. Ezt a feszültséget csak Isten oldhatja fel: megszenteli a saját Nevét és megszabadít a Gonosztól. A két cselekvés akár azonosítható is, hiszen, az Ószövetség értelmezése alapján, Isten leginkább szabadító tettei által mutatja meg Szentségét, és úgy szenteli meg Nevét, hogy kiszabadítja népét ellenégei kezéből, és megtisztítja a gonoszságtól a szívét⁸.

A MÁSODIK ÉS A HATODIK KÉRÉS

2.	<i>jöjjön el</i>	a te	ORSZÁGOD
6. és	<i>ne vígy</i>	minket	KÍSÉRTÉSBE

Az ORSZÁG, „Isten országa”, és a KÍSÉRTÉS ugyancsak szembenálló fogalmak. Isten országa nem körülhatárolható földrajzi valóság, hanem Isten uralma bennünk és körülöttünk. Vele szemben a kísértés el akar minket tántorítani ettől az országtól és szellemiségétől, és el akar vinni egy másik területre, ahol a Gonosz uralkodik. Isten uralma és a Gonosz uralma feszül a két kérdésben egymásnak, mi pedig megint ott állunk a kettő feszültségében. Ezt a feszültséget újra csak Isten oldhatja fel, aki engedi, hogy eljöjjön és kiteljesedjék bennünk az Ő országa, és nem visz minket kísértésbe, vagyis nem engedi, hogy a Gonosz uralma alá kerüljünk. Isten országa és a kísértés egyébként két olyan ellentétes terület Máté evangéliumában, amelyekkel szemben az ember ugyanúgy viselkedhet: vagy bemegy oda vagy nem. A hegyi beszédben azt mondja Jézus: „Ha igazvultotok nem múlja felül a farizeusokét és az írástudókét, *nem mentek be (eiserkhomei)* a mennyek országába” (5,20). A Getszemáni kertben pedig, elfogatása éjszakáján, így inti tanítványait: „Virrasszatok és imádkozzatok, nehogy kísértésbe essetek (szó szerint: bemenjetek a kísértésbe *eiserkhomei*)” (26,41). A Miatyánk két kérdésében az igék mozgásiránya ellentétes: Isten országa *jön (erkhomei)* – IDE – mifelénk, a kísértésbe pedig, mint kérjük, nem *visz be (eiserfó)* minket – ODA. E különbség jelzi az Isten országának közelségét, jön, közeledik felénk, növekszik bennünk, a kísértés, a Gonosz uralma viszont távol van tőlünk: oda el lehet jutni, de ha őszintén kérjük, nem engedi meg azt az Isten.

A HARMADIK ÉS AZ ÖTÖDIK KÉRÉS

3.	<i>legyen meg</i>	a te	AKARATOD,
	amint	a mennyben, úgy a földön is,	

5. és	<i>engedd el</i>	nekünk	a mi	TARTOZÁSAINKAT,
	amint	mi is elengedjük	a mi	TARTOZÓINKNAK

⁸ Vö. Ez 36,22–27

A két kérés formai parallelizmusa szembetűnő. A többi egyszerű kéréshez képest csak ehhez a kettőhöz kapcsolódik mellékmondat, összehasonlítást kifejező bővítmény, az „amint” (*hósz*) kötőszóval. A két tárgy, amire a kérések irányulnak, az isteni AKARAT és a mi TARTOZÁSAINK, vagyis BŰNEINK, ismét egymással szembenálló fogalmak. A bűn nem más, mint az isteni akarat tudatos és szándékos megsértése. Az isteni akarat megsértése tartozást eredményez Isten felé, a megbántott embertárs felé, és adott esetben mifelénk, ha mi vagyunk elszenvetői mások bűneinek. A tárgyakhoz kapcsolódó kérések ellentétes irányúak. Az isteni akarat „megvalósulásáért”, és a tartozások „elengedéséért” imádkozunk. De mindkettő hatálya egyetemesen terjed ki a „mennyre és a földre”. A harmadik kérés bővítményében a „menny és föld”, egyértelműen említve, egymás mellett szerepel, az ötödik kérésben viszont el vannak rejtve külön-külön, a két tagmondatban: Isten, aki a mi tartozásainkat elengedi a „mennyen” van, mi pedig és adósaink, akiknek mi is elengedjük tartozásaikat, itt vagyunk a „földön”.

AZ ÚR IMÁJA A KERESZTÉNYEK MENÓRÁJA

Már a bevezetőben bemutatásra került, mennyire kedves a Máté-evangélium szerzőjének a „hetes” szerkezet, ami a *Hegyi beszéd* bevezetésében, a *Nyolc boldogságban*, és annak centrumában, a *Miatyánkban* is felfedezhető. Ez a bibliai szám, a teljesség és a tökéletesség jelképe. Mondhatjuk tehát, hogy a hetes szerkezetű Miatyánk a legtökéletesebb keresztény imádság.

A hetes számot az ószövetségi előképek közül láthatóan és tárgyyszerűen a hétágú mécsstartó, a menóra hordozza. Ez a szó héberül „lámpást” jelent. Eredete Mózesre megy vissza, aki az első menórát Isten rendelése szerint elkészíttette, és a szentélybe helyezte⁹, hogy örökké az Úr előtt égjenek a rá helyezett olajmécsesek. A keresztény Miatyánk hét kérése, gyönyörű koncentrikus szerkesztésben, a hétágú menórára emlékeztet minket. Talán valóban éppen ez, a zsidóság számára mind a mai napig kiemelkedő szimbólum ihlette a keresztények legszentebb imájának végső szerkezetét, hogy a menórához hasonlóan, az Isten dicsőségét és jelenlétét hirdető, soha ki nem alvó fényforrás legyen a világban. A nap minden percében, egészen biztosan elhangzik ez az ima valamelyik keresztény ajkán, hétágú mécses gyújtva a világ valamelyik pontján. Amikor tehát bekapcsolódunk ebbe a vég nélküli imaláncba, a keresztységben kapott papi hivatásunkhoz híven, őrzői és táplálói leszünk ennek a világosságnak, ami Isten rendelése szerint soha ki nem aludhat.

⁹ Kiv 25,31–39 ; 39,17–24

Luther Márton közgazdasági nézetei

Mert minden rossznak gyökere a pénznek szerelme
(1Tim 6,10)

Bevezető gondolatok

A modern közgazdaságtudomány mindössze három évszázados múltra tekint vissza. Adam Smith a XVIII. század végén írta meg „A nemzetek gazdagsága” című könyvét, mellyel újtárra indította ezt a viszonylag fiatal tudományágat. Bár a mű a közgazdaságtudomány szinte valamennyi, ma is aktuális fő kérdésfeltevését érinti, szerzője az erkölcsstan egyetemi professzoraként mindössze rövid kirándulásnak tekintette alkotását a korai kapitalizmus fejlődése során felvetett problémák területére. Eredeti szándéka ellenére a gazdálkodásra és a vállalkozásra, illetve ezek állami ösztönzésére vonatkozó fejtegetései önálló életre keltek, a kortársak és követők számtalan további műben folytatták vizsgálódásait. A közgazdaságtudomány fejlődését Adam Smith után számtalan korszakos gondolkodó segítette, s mára a természet- és társadalomtudományok között méltó helyet foglal el. Általános elismertségét jelzi, hogy legjelesebb alkotóit évenként a Nobel-díjas tudósok között emlegetik. Alfred Nobel díja alapításakor ugyan még nem gondolt a közgazdászokra, ezért a közgazdasági Nobel-díj mindössze a Svéd Nemzeti Bank által alapított Nobel-emlékdíj, bár a díjjal járó tiszteletdíj összege megegyezik a Svéd Akadémia által kiosztott Nobel-díj összegével. Természetesnek tekinthető, hogy egy ilyen általánosan elismert fiatal tudomány is keresi gyökereit, mivel a gazdálkodás kérdéseit számtalan műben tárgyalták az emberiség története során. Ebben az esetben is helytálló a megállapítás, hogy „már a régi görögök is ...”, hiszen éppen Arisztotelész háztartásvezetés törvényszerűségeiről írott műve sugallta a közgazdaságtan megnevezését is (oikos nomos = háztartási törvény). A gazdálkodási kérdések ókori tárgyalását követően a reneszánsz és a reformáció korának idejében is foglalkoztatták a gondolkodókat ezek a kérdések, hiszen a középkor nélkülözésekkel és járványokkal terhelt századait követően éppen a XIV–XVI. században következett be az a rendkívüli méretű anyagi és az ezt eredményező szellemi gyarapodás, mely az európai fejlődés előtt óriási perspektívákat nyitott. Ennek eredménye volt többek között a reformáció, de ez eredményezte a katolicizmus megújulásához vezető ellenreformációt is, melynek „hozadéka” ugyan a korábban egyetemesnek (idegen szóval katolikusnak) tekinthető világegyház megosztása lett, de a megosztottság következtében létrejövő változatosság az évszázadokon átívelő vallásháborúk és felekezeti küzdelmek ellenére is jelentős hozzájárulást jelentett az emberiség szellemi alkotóerejének gyarapodásához.

E tanulmány a reformáció meghatározó alakjának, Luther Mártonnak írásaiiban található közgazdasági nézetek ismertetési és értelmezési szándékával íródott. Bár ebben az időben még nem ismerték a közgazdaságtudományi elemzés ma ismeretes módszertani

eszköztárát, s Luther Márton is – Adam Smith korszakos jelentőségű művéhez hasonlóan – az erkölcsi-világnézeti kérdések speciális vetületének tekintette a gazdálkodási kérdéseket, az általa adott válaszok sok tekintetben meglepően frissek és aktuálisak, s így alkalmasak arra, hogy Luther gondolatai nyomán az olvasó kialakíthassa viszonyát ezekhez a ma is időszzerű problémákhoz. Az írások értelmezésének megkönnyítése érdekében szükséges Luther korának rövid bemutatása. Közismert, hogy éppen 490 éve, 1517. október 31-én, mindenszentek ünnepének előestjén szögezte ki Luther Márton Ágostonrendi szerzetes az egyházi élet visszasságainak javítására vonatkozó téziseit a wittenbergi vártemplom kapujára. Ez a nap máig a reformáció emlékünnep, hiszen az eredetileg a helyi közösség gondolkodásának befolyásolása érdekében született írást az akkoriban elterjedt új kommunikációs forma, a könyvnyomtatás szerteszét vitte a Német–Római Birodalom négy égtája felé, és az V. Károly császárral és a pápaság módszereivel elégedetlen nép és a német fejedelmek hamar felismerték a lutheri gondolatokban rejlő ideológiai muníciót. Bár Luther sosem akart felekezeti-, még kevésbé egyházalapító lenni, az események hamar túlnőttek eredeti szándékán. A wormszi birodalmi gyűlés elé történő megidézését és helytállását követően bujdosásra kényszerült. A thüringiai fejedelem jóvoltából Wartburg várában rejtőzködött, ahol az eredeti héber és görög szöveg alapján német nyelvre fordította a korábban csak szűk körben, latin nyelven hozzáférhető Biblia könyveit. Ezzel a tevékenységével a tanulni és művelődni vágyó széles néptömegek kezébe olyan olvasmányt adott, amely hihetetlen mértékben szélesítette az egyházi tanítások egyéni értelmezésének, az életvezetési kérdések biblikus alapon történő megítélésének lehetőségét. Így a gazdálkodási kérdések alapjainak feltárása Luther Márton életművében kényszerűen megjelent, hiszen nézetei mind a reformáció gondolatához hű papság, mind a szélesebb közvélemény számára elsődleges eligazítást jelentettek. Luther Márton három nagyobb írása ismeretes, mely kizárólagosan közgazdasági kérdésekkel foglalkozik. 1519-ben született az uzsora szedése elleni prédikációja¹, 1524-ben írta szélesebb közvéleményhez szóló, a kereskedelemről² írt röpiratát, majd 1539-ben ismét visszatért az uzsora témájához, s a papság számára készített vezérfonalat az uzsora elleni prédikálásról³.

A gazdálkodási kérdések tárgyalása Luther Márton írásaiban

A kalmárkodásról és uzsoráról szóló 1524-ben keletkezett művében a kereskedelmet szükséges és hasznos dologként állítja be, s a tisztességes kereskedőket a társadalom hasznos tagjaiként mutatja be. Mindössze a luxuscikkek kereskedelmét tekinti kártékonynak, s ebben a korabeli merkantilista nézetek talaján áll. Véleménye szerint a külországi kereskedelem a selyem, arany és fűszerek behozatalára korlátozódik, s ezért a fényűzést szolgálja, ami egyrészt a keresztényi jellemmel összeférhetetlen, másrészt az érte adott nemesfém fizetőeszközöknek az országból való kivonása miatt a lakosság elszegényedéséhez vezet, így feleslegesnek és kártékonynak ítéli. A közszükségleti áruk

1 Luther, Martin: Kleiner Sermon vom Wucher (Kis prédikáció az uzsoráról)

2 Luther, Martin: Über Kaufhandlung und Wucher (A kalmárkodásról és uzsoráról)

3 Luther, Martin: An die Pfarrherren wider den Wucher zu predigen. Vermahnung. (Intelem a papsághoz az uzsora elleni prédikálásról)

kereskedelmét azonban hasznosnak tekinti, s bibliai igazolását is megtalálja, hiszen az ószövetségi patriarchák is gyakorolták e tevékenységet. Így véleménye szerint a kereskedelmet a köz javára kell folytatni, s mindössze azokkal a kártékony kereskedelmi praktikákkal foglalkozik, melyek a keresztény emberek üdvösségét hátrányosan érintik. A kereskedők fő bűnének az árképzés helytelen gyakorlatát tekinti, mely szerint a kereskedők a kereslet–kínálat törvényeinek engedelmességgel áruikat olyan magas áron adják, ahogy csak tudják. Ezzel a vevők szükségét kihasználják, s mesterséges drágaságot idéznek elő. A helyes kereskedői gyakorlatnak Luther azt tekinti, ha a kereskedők az indokolt költségeket érvényesítik az árakban. A kereskedői árképzést tehát nem a mindenáron való haszonszerzés kell vezérelje, hanem a felebaráti szeretet, mely a vásárló érdekét is keresi. Természetesen a keresztény kereskedő sem könnyörületből folytatja mesterségét, ezért nem szenvedhet kárt az ügyleten. Ezért valamennyi indokolt költségét fel kell számítani, valamint a kereskedelmi haszonban érvényesíteni kell megélhetési költségeit, valamint a kereskedéssel járó kockázatok miatti felárat is, hiszen az evangélium is úgy tartja, hogy „méltó a munkás a maga bérére” (Luk 10,7). Ezzel Luther biblikus alapon jut el az Adam Smith által két és fél évszázaddal később felismert munkaérték-elmélethez. Messze megelőzi korát Luther azzal a gondolattal is, melyet az állami árszabályozás ellen ír. A kereskedők árdragító gyakorlata miatt abban az időben is sokan fohászokdtek a fejedelmekhez, hogy az árak maximálásával vessenek véget a drágaságnak. A termelés és kereskedelem változatossága miatt azonban a világi felsőbbbség sincs abban a helyzetben, hogy minden áru jogos és méltányos költségét meghatározza, ezért minden visszásság ellenére Luther is a piac árszabályozó szerepében bízik, mely a kereskedők méltányos és tisztességes gyakorlatával kiegészítve alkalmas lehet arra, hogy az áruk megfelelő árát biztosítsa.

Az anyagi javakkal történő helyes bánásmód tekintetében Luther Márton 4 különféle magatartási mintát és követendő gyakorlatot mutat be. Az első a legnagyobb önfeladást igénylő mód, amellyel kapcsolatban meglehetősen szkeptikus. „Ha valaki pereskedni akar veled, és el akarja venni az alsóruhádát, engedd át neki a felsőt is” (Mt 5,40). Ezt a gyakorlatot a kereskedelem mindennapjaiban nem várhatjuk el, így csak a szentek és a papok számára ajánlható. A második és harmadik magatartásmód szintén a hegyi beszédben található. „Aki kér tőled, annak adj, és aki kölcsön akar kérni tőled, attól ne fordulj el” (Mt 5,42). Ez a rövid jézusi felszólítás mindenkinben tudatosíthatja, milyen nehéz dolog is a keresztény életvitel gyakorlatba történő átültetése, s Luther is rezignáltan állapítja meg, hogy ennek a szemléletnek a térnyerése alaposan megtehető lenne a kereskedői szakma iránt érdeklődők számát. A kölcsönzés gyakorlatát ugyan üdvösnek tekinti Luther a keresztények között, hiszen a megszorultságban való segítségnyújtás hasznos dolog, s igaz keresztények között senki sem próbálna ezzel visszaélni. Egyébiránt pedig a mérték nélküli kölcsönzést sem támogatja, véleménye szerint csak annyit köteles a keresztény ember is kölcsönözni felebarátjának, amivel nem veszélyeztetni saját és családja megélhetését. Példaként említi Jézus szavait, mely szerint „Akinek két ruhája van, adjon annak, akinek nincs, és akinek van ennivalója, hasonlóan cselekedjék” (Luk 3,11). Tehát a feleslegből köteles a keresztény ember

könyörületességet gyakorolni, de nem saját létfeltételeinek veszélyeztetésével. A negyedik módszerként Luther a keresztyéni módon történő adásvételt mutatja be. Itt elsősorban a készpénzért, vagy áruért történő értékesítést tekinti, a hitelbe történő árusítást már a bűn forrásaként kezeli. A hitelnyújtás kezességvállalással jár, ez pedig Luther véleménye szerint már az emberekben való bizalom előtérbe kerülését jelenti az Istenbe vetett feltétlen bizalom helyett. Az önteltséget és elbizakodottságot a Biblia számos helyen ostromozza. „Ne dicsekedj a holnapi nappal, mert nem tudod, mit hoz az a nap!” mondja a Példabeszédek könyvével (Péld 27,1), s ezzel a magatartással szemben az Isten iránti bizalmat tekinti követendő példának, s feltétlenül kötelező gyakorlatnak, mely a kereskedők és a köznapi emberek számára egyaránt irányadó.

Az anyagi javak felhasználására vonatkozó biblikusán megalapozott fejtegetéseket követően a korabeli kereskedők haszonleső gyakorlatát ostromozza, így bepillantást enged a XVI. század első felének színes kereskedelmi szokásaiba, s bemutatja, hogy az akkori kereskedők találékonyága is megközelíti késői utódaik képességeit. A mesterséges hiánykeltést kárhozhatja, mellyel az árdragítás lehetőségét fokozzák. Ennek érdekében a rémhírek terjesztéséhez, a kívülállókkal történő felvásárlás eszközéhez is fordulnak, hogy a piacon tapasztalható szűkösség a félreinformált vásárlók vásárlási szándékát magasabb ár mellett is erősítse. A kereskedői érdekszövetséget, az oligopolisztikus piacfelosztási gyakorlatot is kártékonyként mutatja be a londoni takácsok árkartelljére hivatkozva, mellyel az angol posztó piacát és magas árát biztosítják. A csalárd csőd gyakorlata már abban az időben is bevált kereskedői szokás lehetett, mellyel a tisztességes kereskedéssel szerezhető haszon többszörösét lehetett megszerzeni. Ezt is a hitelbe történő vásárlási lehetőség élte, hiszen a hitelbe vásárolt áru fizetési határidőben történő fizetés helyett a csődöt jelentés lehetőségével éljen. Ezenkívül a minőségrontás, a mérési és számolási csalási módszerek változatossága volt képes a rosszindulatú kereskedőt extra haszonhoz juttatni, melyre vonatkozóan számos módszert ismertet írásában. A kereskedők mérhetetlen gazdagodását többek között ezek a módszerek okozzák, s Luther Márton megállapítja, hogy gyakran nagyobb hatalmuk van, mint némely fejedelemnek. A becsületes polgárok számára csak azt a vigasztalást tudja nyújtani, ami a Biblia számos helyén Ezékiel könyvéhez hasonlóan olvasható: „A fejedelmeket és kereskedőket, az egyik tolvajt a másikkal, mint ólmot és ércet megolvasztja” (Ez 22,20).

Az 1540. évben írt uzsoraelles művében Luther Márton rendkívül szenvedélyes hangot üt meg. Ez a hangvétel köszönhető előrehaladott korából fakadó élettapasztalatának, de a polgári világ fejlődésével együtt járó növekvő problémáknak. Ezúttal nem elégszik meg a prédikáció, vagy a röpirat közvéleményhez szóló formájával. Terjedelmes művében a papokhoz fordul, akiknek hivatása a gyülekezetek tanítása, s hivataluk és tekintélyük alkalmas arra, hogy a kor befolyásos személyeit is befolyásolja. „Isten akaratára kérem valamennyi prédikátort és papot, ne hallgassanak, és ne szűnjenek meg az uzso-ráról prédikálni, a népet intsek és figyelmeztessék.” Tanítását néhány egyszerű és sarkított megfogalmazásra szűkíti le, ezzel kívánja megakadályozni, hogy a papok a hívekkel

való vitákban az érvelésből kifogyva alulmaradjanak, s visszavonulásra kényszerüljenek. Ezért az uzsoraszedés és a tisztességes haszonszerzés közti különbségtételben a gyakorlati problémák eldöntésére nem hatalmazza fel a papokat, hanem a világi hatóságokhoz és ügyvédekhez küldeti a híveket, hogy a lelkiismereti igazságok egyszerűsége annál inkább tudatosulhasson a gyülekezetek tagjaiban. Ez a tárgyalásmód arra enged következtetni, hogy a kölcsönügyletek fokozódó elterjedtsége többeket lelkiismereti problémák elé állítottak, melyek kezelése már csak ilyen módszerekkel volt lehetséges. Mindenesetre Luther Márton felfogását már nem az egyház valamennyi életszféréra kiterjedő illetékeségi tudata határozta meg. A világi hatóságoknak is tág teret enged a társadalmi berendezkedés igazgatásában, s a hívek közösségének a lelkészek segítségével a lelki üdvösség kérdéseiben való eligazodás feladatát jelöli ki, melyet viszont a reformáció szellemiségével összhangban a legkevésbé sem enged át a világi hatalomnak. Az intelmek kezdetén Luther Márton leszögezi, hogy a kölcsönnyújtás keresztényietlen módjának tekinti a pénzkölcsönzést, amennyiben az kamat fejében történik, melyet uzsorának tekint és elítél. Ez alól a megfogalmazás alól az sem adhat felmentést, hogy a pénzkölcsönzés sok tekintetben általánossá vált erre az időre. Bár sokan hajlamosak a pénzkölcsönzést szolgálatnak és jótéteménynek nevezni, arra inti a papokat, hogy prédikációikban következetesen és egyértelműen ítéljék el, s rablásnak, lopásnak, közönséges bűncselekménynek állítsák be. Azt sem szabad figyelembe venni, hogy a kölcsönügyletek elmaradása működésképtelenné tenné az életet, hiszen az életnek a bűn szerves tartozéka ugyan, mégsem szabad a keresztény embernek pártolnia, hanem lehetőség szerint küzdeni kell ellene. Történelmi példák sorával igazolja, hogy már az ókori világban is gyakran kellett az uzsora szedése ellen a fejedelmeknek és uralkodóknak beavatkozni, hogy a társadalmi békét fenntartsák. Solonra hivatkozik, aki eltörölte az adósrabszolgaságot és az ingatlanok fedezete mellett adott uzsorát, illetve Ciceróra, aki ázsiai helytartósága alatt a kamat maximálását rendelte el, a havi kamatplafont 1 százalékban meghatározva. Ezenkívül a Luther korában megkérdőjelezhetetlen Arisztotelész érvelését ismerteti, mely szerint a pénz természete szerint nem képes szaporodni, ezért mindenféle kamatszedést ellentétesnek tart a természeti törvényekkel. Tudatosan választja a pogány gondolkodókat érveléséhez, hiszen ha a pogányok a józan ész alapján belátták az uzsora tarthatatlanságát, mennyivel inkább be kell látni ezt a keresztény közösségnek Jézus tanítása alapján. A keresztény fejedelmek közbenjárását kéri Luther, hogy az elharapózó uzsoraszedés ellen beavatkozzanak. (Példaként említi, hogy a lipcsei vásáron százon harmincat, a naumburgi vásáron százon negyvenet kérnek, ami a mai papírpénz alapú inflációs gazdaságainkban is tekintélyes összeg, hát még a nemesfém alapon szerveződő korabeli gazdaságokban. A kamatmértékek természetesen felhívják figyelmünket az akkori kereskedelmi haszonkulcsok nagyságára is, ami feltehetőleg a maiaknak is többszöröse lehetett.) A kamatszedés totális tilalmát, melyet lelkiismereti parancsnak tekint, csak abban az esetben tartaná mérsékelhetőnek, ha a világi hatalom egyes kivételes esetekben megengedné a korlátozott kamatszedést, amikor pl. árvák, özvegyek kisebb összeget életfeltételeik biztosítása érdekében kamatra kölcsönöznek ki. Ezt a világi hatalom engedélyezése esetén megengedné Luther Márton is, hiszen itt a cél nem a kölcsönvevő kiszípolozása lenne,

hanem a méltányos életvitel alapjainak megteremtése a kölcsönt nyújtó esetében, ami a társadalombiztosítást nem ismerő korban társadalmi feszültségeket mérséklő felebaráti cselekedet lehetne. (Bár a társadalombiztosítási rendszerek hiánya nem akadályozta meg pl. a dúsgazdag Fugger bankházat, hogy Nürnberg városában teljes városnegyedet tartson fenn szociális bérlakások formájában, s széles körű segélyezési gyakorlattal siettek az elesettek segítségére. A Fuggerei nevű városrész egyébként ma is létezik, s a bérleti jog odaítélése máig a Fuggerek által követett gyakorlat szellemében történik. Csak sajnálhatjuk, hogy a felső-magyarországi ezüstmányák jövedelméből származó vagyonukat részben a Fuggerek is uzsoraszedéssel gyarapították.)

A kölcsönnyújtásra szedett kamat keresztényietlenségét Luther Jézus szavai nyomán ítéli el: „És ha azoknak adtok kölcsönt, akiktől remélték, hogy visszakapjátok, miért remélték jutalmat?” (Luk 6,34). Természetesen a keresztényi kölcsönzés nehézségei felett nem siklik át, ezért a kategórikus jézusi megfogalmazást a korábbi írásaiból ismert módon enyhíti. Igaz, hogy a kölcsönzés kötelezettsége általánosan érvényes, mely kiterjed minden felebarátra, sőt az ellenségre is, amennyiben szükséget szenved, de ezzel egyben fel is ment a kölcsönzés kötelezettsége alól a nélkülözői körön kívül, hiszen Luther értelmezésében a ravasszal, a lustával, a pazarlóval szemben ez a kötelezettség nem érvényes. Ugyanúgy érvényes a kölcsönzésre, mint az adakozásra a saját életfeltételek veszélyeztetésének korlátja, mely csak akkora összeg kölcsönadását írja elő, amely nem akadályozza meg a visszaadás elmaradása esetén a további kölcsönzés lehetőségét. A legnagyobb veszélynek azt tartja Luther, hogy az uzsorások sokszor jóságosnak tekintik magukat, s gazdagságuk mellett még jótévként is tetszelegnek mások előtt. „... finom viseletben, arany láncokban, gyűrűkben és ruhákban járnak, kezüket dörzsölik, hűséges, jámbor embereknek tekintik és tömjénezgetik magukat, akik sokkal irtalmasabbak még Istennél is...”

Luther Márton a papok és az iskolamesterek feladatává teszi, hogy a közvéleményben az uzsorásokra és az uzsorára vonatkozó ismereteket terjesszék, s a védekezés képességét kialakítsák bennük. Erre annál is inkább szükség van, mert a világi fejedelmek és uralkodók látszólag megbarátkoztak a helyzettel, és nem kívánnak a közjó érdekében beavatkozni. Sokszor isteni parancsolatra is hivatkoznak, mellyel az uzsorások által okozott nélkülözés és szenvedés eltűrését kívánják igazolni. Az uzsorából élők gyakorta érvelnek azzal, hogy tevékenységük csak a gazdagok ellen irányul, hiszen a szegények nem élnek a kölcsönzés (kölcsönvétel) lehetőségével. De Luther ezt az érvelést is visszautasítja. Egyrészt azért, mert a korábbi nyereszkesedés elszívásának eredménye is lehet az elszegényedés, másrészt az uzsorából élők fényűző életmódja általános dráguláshoz vezet, ami tovább rontja az amúgy is nehéz helyzetben élő néprétegek életfeltételeit. Ebben a helyzetben a papok és a prédikátorok az alsóbb néprétegek helyzetében osztoznak, hiszen piacon értékesíthető termékeik nincsenek, tehát a polgároktól és a gazdálkodó parasztoktól eltérően az általános drágulás hatásait nem tudják kivédeni. Így egyetlen lehetőségük az uzsora elleni harchoz történő csatlakozásuk, melyhez az érvrendszert többek között Luther Márton írásának gondolatai szolgáltatták.

Záró gondolatok

A fenti rövid ízelítő Luther Márton írásainak gondolatmenetéből rendkívül tanulságos a közgazdasági kérdések erkölcsi megközelítésének szándékára nyitott olvasó szemzőgéből. Egy, még meg sem született tudományág kérdéseinek mai szemmel is friss és gondolatébresztő tárgyalására hívja fel a figyelmet. A méltányos árképzésre vonatkozó gondolatok a közgazdaságtudomány mai álláspontja szerint is vállalhatók, az árszabályozásról szóló vélemény pedig még két évtizeddel ezelőtt is eretnek gondolatnak számított volna a magyarországi tervgazdasági gyakorlatban, mely az állami akarat mindenhatóságába vetett megalapozatlan és a gyakorlat által vissza nem igazolt hittel kezelte ezt a kérdést. Luther Márton teológiai közelítése az anyagi javakkal szembeni keresztény viszonyhoz gondolatébresztő jellegű, de közgazdász-szemzőgéből kevésbé értelmezhető, és kívül esik a közgazdasági kérdések szokásos tárgyalásmódján. Ugyanakkor a javaknak a rászorulókkal való megosztására vonatkozó szabályok biblikus alapokon történő tárgyalása nem ellentétes a józan ész szabályaival, s eredménye sok tekintetben hasonló a modern európai társadalmak jóléti berendezkedésében követett gyakorlathoz. Bár a teológiai szemlélet miatt a felállított szabályok nem könnyedén követhetők, de iránymutatóak is lehetnek akár a mindennapi gyakorlatban is.

A legproblematikusabb gondolat a kamatszédésre, illetve az uzsorára vonatkozó fejtegetésekhez kapcsolódik. A hitelviszonyok mai elterjedtsége mellett a Luther korabeli helyzetnél sokkal nehezebben lenne megoldható a kölcsönügyletek keresztényi alapon történő gyakorlása. (Messzire vezetne, ha pl. a fejlett piacgazdaságokban is működő iszlám pénzügyes kamatszédési tilalom megkerülésére vonatkozó technikáinak bemutatásával illusztrálnám ennek teoretikus lehetőségét, ahol a kamatfizetés helyett a kihelyezések hasznából történő részesedéssel biztosítják a befektetők számára az elvárható hozamot. Ez a gyakorlat legfőljebb kuriózum értékű, s nem vezethet a jelenlegi piacgazdasági gyakorlat felforgatásához.) Hasonlóképpen helytelen lenne a jövedelmi forrásokat meghaladó fogyasztáshoz kapcsolódó hitelfelvétel keresztényietlen gyakorlatként történő savonarolai ostorozása is. Az inflációs gazdaságokban tapasztalható kamatmértékek és a pénzromlás ütemének korábbi időszakhoz képest orbitális mértéke szintén kevés eligazítást nyújt az uzsorakamat szintjének objektív megítéléséhez. Luther uzsorára vonatkozó gondolatai ezért inkább a korabeli német gazdaság átalakulásához kapcsolódó gazdaságtörténeti adalékként értékelhetők, melyek talaján Luther megkísérelte a lehetetlent, a nem világnézeti-etikai alapon szerveződő gazdasági folyamatok és a teológiai tárgyalásmód összeegyeztetését. A kísérlet az akkori követelmények szorításában sem tekinthető maradéktalanul sikeresnek, s semmiképpen sem tekinthető a mai körülményekre adaptálhatónak. Ugyanakkor a szándék tiszteletre méltó és követendő: a mindennapi élet gyorsan változó kihívásai között eligazítást keresni és találni az évezredek értékeit közvetítő Bibliában megfogalmazott cselekvési minták segítségével. Mivel a közgazdaságtudomány is az emberi együttélés és együttműködés szabályainak és célszerű működésének meghatározott szeletét vizsgálja, ezért a Bibliában megőrzött és hozzáférhető ismereti és tapasztalati anyag nem lehet közömbös egyetlen közgazdasági kérdések iránt érdeklődő elkötelezett szakember és laikus számára sem.

DSIDA JENŐRŐL, SZÜLETÉSE CENTENÁRIUMÁN

MÓZES HUBA

A költő életútja

Dsida Jenő 1907. május 17-én, Szatmárnémetiben született. Édesapja Dsida Aladár, mérnökkari tiszt, édesanyja csengeri Tóth Margit. Édesanyja szülői kényszer hatására 1905. március 5-én Binder Félix Milán postatiszttal kötött házasságot. A férj betegsége következtében csupán forma szerinti kötést törvényszéki ítélettel 1909. május 5-én felbontották. Dsida Aladár és Tóth Margit időközben született nagyobbik fia azonban még hosszú ideig viselte a Binder nevet, amelyen 1907. május 24-én az állami anyakönyvbe bejegyezték. Az 1921/22. évi gimnáziumi értesítőben ugyan már Dsida néven szerepel, ezt a nevet azonban hivatalosan csak valamivel később vehette fel, az 1923. július 25-én megkötött és ugyanazon év október 22-én a hatóságoktól jóváhagyott örökbe fogadási szerződés alapján (Muzsnay 1992).

Dsida Jenő

Szülei 1910-ben Budapestre, az Ilka utca 15. szám alá, a következő évben pedig a Svábhegyen épített villájukba költöztek. Itt éltek 1914-ig, a világháború kitöréséig. Dsida Aladár az elsők között vonult hadba, és esett rövidesen fogságba. A család többi tagja ekkor Beregszászra, Dsidáné állomásfőnök édesapjához költözött. A nagyobbik fiú, Jenő Budapesten, apácáknál kezdte az elemi iskolát, majd Beregszászon, szintén apácáknál folytatta. Amikor a fogságból hazatérő Dsida Aladárt állomásparancsnoknak nevezik ki Szatmárnémetibe, fia a gimnázium második és további osztályait szülővárosában látogatja. Az éppen akkor életbe léptetett, kisebbségeket sújtó oktatási törvény és egyéb méltatlan körülmények ellenére 1925-ben sikeresen érettségizik a helybeli Mihail Eminescu Líceumban (Tóth 1992: 516).

Még ugyanabban az évben beiratkozik a kolozsvári egyetem jogi karára. 1926-ban szülei is Kolozsvárra költöznek, ekkortól tehát nagyobbik fiuk nemcsak az egyetemnek, hanem a kincses városnak is jogszerű polgára. Az egyetemet, tudjuk, sohasem végzi el. Tanulmányi helyzetéről, vizsgáiról 1931. március 11-én Kócsy Erzsébetnek címzett levele tájékoztat: „*két vizsgán, az erdélyi és a román magánjogi egzámenen becsülettel megálltam helyemet, és ezelőtt egy héttel – átmentem*”, „*szigorlatozni most már*

csupa olyan tárgyból kell, melyeket alapvizsgára megtanultam már” – írja. Majd hozzáfűzi: „*Kevés kivétellel*” (Dsida 1991: 140–141). További egyetemi szerepléséről azonban nincs adatunk. Idejét egyre inkább az irodalom és a közírás foglalja le. A Szatmárnémetiben megjelenő *Cimbora* című gyermeklapot irányító Benedek Elek felfedezettjét a kolozsvári szerkesztőségekben is szívesen fogadják. 1927 végén Reményik Sándor bevonja a *Pásztortűz* szerkesztésébe. Dr. Vékás Lajos, a Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Rt. vezérigazgatója 1927. december 23-án nevezi ki a folyóirat technikai, valójában egyedüli tényleges szerkesztőjévé (Vékás 2006: 29).

1928-ban napvilágot lát első verseskönyve, a 67 költeményt tartalmazó *Leselkedő magány*. 1928 júliusában Márton Áron szervezésében katolikus fiúkongresszusra kerül sor Marosvásárhelyen. Ennek keretében Dsida Jenő *A vers és a lélek* címmel tart előadást (Bányai 1992: 519). Kevéssel utóbb, 1928. augusztus 4-én báró Huszár Lászlóné házitánítónak hívja meg fiai mellé Abafájára, ahova – a *Pásztortűztől* fizetés nélküli szabadságot kérve és kapva – 1928. november 17-én érkezik meg több hónapi tartózkodásra (Vékás 2006: 30). 1929. január 15-én Abafájáról küld írásokat Kacsó Sándornak, a Brassói Lapok szerkesztőjének (Dsida 1992: 344–345). *Írás messzire* című – *Huszonkettedik tavaszom közeledik* címen is ismert – verse a Kacsó Sándor szerkesztette napilap január 27-i számában már meg is jelenik (Dsida 1929).

1929. március 3-án székfoglalót tart a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Irodalmi Társaságban – Bánffy Miklóssal és Szentimrei Jenővel egy időben (Marosi szerk. 1973: 377–378). Ugyanabban az évben Kemény János meghívja a Helikon írói közösség eszedékes marosvécsi találkozájára. Dsida Jenő – Markovits Rodionnal és Szántó Györggyel együtt – 1929. augusztus 2–4. között első ízben vesz részt helikoni találkozón. Ezt követően 1936-ig bezárólag minden évben élvezzi a marosvécsiek vendégszeretetét (Mózes 1985: 164–165).

Tagja lesz az Erdélyi Irodalmi Társaságnak, tagja és elnöke az Erdélyi Katolikus Népszövetség egyetemi és főiskolai szakosztályának. 1930. május 8-án a Kolozsvári Magyar Egyetemi Hallgatók Egyesülete – Szabó T. Attilával együtt – egyik alelnökévé választja (Cseke 2003: 72).

Az Erdélyi Fiatalok című folyóirat alapítóinak egyike. Rövid ideig versszerkesztője az Erdélyi Helikon című folyóiratnak. Ebben a minőségében (is) szerepet vállalhat József Attila verseinek közlésében, népszerűsítésében.

1930 szeptember–októberében Bárd Oszkáréknál vendégeskedik Galgón. Bárd Oszkárné negyed évszázadnyival később a következőképpen emlékezik meg levélben egykori vendégéről: „*Gyönyörűen beszélt latinul*”. Majd alább: „*Éber, jóformán tévedhetetlen ízlése tájékoztatta, hogy mit szabad írnia, és mit nem*” (Bárd 1992: 540). Dsida Jenő több versét, köztük a *Légyhullás* címűt is Galgóról keltezi, s Galgóról viszi magával fordítás céljából Ernst Toller *Das Schwalbenbuchját*, azaz a híres *Fecskek könyvét*.

Tagja, majd központi titkára az Erdélyi Katolikus Akadémiának. Volontőrként munkatársa a Nagyváradon meginduló Erdélyi Lapoknak. 1932. május 5-én a romániai PEN Klub magyar tagozata titkárává választja (Berde 1979: I, 340–341).

1932 november elején behívják katonának Fálticenibe; veleszületett vagy talán egy

gyermekkori vörheny szövődményeként kialakult szívbetegségére való tekintettel azonban felmentik.

1933 májusában olaszországi zárándoklaton és annak keretében pápai audiencián vesz részt. Élményeiről az Erdélyi Lapokban közölt riportsorozatban, majd *Magyar karaván Itálián keresztül* című könyvében is beszámol.

Ugyanabban az évben az Erdélyi Szépmíves Céh könyveinek sorozatában – Szemlér Ferenc tanúsága szerint nem csekély várakozás után (Szemlér 2006: 94) – napvilágot lát második, 48 költeményt tartalmazó, *Nagycsütörtök* című verseskönyve is. Az Erdélyi Szépmíves Céhnek egyébként rövid ideig maga is lektora. A céh az ő véleményével indokolja például Berde Mária *Szentségvivők* című kulcsregényének elutasítását.

1934 február–márciusában magyarországi felolvasókörúton vesz részt Bánffy Miklós, Kemény János, Kós Károly és Nyirő József társaságában. A körút állomásai: Székesfehérvár, Pécs, Szombathely, Sopron, Magyaróvár (mai nevén: Mosonmagyaróvár), Győr, Pápa, Tata, Budapest, Eger. A fővárosból írja egyik levelében: „*A dunántúli diadalútról – mert az volt valósággal – néhány órája érkeztem Pestre [...] El sem lehet mondani így pár szóval azt a leírhatatlan ünnepetelést, amiben részünk volt*” (Dsida 2001: 33).

Erdélyben is gyakran szerepel előadással. Egyik dési előadásáról levélben a következőképpen számol be: „*Az én beszédem várakozáson felül jól sikerült. Csiky Bandi, aki ott volt, még meg is könnyezte. Erdély irodalmának és népének jövőjéről [...] beszéltem [...] Utána Bene Ferenc, ref. főgondnok, a Magyar Kaszinó elnöke állt fel a pódiumra, és félórás beszédet mondott rólam. Olyanokat mondott, hogy a magyarországiakat beleszámítva sincs még egy olyan nagy magyar költő s olyan nyelvművész, amilyen én vagyok a magyar nyelvterületen. Minduntalan tapsokkal szakították félbe, s én ott álltam Bene mellett, szégyelltem magamat, és hajlongtam*” (Dsida 2001: 56).

Előadásai alkalmával mind gyakrabban gondol Imbery Melindára, akivel 1931 szeptemberében ismerkedett meg. Levélben írja később: „*Sokszor volt az az érzésem, amikor pódiumon álltam, és az emberek tapsolnak nekem, hogy – tulajdonképpen Neked tapsolnak, csak ők nem tudják*” (Dsida 2001: 65). Emlékezetes és az egész életmű szempontjából tanulságokat hordozó *Kereszténység és életöröm* című előadásának fennmaradt szövege.

1935. január 7-től – Somodi András pártfogásának köszönhetően – a Keleti Újság helyettes szerkesztőnek alkalmazza. Írásai, illetve rovatai közül külön említést érdemel az 1936. április 12-től megjelenő *Anyanyelvünkért* című, nyelvművelő írásokat felölelő sorozat.

Szerény megélhetést biztosító helyettes szerkesztői állására alapozva Dsida Jenő 1936. január 17-én jegyet vált Imbery Melindával. Egyre többet dolgozik, egy levélbeli futólagos számvetésében olvasható: „*Most írtam egy hatalmas Eminescu-tanulmányt, teljesen átdolgoztam és befejeztem a Glosszát, átdolgoztam a hozzá készített, de akkor még be nem fejezett tanulmányt is, már át is adtam a Pásztor-tűznek. Ezenkívül a Pásztor-tűznek írtam még egy [...] illusztrált cikket, egy másik elmefuttatást a százéves Szózatról, egy tanulmányt pedig Nyirő Jósikáról. A Helikon számára egy nagy Berzsenyi-tanulmányt készítek*” (Dsida 2001: 80). Egy másik levélben bensőséges vallomást olvashatunk: „*Most végtelenül hálás vagyok Neked. Úgy érzem, egészen Neked köszönhetem – annak*

a vágnak, hogy méltó legyek Hozzád, és végre elérjük célunkat – ezt a szép és komoly felbuzdulást. Aminthogy régi szép írásaimat is Neked köszönhettem. A kutyavers és a Viola-ciklus soha, soha meg nem született volna, ha Téged, Édes, meg nem ismerlek! Ha Te nem vagy mellettem. És még annyi sok-sok vers! (Dside 2001: 65).

Polgári esküvőjükre 1937. július 22-én kerül sor. Házasságukat július 31-én Márton Áron áldja meg a kolozsvári Szent Mihály-templomban. Nászútra Debrecenbe, a Nyári Egyetem előadásaira utaznak, amelyek keretében Hankiss János még az előző évben költészetének nyilvános francia nyelvű méltatásával tisztelte meg Dside Jenőt (Dside 2001: 85). Debrecenhez kapcsolódik, a többi közt, a költő *Csokonai sírjánál* és feleségének ajánlott *Örök útítársak* című verse.

1937. október 2–4. között részt vesz az erdélyi magyar ifjúság Vásárhelyi Találkozó néven ismertté vált parlamentjén. A munkálatok napjaiban házigazdája, aki orvos, influenzával kezel.

1938 január–februárjában influenzája ismételtén kiújul. Február 26-án, szombaton feleségével elmennek a Mária Valéria-bálba. Előbb azonban még megszerkeszti a Keleti Újságnak a hét évvel idősebb pályatárs, Szabó Lőrinc *Egy téli bodzabokorhoz* című versét is tartalmazó másnapi számát (Szabó 1938). A következő hét szerdáján már nagyon beteg. Rövid otthoni kezelés után a kolozsvári Zsidó Kórházba kerül, az újságíróknak fenntartott ingyenes helyre, de gennyes szívbélhártya- (más források szerint szívburok-) gyulladásán a leggondosabb kezelés sem tud segíteni. Május végén szülei otthonába szállítják. 1938. június 5-én, pünkösd vasárnapján még áldozott, ezt követően este 10 óra körül agyszélhűdés érte. Halála 1938. június 7-én, este kilenckor következett be. Halálos ágyánál a ferences házfőnök, a ferences rendfőnök és a piarista rendfőnök társaságában jelen volt Márton Áron is, aki 1938. június 9-én, csütörtökön délután ötkor, a Házsongárdi temetőben a gyászszertartást végzi (Tóth 1992: 566–568).

A temetésen a Keleti Újság 1938. június 10-én megjelent beszámolója szerint a kisebbségi újságírók szervezete és a PEN Klub romániai magyar tagozata nevében Krenner Miklós, az Erdélyi Katolikus Akadémia nevében Biró Vencel, az Erdélyi Irodalmi Társaság nevében Walter Gyula, a Helikon és az Erdélyi Szépmíves Céh képviselőletében Maksay Albert, a Pásztortűz megbízásából pedig Császár Károly mond beszédet. A kriptánál Somodi András, a Lapkiadó Rt. ügyvezető igazgatója szól „az örök szorgalom, a munkakedv és a határtalan kötelességteljesítés” emberéről, majd Nyíró József a Keleti Újság szerkesztősege, Gábor Döme pedig a Romániai Grafikai Munkások Szövetsége nevében búcsúzik.

Az elhunytat gyászoló rokonok számbavételére Szász István vállalkozik a költő szülővárosában megjelenő Reggeli Lapok hasábjain. Íme, a teljesnek korántsem mondható névsor: Dside Jenő özvegye: Imbery Melinda, szülei: Dside Aladár és Csengeri Tóth Margit, apósa: Imbery János, testvére: Csengeri Dside Aladár, a kolozsvári Magyar Színház színésze, nagynyja: özv. Tóth Gézané, nagybátyjai: Dside Ottó nyugalmazott tankerületi főigazgató és dr. Tóth Jenő záhonyi határrendőr-kapitány, nagynénje: özv. Tóth Kálmánné, valamint unokatestvérei: Tóth Annus és Tóth Ica (Szász 1938).

Az egész nyelvi közösséget érintő veszteség nagyságát a gyászbeszéd és a lapokban megjelenő nekrológok érzékeltetik.

Krenner Miklós gyászbeszédében az emberi méltóság nevében hívja tetemre mindazokat, akiken „a harmincéves lángeszűek” megbecsülése múlik. *„Vajon megadtuk-e itt, állandó szorongatottságában Dsida Jenőnek, ami őt joggal és mindnyájunk javára megillette volna? [...] Dsida úgyszólván semmit sem kapott. Adva volt az ifjú lángész [...], a lírai regény byroni magaslata felé szálló költő [...], a nyelv- és rímzene varázslója, adva volt a talán legnagyobb kultúra hordozója ezen a területen [...], s nem nyert el egyebet, mint egyetlen igazi kötet lehetőségét, egy pár szépirat munkatársi szerepét és egy napilap segédszerkesztői tisztét”* (Krenner 1938).

Ligeti Ernőnek a Független Újságban közölt nekrológja, miközben a költő adottságaira, sokoldalúságára irányítja a figyelmet, az egyetemes irodalom közvetítésében vállalt szerepét emeli ki: *„Ösztön és tudás, érzelemgazdagság és formaérzék, ész és fogékonyság, a hit és a kisebbségi tudat ereje, ugyanakkor széles körű európai műveltség párosult benne [...] Teli szellemi tarsollyal pompás nyelvtudásra is szert tett. Olvasta eredetiben a latin klasszikusokat, fordított olaszból, németből, franciából és angolból. Időközönként nagy fába vágta a fejszét, új Goethe-fordítást akart, új Dantét. Remekül verselt, úgy tetszett, formaadás tekintetében nincsenek számára megoldhatatlan feladatok.”*

Ligeti Ernő már 1938-ban rámutat Dsida Jenő szellemi tájékozódásának, lelki beállítottságának arra a jellegzetességére, amelyből költészetének differentia specificája kibontható. Idézem: *„Családjának örökségét, a buzgó katolicizmust ő is hiánytalanul átvette, benne a költő is rendkívüli gazdagságot fedezett fel, új verseknek avatta a forrásává, de legfőképpen a katolicizmusnak – a szó, mint tudjuk, egyetemességet jelent – a formája hatott rá, mint a legtökéletesebb szellemi életforma”* (Ligeti 1938).

Bélteky László az akkor éppen Magyar Lapok címet viselő nagyváradi napilap hátsóján a költő finom hangulati rezdülések érzékeltetésére is alkalmas írásművészetét méltatja: *„a betűvetés legnagyobb művésze voltál [...] Ismerted a szavak rangját és értékét [...], pontosan megérezted mindig, hogy egy-egy szó mennyivel mond, mennyivel jelent többet a versben, mint az élő beszédben vagy a kötetlen írásban [...] Soha nem hallott rímeiket csendítéssel meg verseidben, bűvésze, mágusa voltál a szavak játékának, s a legrejtettebb, legtökéletesebb hangulatokat is könnyűszerrel varázsoltad elő”* (Bélteky 1938).

Nyíró József gyászbeszédében Dsida Jenő írói-közírói szolgálatban megtestesült elkötelezettségét ecseteli költői szárnyalású szavakkal: *„népednek kiválasztottja, kiváltságos voltál, áldás és vigasztalás a nehéz úton. A virág hivatása volt a Tied is: széppé tenni a földet [...] A szív és lélek felgyújtott máglyája fénybe borított körülötted mindent, és művészeted szirmaival szórtad be nemzeted útját [...] Minden írásod, minden szavad [...] ezt a célt szolgálta [...] Fáradhatatlanul hirdetted a szeretetet [...] Hittél a jobb emberiségben [...] Nem lapot, világot szerkesztettél a mi számunkra a Te mindig jót akaró, mindenkit szerető, halhatatlan világelméleted szerint”*. Beszédének befejező részében Nyíró József természetes gesztussal foglalja egyetlen ívbe a szűkebb – nemzeti – és a tágabb – egyetemes emberi – közösség szolgálatát: *„Még csak nem is búcsúztatunk [...] Mindössze tisztelettel bejelentjük olvasóinknak, hogy Dsida Jenő helyettes szerkesztőnk új munkaterületre*

lépett, hogy levette a mulandó test kötöttségét és bilincseit, halhatatlan része még többet tehessen, és tovább dolgozhasson népe és a népek érdekében” (Nyirő 1938).

Az elhunyt költőnél egy fél évtizednyivel fiatalabb Kiss Jenő a Hitel című folyóiratban megjelent emlékezésének befejezésében egy Dsida-fordítás szavaival idézi meg a nemrég eltávozottat: „*A csillagkép, mely régen holt, / lassan suhan az égbe; / amíg nem látta senki: volt, / ma látjuk már: de vége*” – hangzik a műfordítás (Eminescu 1974: 209–210), és íme, Kiss Jenőnek a versbeli szuggesztív képet kibontó emlékidézése: „*Valahogy úgy vagyunk Dsidával is, mint a pusztuló csillagok fényével: maga a csillag már rég megsemmisült, midőn sugara, fényévek távolán át, szemünkhöz leért. Csak most, mikor sugárzó élete kilobbant már, csak most látjuk, hogy szűkebb égtájunknak micsoda éles fényű csillaga volt*” (Kiss 1938).

A Keleti Újság a költő életútját részletező, 1938. június 10-i, aláíratlan nekrológjában jelezte, hogy Dsida Jenő életereje a kórházban fokozatosan csökkent, „életvágya azonban nem”; „*hitte és remélte, hogy rövidesen talpra áll, és valóra válthatja befejezetlen terveit*. Új verseskötettel akarta gazdagítani a magyar irodalmat”.

Az új kötetet, a költő tervei szerint, végül ifjú özvegye, Imbery Melinda állította össze, a fiatalabb költőtársnak, Kiss Jenőnek a segítségével.

A posztumusz kötet, a 45 eredeti verset és 40 műfordítást tartalmazó, 1938-ban, szintén az Erdélyi Szépművéses Céh sorozatában megjelenő *Angyalok citeráján* minden kortársi vélekedésnél ekesszólóban bizonyítja, hogy Dsida Jenő nemcsak egy szűkebb égtájnak, hanem egy nagyon tág – és hadd tegyem hozzá: azóta egyre táguló – horizontnak a kivételes nagyságrendű csillaga.

A Pásztortűz Dsida-emlékbizottsága 1939. március 2-án emlékestet rendezett az elhunyt síremléke javára. Kevéssel utóbb, 1939 májusában az Egyedül Vagyunk című folyóirat nyomtatásban is megjelentette végre az addig csak kéz- és gépiratból ismert, nagy ívű rapszodiát, a *Psalmus Hungaricus* (Dsida 1939). A költő halálának első évfordulóján, 1939. június 7-én aztán (a Keleti Újság következő napi beszámolójának tanúsága szerint) koporsóját az ideiglenes nyughelyéül szolgáló kriptából átvitték az időközben elkészült Dsida-sírboltba. Abba a kriptába, amelynek homlokzatán a költő maga készítette epitáfiuma olvasható: „*Megtettem mindent, amit megtehettem, / kinek tartoztam, mindent megfizettem. / Elengedem mindenki tartozását, / felejtse el arcom romló földi mását*” (Dsida 1966: 487).

Könyvészet

Bányai László 1992. (Naplójegyzetek.) In: Dsida Jenő: *Séta egy csodálatos szigeten*. Cikkek, riportok, novellák, levelek. Szerk. Marosi Ildikó. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 517–519.

Bárd Oszkárné 1992. (Levele Gömöri Györgynek. Galgó, 1956. okt. 2.) In: Dsida Jenő: *Séta egy csodálatos szigeten*. Cikkek, riportok, novellák, levelek. Szerk. Marosi Ildikó. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 539–541.

Bélteky László 1938. Dsida Jenő. *Magyar Lapok*, VII. évf., 125. szám, jún. 10., 2.

Berde Mária 1979. (Beszámoló a PEN Klub alosztályának megalakításáról.) In: *A Helikon és az Erdélyi Szépművéses Céh levelesládája (1924–1944)*. Szerk. Marosi Ildikó. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. I, 340–341.

- Cseke Péter 2003. *Paradigmaváltó erdélyi törekvések*. Kisebbségi létértelmezések. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár.
- Dsida Jenő 1929. Írás messziről. *Brassói Lapok*, XXXV. évf., 21. szám, jan. 27., 10.
- Dsida Jenő 1939. Psalmus Hungaricus. *Egyedül Vagyunk*, III. évf., 5. szám, máj., 6–8.
- Dsida Jenő 1966. Sírfelirat. In: Dsida Jenő: *Versék*. Szerk. Szemlér Ferenc. Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest. 487.
- Dsida Jenő 1991. (Levele Kócsy Erzsébetnek. Kolozsvár, 1931. márc. 11., márc. 13.) In: *Dsida Jenő levelesládája (1928–1938)*. Szerk. Csiszér Alajos. Győr. 140–143.
- Dsida Jenő 1992. (Levele Kacsó Sándornak. Abafája, 1929. jan. 15.) In: Dsida Jenő: *Séta egy csodálatos szigeten*. Cikkek, riportok, novellák, levelek. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 344–345.
- Dsida Jenő 2001. (Levelei Imbery Melindának.) In: Dsida Jenő: *Égi mezőkön*. Vallomások versben és prózában. Szerk. Kabán Annamária – Mózes Huba. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 9–90.
- Eminescu, Mihai 1974. A csillagig. Ford. Dsida Jenő. In: Dsida Jenő: *Versék és műfordítások*. Szerk. Láng Gusztáv. Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár. 209–210.
- Kiss Jenő 1938. Dsida Jenő emlékezete. *Hitel*, III. évf., 2., 118–126.
- Krenner Miklós 1938. A költő halála. *Ellenzék*, LIX. évf., 130. szám, jún. 12., 2.
- Ligeti Ernő 1938. A halott költő. *Független Újság*, V. évf., 20. szám, jún. 11–25., 1.
- Marosi Ildikó szerk. 1973. *A marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság levelesládája*. Levelek, iratok, adatok (1876–1948). Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- Mózes Huba 1985. *Forrása rég fakadt...* Tanulmányok, dokumentumok. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- Muzsnay Árpád 1992. Ki volt Dsida Jenő édesapja? *Romániai Magyar Szó*, Új sorozat, 697–698. szám, Szabad Szombat melléklet, 14. szám, ápr. 4–5., a.
- Nyíró József 1938. Dsida Jenő. *Keleti Újság*, XXI. évf., 128. szám, jún. 10., 4.
- Szabó Lőrinc 1938. Egy téli bodzabokorhoz. *Keleti Újság*, XXI. évf., 47. szám, febr. 27., 8.
- Szász István 1938. Meghalt Dsida Jenő, a Satumaréről [Szatmárnémetiből] elszármazott fiatal író. *Reggeli Lapok*, I. évf., 126. szám, jún. 10., 4.
- Szemlér Ferenc 2006. (Levele Molter Károlynak. Brassó, 1934. jan. 20.) In: *Molter Károly levelezése*. III. köt. Szerk. Marosi Ildikó. Argumentum–Polis, Budapest–Kolozsvár. 94–95.
- Tóth Margit 1992. (Visszaemlékezései fiára, Dsida Jenőre.) In: Dsida Jenő: *Séta egy csodálatos szigeten*. Cikkek, riportok, novellák, levelek. Szerk. Marosi Ildikó. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 515–516, 566–568.
- Vékás Lajos 2006. (Levelei Dsida Jenőnek.) In: Mózes Huba: *Repülőhíd a sínek felett*. Barangolás irodalmi téridőben. Bíbor Kiadó, Miskolc. 29–32.

KABÁN ANNAMÁRIA

Három kötet íván

Dsida Jenő költészetének a recepciója többnyire nem került, nem kerülhette el a megközelítések egyoldalúságát. Ez akár természetesnek is mondható, hiszen vagy a korhelyzet, vagy pedig a mindenkori elemző sajátos szemlélete alakította az olvasatot. A kortárs elemzők nem értették meg a költői attitűd lényegi indítékait. A transzszilvanizmus harcos magatartását kérték számon tőle. Azt a harcos transzszilvanizmust, amely-

nek lényege – mint tudjuk – a Berde Máriától meghirdetett „vallani és vállalni” vitában kristályosodott ki. Azt vetették a költő szemére, hogy a nagy kollektív bánatok elől a szépség bűvöletébe menekül, hogy a kor kérdései iránt közömbös. Kortársai közül sokan ezért üdvözölték a *Psalmus Hungaricus* új hangvételét. Későbbi elemzői közül a marxista kritikusok az előbbiekkal ellentétben Dsida verseit, kiemelten a *Psalmus Hungaricus*t hadásellenesnek és értéktelennek minősítették. Az 1970-es évektől Láng Gusztáv (1996, 2000), Pomogáts Béla (1998, 2003) sokat finomított a Dsida-olvasatokon.

Írásomban a költő lényeges személyiségjegyei felől közelítve azt próbálom kimutatni, hogy a *Psalmus Hungaricus* és a költő korábbi versei szerves egységet alkotnak. Ehhez a kulcsot a költő mély hite, katolicizmusa adja. Pomogáts Béla írja, hogy a keresztény költészetnek „van (...) egy olyan áramlata is, amely számára az azonosulás lehetőségét evangéliumok, a bennük megjelenő Krisztus adja. Ezeknek a költőknek a világképét az evangéliumokban rögzített keresztény erkölcsiség alakította ki, és identitásukat »Krisztus követésében«, a keresztény hagyomány által mindig is hirdetett és Kempis Tamás híres könyvében tételesen is megfogalmazott »imitatio Christi« eszméjében és moráljában találták meg” (Pomogáts 2003: 97). *Tükör előtt* című ön-életrajzi ciklusában a költő maga vallja: *Zarándok lettem és hívő keresztény. / Kedves virágom: zsenge barkaág. / Hiszem, hogy Krisztus és a szent kereszt tény / és rajta kívül minden hiúság.*

Nos, ebből kiindulva átértékelhetőnek tartom a *Psalmus Hungaricus*ról és az azt megelőző versekről írtakat.

Dsida Jenőnek életében mindössze két kötete jelent meg: a *Leselkedő magány* 1928-ban és a *Nagycsütörtök* 1933-ban. Közvetlenül halála után, 1938-ban látott napvilágot *Angyalok citeráján* című gyűjteménye. Már első kötetének verseit is hihetetlen nyelv- és formaérzékenység jellemzi. Ezekben a versekben még tragikus hangoltság, egy nemzedék válságélménye jut kifejezésre egy olyan korban, amely ember- és szépségellenes.

A költő a *Leselkedő magány* verseiben sem a nagy kollektív bánatok elől menekül a szépség bűvöletébe. Magánya az emberiség bűneit ismerő, a bűnökért szenvedő Jézusé, a negyvennapos puszta vonulás, az imádság, a vezeklés ideje. A kor problémáit mélyen átérző költő szól ezekben a versekben. Dacol az őt körülvevő barbár világgal, a Bábelt újraépítők gonoszságával. Akár Jézus, ő is lelki magányba vonul. A *Mélyre ásök* című versében írja: *Bábel / újra épülő, szörnyeteg / tornya sötéten áll fel. // Százán / hordják a követ, vasat, márványt, / gögös, nagyzajú lázban... // Mások / minél nagyobb tornyot emelnek, / annál mélyebbre ásök.* A költő érzékeli az őt körülvevő szörnyűségeket, de amint a *Túl a formán* című versben fogalmaz, már ekkor a dolgok mélyén meglapuló lényegyet szeretné felszínre hozni. *Miért vagyok kedvetlen?* című versében írja: *Megint sár lesz és ólmos ködburok / a lélek körül... // ...Bemegyek a szobámba, becsukom az ajtót, / behúnyom a szememet.* Gyakran hangot kap azonban a magányból való kitörés vágya is: *Kís gyermekek jóságos Istene! / Adj nekem tiszta-kék gyermek-szemet, / mellem medrébe mozdulatlan lélek-tavat, / hogy nyugodtan ülhessek ki a ház elé* – olvashatjuk *A végzet odúja előtt* című versében. A *Homlokom mögött*-ben pedig már a hit szava csendül: *Túl hörgésen, lármán, döbbeneten, / halványkék messzeség hegyszerincén / áll egy soványarcú*

fiú. / Nyugodtan áll. Olyan ismerős! / Intetet, kiált és hív magához, / de csak némán tatógó szája látszik, / csak bánatos szeme csókol idáig. // Aztán újra a láng... a füst... / a láng... a füst... / Könnyek sem tudják eloltani.

A *Circumdederunt me...*-ben Dsida először fogalmazza meg a Messiással való azonosulás gondolatát: *Valahol itt van köztünk a pokol, / kénköves lángjai itt lobognak / magosan és láthatatlanul... // Én magamról nem is beszélek. / Hiszen, hiszen tudom régóta már, / hogy patakozó, nyílt **sebe vagyok / a szívenszűrt, a nyomorult világnak.** Csak aki megjárta a lélek poklát, képes a világ nyílt sebének érezni magát. A *Mindeneket látó dal*-ban pedig a nagy világon nincs elbújni hely gondolatával lép a közönség elé: *Versék buzognak színezüst gitáron. / **Bátran kilépek, mellem kifeszítem / s a parázsló, vörös serpenyőből / bodrozó füstök csapnak az égig.****

Már-már expresszionista kiáltásként hat az emberek, a társ utáni vágy *Itt feledtek* című költeményében: *Hiszen tudom, hogy nem egyedül vagyok / a földön, él még valaki. / Jó emberek, ne hagyjatok elesni / ... / Emberek! Emberek! // Kiáltásomra füledt sötét a válasz, / senki sem felel... Motívumai közt tovább erősödik a nagycsütörtöki messianisztikus gondolat. *Nocturno* című versében írja: *Leülök egy köre az Olajfák hegyén, / könnytelenül, nyugalmasan. / Csak mert nem érdemes úgy sietni / a temető felé.* Az *Ormok felé* címűben bár még szomorúan szól barátainak gyérülő soráról, mégis nyugalom árad utolsó sorából: *Az istennek sincs társa az ormok felett.**

Az első kötet záró versciklusa, az *Eltűnő vonalak* első verse már komoly öntudattal szól: *Itt a helyem, itt kell állanom/ egyenesen az élen.* Emberszeretetét kiáltja a világba *Rövid napló* című költeményében: *Báránnyfelhőt tartok az óljaimban, / emlékeimet nevükön szólítom, / szeretem az embereket.* Tragikusan korai, súlyos betegsége a halálközelség élményét is mélyen szívébe oltja: *A csillagok fényes esője alatt / bőjtölök és imádkozom este / és a Halálnak minden vacsoránál / külön tányért teszek asztalomhoz.*

Mindezek a motívumok közösen érlelik a *Psalmus Hungaricus* alapmotívumait, amelyekről már nyíltan vall *Hammelni legenda nyomán* című versében. A *gond-patkányok, szegénység-patkányok, bánat-patkányok, bűn-patkányok, betegség-patkányok és halál-patkányok*, amelyek átokként lepik el a várost, a költőt arra ösztönzik, hogy megríkassa kicsi furulyáját varázslatosan, szomorúan és szépen, hogy hatására **köré sötétlene népe átka, milliárd patkány.** A költő messianizmusa nyer itt is szép megfogalmazást: *Megindulnék lassú lépésben, egyre furulyázva, / valamerre az üveghegyeken túlra. / S a világ nyomora mind az enyém lenne / s úgy hömpölyögne cincogva, visongva, jajongva velem... A vers zárlatában pedig az örömhír sejlik fel: *És hátam mögött, messze felvonnák a lobogókat, / piros tüzeket gyújtánának az estben / s felharsanna az öröm rivalgása.**

Dsida Jenő életében napvilágot látott második kötete, a *Nagycsütörtök* első versiklusának záró darabjai a hit egyensúlyát árasztják: *Ez már a révek réve, melybe nem to-lakszik semmi nyers, új / viharmoraj: kibékülés ez itt és vágytalan egyensúly... (Élt valaha régen...); vagy: megnőtt szemedből / csillagok jele csillan mostanában. // Fellegeken lépsz, / rezgő fényben, rezedák illatában (Légy már legenda); és végül: ... Örül. / Megy, megy, vándorol. Mosolyog mindig. / Csendül az érchegyi vén kövezet. / Csak egy út van innen a völgyből / és az a mennybe vezet (Purgatórium).*

A kötet második ciklusának, a *Nagycsütörtöknek* az első darabjában, a *Kettétört óda a szerelemhez* címűben a költő szélesre tárja ablakát a derengve fénylő glóriájú madonna előtt: *téged ünnepelek: igazbeszédű / szádat és komoly szemedet, magasztos / homlokod fölött a derengve fénylő / glória ívét, // száz elejtett jó szavadat, becéző / gömbölyű kezed puha reszketését, / titkos testedet: lobogó tüzes bor / míves edényét...* A költemény szóhasználatában a Mária-litániákat idézi. De Máriára utalnak a következő sorok is, amelyekben a költő a magzatról szól, akiben betelni látja földi terveit: *eljövendő magzatodat, kiben betelve / látom földi terveimet s ki szédült / ujjongással bontja ki lelke szárnyát / apja dalára...* – A költő ódája kettétörik a háború szörnyűségei láttán: *S látni kezdek: jönnek a bonka bénák, / özvegyek, árvák, // s mindenrangú nyütt nyomorultak, arcuk / elmeredve bámul a fáklya vérszín / záporába, míg tenyerük viharzó / tapsra verődik.* A költő arra kényszerül, hogy ablakát immár becsukja, s árván üldögélve zaklassa furcsa, nehézségtelme kérdéseivel a glóriás asszonyt: *Mi célja, / mondd, mi célja van szerelemnek itt és / másfelé bárhol? // mondd, hol biztos nászörömiünk vetése / és kalászos dús aratása? Merre? / vértengertől mely sziget édenébe / rejtjük a bölcsőt?*

A gondjaival, gondolataival magára maradt költő sivár egyedüllétét hangsúlyozza *Nagycsütörtök* című versében. A költő saját szenvedéseit a krisztusi szenvedéshez kapcsolva mutatja be, s ezáltal emelkedik messianisztikus magasztalokba. Ez a szenvedés a megváltás hitét hordozza magában.

Közvetlenül halála után, 1938-ban látott napvilágot Dsida Jenő harmadik verseskötete *Angyalok citeráján* címmel, amelynek nyomán méltán nevezték őt „poeta angelicus”-nak. Hiszen valóban „angyalok citeráján” játszott: „az égi fények között egy természetfeletti bukolika tündéri játéka bomlott ki, a túlvilágot ugyanaz az idilli derű szötte át, mint az egyszerre légies és földies szerelmi költeményeket” (Pomogáts 2003:101). Ebben a kötetben jelent meg *Arany és kék szavakkal* című költeménye is, olyan versek társaságában, mint a *Chanson az őrangyalhoz, Sainte Thérèse de Lisieux, Ad Deum, qui laetificat iuventutem meam, Kánai menyező, Templomablak*. De ebben a kötetben látott napvilágot a *Miért borultak le az angyalok Viola előtt* című ciklusa, a *Kóborló délután kedves kutyámmal* című lírai riportja és a költő keresztény világgépének összefoglalója, a *Tíz parancsolat* is.

Amint a kötet és a ciklus címe is jelzi, a költő az angyalok citeráján játszik, vagyis az angyalokhoz csatlakozva kíséri azok istendicséretét. Kedvenc színjelzői: az arany és kék itt is gyakran feltűnnek. A *Sainte Thérèse de Lisieux* című költeményében a fiatalon eltávozott szentet siratja: *Szelíd hárfával siratlak / halványszínű rózsá, / pasztell-fényű színes ablak, / finom, gyenge rózsá... // Arcod édes égi fényt vet, / hull a rózsá, hull, hull, / kék felhőn vár Völegényed, / hull a rózsá, hull, hull...* A keresztény életöröm csendül föl több versében is: a *Kánai menyezőben* vagy a *Vidám kínálgatás keresztényi lakomán* címűben: *...töltsetek bort, a szőlő / sűrű aranylevét / ... és igyatok örömmel / és egyetek sokat / ... szívem szerettei, – / ó mert tudom, bizonytal / nem bűn örömben élni...* A *Harminc év közelében* című önéletrajzi vallomásában a költő sok összegyűlt és megszokott tárgyától szeretne szabadulni, és őket a négy égtáj felé széthajigálni, hogy Szent Ferenchez hasonlóan érezhesse: elmaradt immár minden földi lom, s szabad és kitárt szívét mély

életszerelem tölthesse be: *s érzem, elmaradott mind, ami földi lom, / bús időt mutató, rán-cosító kacat, / szét nem osztogatott életem egy s egész, / mint sebesáramú folyam // s látván, énekelek nagyszerű éneket: / Egy vagyok Teveled, aki örökkön élsz, / ős életszerelem...*

Az *Arany és kék szavakkal* egyetlen hasonlatot kibontó, álarcos szonetté szerveződő mondat. A költői vágy, a sóvárgás ereje, a kifejezhetetlen kifejezésére való törekvés és a megszólított személyének homályban maradása teremti meg azt a különös erejű viláldzást, amely az olvasót értelmezői aktivitásra készíti. A megszólított ugyanis a *világ legszebb virága*. A megszólítás alakzata a jól ismert figura etimologicák révén bomlik ki, és nyeri el igazi jelentését. Az értelmezők többsége hajlamos arra, hogy a művet szerelmes versnek tekintse, holott az *Ómagyar Mária-siralom*ra, jól ismert vallásos énekekre, de a verset tartalmazó *Angyalok citeráján* kötet több más darabjára is intertextuálisan utaló szavak, motívumok bizonyítják, hogy itt nem mindennapi értelemben felfogott szerelmi, hanem a költő istenszerelmét megfogalmazó adorációval állunk szembe.

Az *Arany és kék szavakkal* című versben megszólaló költői vágy, hogy kedveséről szólhasson, nyer megfogalmazást a *Dal az elmaradt vallomásról* és a *Most elmondom...* címűben is: *Úgy vágnya hozzád / ezer puha szó, / ezer csudaszó, / színes szomorúl szerelemmel lázadózó...*, vagy: *...mikor a halk sík bársonyán / kihúnyt a nap és már sovány / arccal fölkel a szép, hazúg hold, / nagyon vágytam hozzád beszélni...*

Szó sincs tehát közömbösségről és csak a szépség bővületéről ezekben a versekben. Csakhogy más dimenziójú felelősségvállalás ez, egy magasabb erkölcsi ideál szab mértéket a költőnek. A teljesség mellett kötelezi el magát, és a szenvedőkkel való teljes azonosulásig jut el. Ezt a hangot folytatja a *Psalmus Hungaricus*ban is. Hiszen, aki a világ sebe tud lenni, természetes, hogy a hozzá legközelebb állók iránt érez felelősséget. A velük és értük való szenvedés krisztusi magatartása fogalmazódik meg a költemény mély lelkiismeret-vizsgálatában.

Könyvészet

Láng Gusztáv 1996. *A lázadás közjátéka*. Dsida-tanulmányok. Savaria University Press, Szombathely.

Láng Gusztáv 2000. *Dsida Jenő költészete*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest – Kolozsvár. (Kriterion közelképek)

Pomogáts Béla 1998. *Tükör előtt*. In memoriam Dsida Jenő. Nap Kiadó, Budapest.

Pomogáts Béla 2003. Dsida Jenő és a katolikus költészet. In: *Poeta angelicus*. Írások Dsida Jenőről és költészetéről. Dsida Jenő Baráti Kör, Eger. 91–107.

(A Millenniumi teremben október 4-én elhangzott előadások szerkesztett változata)

Az egri bazilika szószékorgonája

Székesegyházakban és szerzetestemplomokban a karzaton felépített nagyorgona mellett a klérus ájtatosságaihoz, a szerzetesek zsolozsmáihoz mindig általános volt a szentélyben felállított második, az ún. karorgona használata.

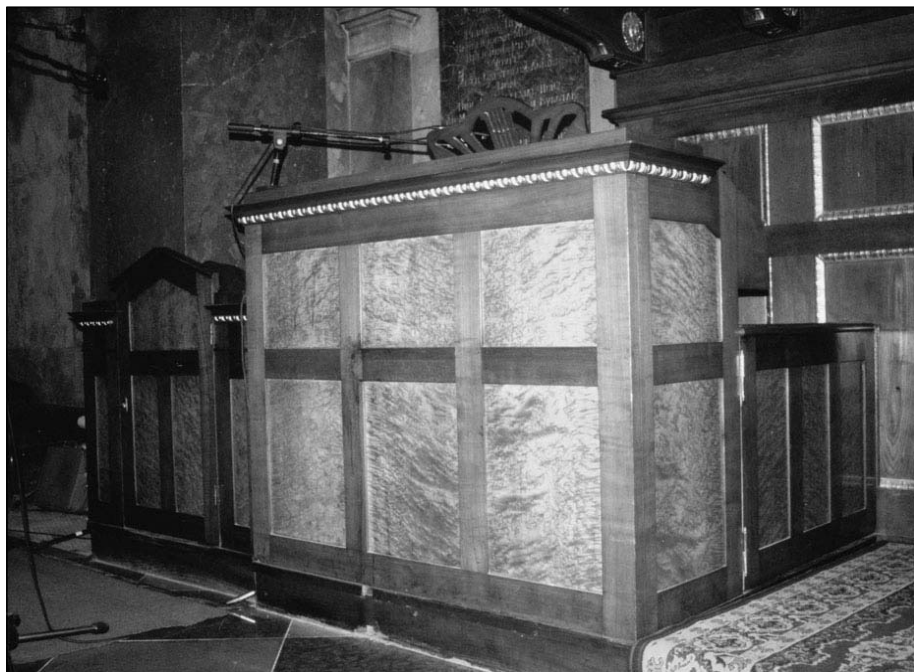
A korábbi egri székesegyház kis karorgonáját feltehetőleg Árvay József építette, azonban a Hild József által tervezett új nagy székesegyház egy méltó karorgonát igényelt. A szentély és a hajó találkozásában a sekrestye felőli oldalon már álló szószékhez hasonló emelvényen kívánták elhelyezni az orgonát a szentély túoldalán. A szószékorgona díszes emelvényét a „predikálószéket” is építő Póts Péter asztalosmester készítette el, Bauer György a szobrászmunkákat végezte, Gaal József

A bazilika szószékorgonája

szobrásznak az orgona csúcsának faragványaiért, illetve Kovács Józsefnek az egész szószék márványozásáért és a faragványok aranyozásáért fizettek díjazást 1838 és '46 között.

Az orgonaépítésre Rudassy Mátyás miskolc-mindszenti kántor és orgonakészítő nyerte el a megbízást 1846-ban, aki árajánlatát a korábbi orgona felhasználásával nyújtotta be. A Rudassy-féle karorgona néhány évtized múlva használhatatlanná vált. A javítást Mooser Lajos egri orgonaépítő végezte volna, azonban halála miatt a jägerndorfi Rieger Testvérek orgonaüzemét kérték fel. Ez a karorgona 1910-ig működött, majd Cseh István Egerbaktára telepítette át a hangszert, ugyanis 1910-ben a nagyhírű Angster József és Fia Orgona- és Harmóniumgyár egy új, korszerű karorgonát épített a bazilika orgonás szószékszekrényébe opus 725-ös számmal.

Az orgonás szószék alá helyezett játszóasztal a szentszéki

Az Angster-féle hangszer kétmanuállal készült és 10 regiszterrel. A máig eredeti későromantikus diszpozíció a következő:

Pedál: Subbass 16'; I. manuál: Principal 8', Csőfuvola 8', Gamba 8', Principal Octav 4', Mixtura 3 x 2 2/3'; II. manuál: Hegedű Principal 8', Aeoline 8', Gyengén fődött 8', Fluto travers 4' + kopolák, csoportkapcsolók és tremoló.

Az orgona 3 szelládája L-alakban kitölti az orgonaszekrényt, traktúrája (összeköttes a billentyűk és a sípok alatti szelepek között) a kor gyakorlata szerint pneumatikus, azaz ólomcső-légvezetékes.

A szellellátás biztosításához a szentsély közelsége miatt az emberi kézi meghajtás vagy taposás (tiprás) zavaró látványt nyújtott volna, ezért a fűvők a toronyba kerültek, és az orgona működtetéséhez elektromos motort építettek be (a szerződés szerint: zajtalan járású magasnyomású szellőztetővel, egy fázisú váltakozó áramú inductio motorral, kétsarkú kikapcsolóval ellátott indító készülékkel és 1 forgó és két ellenszelepes automatikus szabályozó készülékkel).

Az orgonaépítés Nagy Virgil építész, műegyetemi tanár felügyeletével történt, aki a Rudassy-orgonánál nagyobb orgonaszerkezethez a megnagyobbított orgonaházat és bizonyára az ajtóval ellátott, külső kialakításában a szentsély stallumaihoz igazodó játszórészt (játszóasztalt az orgonapaddal) is tervezte.

A hangszer megmenekült az I. világháború hadi célú síprekvirálásától, így a hom-

Csóky Károly atya köszöntése

Október 21-én mutatta be az avas-déli Ige-templomában pappászentelése 50. évfordulóján aranymiséjét P. Csóky Károly SJ. Az alábbiakban az ott elhangzott köszöntőt, majd néhány barátja vele kapcsolatos „vallomásait”, végül az ünnepelttel készült interjút olvashatják.

Az én örömteli tisztem, hogy szeretettel köszöntsem a megjelenteket, aki azért jöttek, hogy szeretett, aranymiséis Károly atyánkkal együtt hálát adjanak azért az 50 esztendősi papi életért, amellyel az Isteni Főpásztor megajándékozta Károly atyát, a jezsuita rendet, különösen minket, magyar jezsuitákat, és a miskolci híveket is.

Köszönteni szeretném azonban Károly atyát a magyar jezsuita rendtartomány, és a mi kis miskolci jezsuita közösségünk nevében is.

Amikor kisdíák voltam Pécsen a jezsuiták gimnáziumában, Szegeden meghalt egy jezsuita atya, akiről én addig sohasem hallottam, de a halála hírére szinte az egész ország, legalábbis a katolikus érzésű része, gyászba borult. Én pedig megkérdeztem az egyik tanáromat, ki volt ez a jezsuita, akiről most annyit, és olyan nagy szeretettel beszélnek. Az atya csak azt válaszolta: tudod, P. Müller Lajos nem volt nagyon nagy tudós, nem is volt nagyon nagy szent, de nagyon jó ember volt.

Hát Károly atyáról én is elmondhatom, hogy hiteles jezsuita és nagyon jó ember.

Papi életútja tipikus jezsuita életút. Hivatásunk azt kívánja, hogy a világ bármely tájára elmenjünk, ahova a szükség és az engedelmesség szólít. Károly atya megjárta Nyugat-Európa több országát, Belgiumot, Franciaországot, Spanyolországot, Kelet-Európában Kárpátalját, Dél-Amerikában Kolumbiát és Chilét. Észak-Amerikában, a kanadai Montrealban töltött közel húsz évet, mint az ottani magyarok hön szeretett lelkipásztora. 1993-ben Magyarországra rendelte az engedelmesség. Rövid ideig Budapesten kapott beosztást, onnét Kárpátaljára vitte a szükség, 1994 szeptemberében ő lett Miskolcon az avas-déli Isteni Ige-egyházközség első jezsuita plébánosa, majd 1999 szeptemberében átadta a plébánosi hivatalt Hess István atyának. Ezután egy évet Püspökszentlászlón töltött, mint az ottani Életrendezés Háza igazgatója. Azután visszatért az Avasra, mint plébániai lelkipásztor, 2004-ben pedig ismét átvette a plébánia vezetését. 2007 augusztusában *jezsuita nyugdíjba* vonult, hogy még 80 évesen is, teljes időben, de kicsit csökkenő erővel, Isten magyar népét szolgálja, mint „szabadonfutó” lelkipásztor.

Károly atya egész életében valóban misszionárius volt, s így méltó és igazságos, hogy aranymiséjét a mai missziós vasárnapon ünnepelje. Minden misszionárius küldött. Ünnepeltünk igazi küldött volt, és még ma is az. 15 évig voltam tartományfőnöke, s most már negyedik éve vagyok helyi előljárója. Tanúsíthatom, hogy Károly atya azon jezsuiták közé tartozik, akik mindig, szó és feltétel nélkül elfogadták a küldetését.

Úgy érzem, hogy Károly atya Chilében töltött 16 éve maghatározóan rányomta

bélyegét egész papi életére. Chilében mint lóháton utazó népmisszionárius, vagy bányalélekész, vagy Santiagóban a bádóvárosnak nevezett szegénytelep lelkipásztora megtanult az egyszerű, szegény emberekkel azonosulni, ő valóban megosztotta életüket és száraz kenyerüket, hogy ne mondjam, nyomorukat. Saját szememmel láttam Santiagóban a bádóból összetakolt kis vityillóját, mert ő nem kőházban lakott, mint a helybéli papok, hanem a bádóváros közepén, ahol és ahogy hívei is éltek. Azt hiszem, ott még megerősödött benne a családból magával hozott igénytelenség, amit Montrealba is magával vitt, és ide, Miskolcra is magával hozott. Magával hozta a szegények szeretetét, szelíd és alázatos szívét is.

Számára nem a társadalmi rang, a neveltetés a fontos, hanem az, hogy minden ember Isten teremtménye, feltétel nélkül szeretett gyermeke, Jézus minden emberért meghalt, s ő azt tartotta feladatának, hogy minden embernek, latin-amerikaiaknak, kanadaiaknak, magyaroknak, cigányoknak, akikkel a Gondviselés őt összehozta, megmutassa az üdvösségre vezető utat. Számára sohasem a betű, a szabály, vagy a rubrika volt a fontos, hanem az ember. Ez teszi őt olyan emberséges emberré, és igazi jó pásztorrá.

Még egy dolgot hozott magával Dél-Amerikából: a cursillót. Ezt az emberközeli, közösséget építő lelkiséget nagyon megszerette, s bánatai közül az egyik, hogy pont itt a mi egyházközségünkben nem sikerült meghonosítania.

Sok aranymisés köszöntőben elhangzanak olyan mondatok, hogy az ünneplő lelkipásztort mindig mindenki szerette. Ezt nem mondhatom el Károly atyáról. Nem azért, mert ő nem szeretetre méltó, hanem azért, mert az emberek nem értették meg. Chilében, s itt az Avason sok meg nem értésben, elutasításban volt része. Sokan becsapták előtte nemcsak lakásuk, hanem szívük ajtaját is. Ez nem esik jól egy embernek, aki mindig szeretettel közeledik másokhoz. De ez nem csüggesztette el Károly atyát, s szíve mélyén talán hálát is adott azért, hogy hasonló lehetett isteni Mesteréhez, a szelíd és alázatos szívű Jézushoz, akit szintén sokan elutasítottak. Krisztus szeretetétől sürgettetve ment tovább, és kopogtatott a zárt ajtókon.

Ha az ember szívből beszél, nehéz abbahagyni a mondókát. Mégis befejezem köszöntőmet, mégpedig egy nagy papi személyiség és költő, Sík Sándor szavaival, amelyeket az Alexius c. misztériumjátékából veszek:

Az Istennek örökre hála,
Mert kegyelmet nyertünk ma nála:
Hisz itt maradsz köztünk, velünk,
Atyánk, barátunk, mesterünk.

Ádám János SJ

Napi imámban példaképeim gondolatai is helyet kapnak. Nagybátyámtól, Károly atyától két gondolatot szoktam felidézni.

Az elsőt egy prédikációjában hallottam még Montrealban. – Életpéldáttal legyetek kérdőjelek az emberek számára. Miért élsz te így? Ez jusson eszükbe az embereknek, amikor hiteles, Krisztust követni próbáló emberként éltek a világban. Lesznek követői-

Budapesten, a jezsuita provincia találkozóján. Jobbról a második: Károly atya

tek – mondta. Egy másik alkalommal kétségbeesésemben fordultam hozzá. Megmentettem ugyan egy súlyos haldokló koponyasérültet, de csak egy kómás emberi roncsot hoztam létre. Úgy éreztem, hihetetlen szenvedést zúdítottam az őt egyebekben nagyon szerető családjára és magára a betegre. Károly atya azt mondta: „ha van szeretet két emberi lény között, akkor is, ha az egyik kómás, akkor annak az életnek van értelme”. 8 év telt el a sérülés óta. A feleség gondozza és ápolja a kómás férjet. Szeretik egymást. Van értelme az életüknek, házasságuknak így is. Azóta számtalanszor megtapasztaltam nagybátyám igazát. A kómás betegek ágya felett tönkrement emberi kapcsolatok, barátságok javulnak meg. Jobbá lesznek az emberek mellettük. Van értelme az életüknek, szeretetet tudnak indítani a kiégett házasságokban, barátságokban.

Csóky András

Egyszer azt hallottam róla egy misén, olyan, mint az ejtőernyősök: ahol parancsnoka „ledobja”, ott kezd dolgozni. Amióta ismerem Károly atyát – egy bő évtizede –, legalább háromszor dobta le idegen terepen a PARANCSNOK.

Legelőször is, amikor közénk jött – Amerikából több évtizedes kényszerű távollétéből hazatérve – az asasi lakótelepre. Soha nem élt azelőtt Miskolcon, mégis, mintha mindent tudott volna rólunk és egész életében csak arra készült volna, hogy értünk, miskolciakért dolgozzon.

Másodszor, amikor kispesti plébánosnak nevezték ki egy rövid időre, majd harmadszor, amikor egy este csendben elköszönt és kis bőrdíjével útnak indult a következő állomásra, Püspökszentlászlóra. Mert akkor ott volt rá nagyobb szükség.

Károly atya PARANCSNOKA Jézus Krisztus. Segítője pedig Szűz Mária, ez nem kétséges. Belőlük fakad szelídsége és elkötelezettsége. Sokszor eltűnődtem azon, honnan az a rengeteg energia, amellyel dolgozni tud: azt hiszem, imádságai segítenek ebben. Tavaly kórházba került. Aggódva mentünk látogatni, de legnagyobb meglepetésemre elmélyült munkában találtuk a kórteremben: nem magával foglalkozott, saját baja a legkevésbé sem érdekelte. Valójában már nem is látszott betegnek, mert lelki gondozásba vette betegársait, akik – karácsony lévén – árvák voltak a kihalt kórházban.

Láttam azért szenvedélyesnek is: a szelíd plébános kemény igazságokkal küzd, ha valamilyen emberi, társadalmi vagy éppen hitbéli tévelygéssel találkozik. Nem szeret mellébeszélni, nyíltan kimondja az igazat. Az egyenes és tiszta jellem erejét a hívek is érzik, ezért is van akkora bizalom körülötte. Az én bizalmam is ennek a tiszta jellemnek és a szeretetteljes embernek szól. Oly sokszor segített talpra állni, hogy nincs az a virágcsokor, nincs az a köszöntő, amivel azt viszonzni tudnám.

Az avas-déli Ige-temploma közösségének első évtizedét Károly atya munkája alapozta meg. Ez évtől fiatal rendtársa vette át a plébánosi hivatalt, amit ő láthatóan jó szívvel és atyai szeretettel adott át. A PARANCSNOK látszólag pihenj!-t parancsolt most neki. De ez senkit ne tévesszen meg, a látszat csal! Károly atya csak most lát igazán munkához. Ez azonban már a gyémántmise köszöntőjébe illő folytatás lesz.

Kérjük a jó Istent, engedje meg nekünk, hogy megírassuk majd azt a köszöntőt is.

Alakszainé dr. Oláh Annamária

Jegyesként Miskolcon, római katolikus templomban szerettünk volna házasságot kötni 1995-ben. Az avas-déli jezsuita templom plébániájára csengettünk be, ahol egy nagyon kedves, egyszerű plébános nyitott nekünk ajtót. Akkor találkoztunk először, ő volt Károly atya. A házasságkötésre való felkészítése és az ünnepi szertartás is szeretetteljes, családias volt mindvégig.

Ezt követően ebbe a templomba kezdtünk járni.

Az első gyermekünket, Laurát Károly atya keresztelte 1998-ban. Miután a jó Isten segítségével Felsőzsolcán építkeztünk, a felépült otthonunk házszenelését is Károly atya végezte.

Közös életünk első fontos lépéseiben Károly atya közvetítette a jó Isten áldását számunkra. Lelki vezetőnként azóta is sokat segít nekünk, személye meghatározó az életünkben.

Kívánjuk, hogy mindig örömet, szeretetet sugárzó szemei még sok szentmisen érintsék meg a hívő keresztények lelkét!

Hejzcei Andrea és József

Lelkileg megérhettem erre a feladatra

– Emlékszem egy korábbi beszélgetésünkre, amikor arról beszélt atya, hogy a negyvenes évek végén egyetemista társaival úgy gondolták, nem lehet az akkori Magyarországon olyan keresztény elvek szerint élni, ahogy szerettek volna, és elhatározták, valamennyien külföldre szöknek. Tulajdonképpen mit szerettek volna elérni, hogyan szerettek volna élni, munkálkodni?

– Mi együtt akartunk dolgozni egy keresztény társadalom megvalósításáért. Rendszeresen találkoztunk egyetemista társainkkal minden hónapban egyszer vagy kétszer hatan vagy heten, olyan emberek, akik valamit akartak ezért tenni. Különböző karokra jártunk, köztünk volt például Lámfalussy Sándor, aki bankár, nagy ember lett, Rezsőházi Rudolf, aki egyetemi tanár lett, Szabó Dénes, aki a montreali egyetem kriminológiai intézetét alapította meg. Láttuk, hogy terveinket Magyarországon nem tudjuk megvalósítani, mert azonnal börtönbe zárnak bennünket, ha ezzel próbálkozunk. Elhatároztuk, hogy kimegyünk Belgiumba, Leuvenbe, ahol van egy katolikus egyetem, ott tudunk erre a feladatra felkészülni. Átszöktünk a határon, pontosabban én csak egy fél évvel később csatlakoztam hozzájuk, mert be akartam fejezni a tanulmányaimat az akkor még Pázmány Péter Tudományegyetemen, és amikor megszereztem a diplomát, még ottmaradtam a fizikai–kémiai tanszéken Erdey-Grúz Tibor vezetése alatt, akiből később kommunista miniszter lett, de egy nagyképességű ember volt.

– Tehát egy fél évvel később kiszöktem én is, csatlakoztam a többiekhez és valóban beiratkoztunk a leuveni egyetemre. Zsigmond atya, dominikánus szerzetes segített nekünk. Kibérelt számunkra egy szegényebb negyedben egy kis házat, ez volt a Home Cardinal Mindszenty alapja. Később nagyobb intézmény lett belőle, aminek a vezetését Benkő jezsuita atya vette át, tőle pedig Muzslay atya, szintén jezsuita, aki az egyetem professzora volt, ő alakított ki egy nagy intézményt ebből az otthonból.

– Ez a társaság egy darabig együtt maradt?

– Amíg be nem fejezték a tanulmányaikat, mind ott maradtak. Lámfalussy Sándor nagyon hamar a Bank Brüssels igazgatója, majd vezérigazgatója lett, utána pedig az európai pénzügyminiszterek tanácsának az elnöke. Ők kontrollálták az európai országokat, nehogy megismétlődjék az a gazdasági krach, ami megtörtént 1928-ban, amikor tönkrementek a nagy bankok.

– Ezek az emberek később valóban tudtak is tenni valamit Magyarorszáért?

– Igen, Lámfalussy Sándor például rendszeresen hazajárt, van egy kis birtoka a Balaton környékén, fölvette a kapcsolatot az itthoniakkal és Orbán Vikornak volt a gazdasági tanácsadója.

– Károly atya mit tanult Belgiumban?

– Doktorátust akartam szerezni kémiából, de akkor már nagyon foglalkoztatott a

hivatásom, ott határoztam el, hogy abbahagyom a tanulmányaimat. Azon gondolkodtam, hogyan tudom életemet Isten országának szentelni, és elhatároztam, hogy elmegyek a bányászok közé Liège-be – több magyar is volt a bányászok között – és fel is vétettem magam egyszerű bányásznak. A munkáspapok ideálja volt előttem, hogy ott leszek a bányászok között civillként, és majd valamit tudok értük tenni, elvezetni őket Jézus Krisztushoz, az anyaszentegyházhoz. Amikor már úgy volt, hogy másnap leszállok a bányába, jött este a rendőrség és mert a papírjaim nem voltak rendben, nem volt tartózkodási engedélyem, kidobtak az országból. Németországba kerültem, de ott is börtönbe zártak, mert engedély nélkül léptem át a határt. Két-három nap után megvédtem magam a bíró előtt, elmondtam, mik voltak a terveim és szabadláb-
ra helyeztek. Megpróbáltam Belgiumba visszatérni, de újból kidobtak, akkor Franciaországban kerestem munkát és ott kerültem kapcsolatba Páter Rezek Román bencés szerzetessel, aki a párizsi magyarok lelkésze volt. Elmondtam neki, mik a szándékaim és azt válaszolta, ha valóban Istennek akarom szentelni magam, lépjek be valamelyik szerzetesrendbe. Több helyen is jártam, hogy megismerjem a rendeket, végül a jezsuitákhoz kértem a felvételemet.

– *A döntésében nyilván szerepet játszott, hogy itthon jezsuita gimnáziumban érettségizett...*

– Azt gondolom, a jezsuita gimnáziumban van a hivatásom gyökere. A nyelvek közül legjobban a németet ismertem, de előljáróim Belgiumba küldtek noviciátusba, ott kellett a francia nyelvet megtanulnom. Két év filozófia-tanulmányok után Spanyolországba küldtek, már azzal a gondolattal, hogy majd Dél-Amerikába küldenek missziós munkára. Egy régi bencés kolostorba kerültem, nagy, erődszerű épületbe, ott tanultam teológiát és ott szenteltek pappá hat év után. Az volt a szokás, hogy a fiatal jezsuitákat Loyolában szentelik.

– *Mi változott a hat év alatt, a céljai ugyanazok maradtak papként is?*

– Még Magyarországon ismerkedtem meg a nagy szociális mozgalmakkal, a Kerkai páter alapította Kalot-mozgalommal, és az Emszóval is, ami munkásegyesület volt, Varga László atya vezette. Amikor megérkeztem Kolumbiába, még egy évig lelkeségi tanulmányokat folytattam, de már bekapcsolódtam a missziós munkába. Az egy nagyon komolyan katolikus ország volt akkor, azon a vidéken, ahol én voltam, ha nagyobb ünnepeken beült az ember délután három órakor a gyóntatószékbe, éjjel 12-ig egyhuzamban gyóntatott. Másnap mindenki szentáldozáshoz járult.

– Egy év után mentem Chilébe, és kerestem valami hasonlót, mint amit Magyarországon láttam. Érdekes, hogy a Kalot lelke ugyan Kerkai páter volt, de ott volt mellette Nagy Töhötöm, egy kiváló képességű szónok, nagyszerű előadó. Ő megkeresett engem Chilében. Előljáróim először a főváros egyik szegénytelepére küldtek lelkipásztori munkára, majd az ország déli részére kerültem, Concepcion városába, onnan jártam ki a tanyavilágba, ahol nem voltak papok. Két évig tartott ez a missziós munka az egyszerű földműves nép között, akik nagy örömmel fogadtak. Onnan áthelyeztek az ország északi felébe, a Chukikamata nevű rézbányába. Ott volt a jezsuitáknak egy plébániája. Egyszerű lelkipásztori munkát végeztem és az ipariskolának lettem a

prefektusa. Ott tanítottam és nemcsak kémiát, hanem chilei történelmet is, ami azt jelentette, hogy nekem is meg kellett tanulnom, minden óra előtt felkészültem az anyagból.

– Ötéves bányászlelkészség után előjáróim visszahelyeztek a fővárosba, Santiagóba, a város peremére, ahol az úgynevezett gombatelepülések keletkeztek. Azért gomba, mert az egy éjszaka alatt kinő, ezek a települések is egy éjszaka épültek fel. Azok a szegény emberek, akik vidékről felmentek a fővárosba azzal a reménnyel, hogy ott munkát találnak, egy rokonnál, ismerősnél laktak, de néhány hónap után tovább kellett állniuk. Megszerveztek egy közösséget és elhatározták, hogy elfoglalnak egy területet a város szélén, a szántóföldeken. Volt egy olyan törvény, hogy aki házat épít magának és arra kitűzi a chilei zászlót, azt nem szabad kilakoltatni. Én magam is láttam hogy történik ez, már ott voltam a bádogvárosban, ahol volt egy kis plébániánk, és a szomszédos szántóföldekre akkor jöttek a honfoglalók. Húzták maguk után a kis kézikocsijukat, amiben hozták a deszkakötegeket, összeállítottak egy olyan kunyhót, amibe legalább két ember le tud feküdni, egy éjszaka alatt elkészültek vele, kitűzték rá a zászlót és ilyen módon két-háromszáz családot letelepítettek. A csendőrök kijöttek, de már nem tudtak mit tenni, ráadásul egy-két képviselő is megjelent, hogy megvédje az érdekeiket azzal a feltétellel, hogy rájuk szavaznak a következő választáson. A minisztérium utólag megvette a területet a tulajdonostól, és elkezdtek az urbanizálást, kijelölték a telkeket és mindenki kapott egy 3x3 méteres deszkaházat, kátránypapír-tetővel.

– Ott dolgoztam, ezen a településen, a kápolnánk is fából volt, és ott volt a lakásom is. Egyszer kopogtattak, és meglepetésemre Nagy Töhötöm lépett be az ajtón, a Kalotlelkész, akinek otthon hallottam előadásait. Írt egy könyvet, Jezsuiták és szabadkőművesek címmel, ami bestseller volt annakidején. Ezért meghívta őt a chilei egyetem, és ott érdeklődött, hogy van-e az egyházmegyében magyar pap. Mondták, hogy van valaki, ebben a szegénynegyedben. Taxiba ült, bekopogott és elálmélkodtam, mert rá nem számítottam. Elbeszélgettünk, visszaidéztük a régi emlékeket, majd megkért, mutassam meg a szociális valóságot a környéken. Körülvittem a házak között, látta, hogyan élnek.

– A harmincas-negyvenes években alakult meg nálunk a Kalot-mozgalom, meg tudták fogni az agrárfűvéséget és egy életideált tudtak eléjük állítani. Kiváló emberek vezették ezt a mozgalmat, ami nagyon erőteljesen terjedt mindenhol az országban. Életerős népet, műveltebb embert, magyarabb magyart, krisztusibb embert akartak nevelni. Kerkei atya Nagy Töhötömmel és világi segítőkkel, többek között Ugrin Bélával azon dolgoztak, hogyan lehet a parasztságot felemelni. Huszonegy népfőiskolájuk volt, arra tanították a fiatalokat, hogyan kell gazdálkodni, vezetni egy kis gazdaságot, hogy kell előmozdítani a szövetkezeti mozgalmat, hogy el tudják adni a termékeiket és ne fölösze le más a hasznot.

– Amikor Nagy Töhötöm kijött Dél-Amerikába, először Argentínában valami hasonló dolgot akart megvalósítani. Nem sikerült neki, nem talált kellő támogatásra, akkor feladta a hivatását, és nagy belső küzdelmek közepette belépett a szabadkőmű-

vesek közé, hogy ezt az ideáját megvalósítsa. Ott mindent megkapott és nagy pozíciót ért el. Onnan jött át Chilébe, hogy lehet-e ott is kezdeni valamit. Nekem is az volt a szándékom, hogy bekapcsolódjak valami hasonló mozgalomba. Volt is egy, amit egy ottani katolikus pap szervezett, szövetkezeti alapon. Elterjedt az országban, érdeklődtem utána, de nem sikerült bekapcsolódnom, de ott volt az a terep a város szélén, ott kellett egy plébániát megszervezni, egy közösséget létrehozni, templomot építeni. Ez a munka lefoglalt nagyon, betöltötte minden időmet.

– Chilében olyan szegények voltak az emberek, hogy télen fűteni sem tudtak. Nekünk az volt az elvünk, hogy mindenki úgy éljen, ahogy körülöttünk a nép él. Santiagónak ez a része egy segédpüspökre volt bízva, Fernando Aristia szintén ott akart élni közöttük. Egyszerű faházban lakott és épp akkor jött el hozzám, amikor Nagy Töhötöm másodjára meglátogatott. Találkoztak, és elképedt, hogy a püspök egyszerű szürke ruhában járt, úgy nézett ki, mint egy autóbuszsofőr, fémlánc lógott a nyakában egy vasfeszülettel. Úgy éltünk tehát, mint a nép, amikor volt valamink, megosztottuk az emberekkel, hiszen nem esett jól a falat, ha tudtam, hogy a szomszédos házban nincs mit enniük.

– *Egy közbevetés: II. János Pál halála után szóba került, nem lehetetlen, hogy dél-amerikai bíboros lesz az új pápa. Milyen változásokat hozott volna az egyház életébe?*

– Nem lehet tudni, hiszen ott is voltak olyan püspökök, akik a régi társadalmi rendhez tartoztak, és olyanok is, akik nyitottak voltak a szociális társadalmi valóság előtt. Én magam négy kormányt éltem túl. Először volt egy liberális kormány, nem a magyar, hanem az amerikai liberális fogalomban, ami azt jelentette, hogy a katolikusok nagyobbik része rájuk szavazott. Szabadelvű párt volt, de nem egyházellenes ideológiával, mint nálunk. Aztán egy kereszténydemokrata kormány jött, ők sajnos elaludtak, amikor hatalomra kerültek, utána jött Allende szocialista kormánya, ők nem tudták rendesen megoldani az ország gondjait, nagy szegénység tört ki, és utánuk jött a katonai diktatúra, amivel sikerült elkerülni a polgárháborút. Nagyon kritizálják Pinochetet, de végül is neki sikerült biztosítani a hadsereg egységét és elkerülni a polgárháborút.

– *Chile után viszont Kanada következett...*

– Amikor felépítettük a templomot, jött az előjárói rendelkezés és áthelyeztek Kanadába. Ez egy borzasztó ütközés volt, a nagy szegénységből a teljes jólétbe kerültem. Úgy láttam, az első feladatom csak az lehet, hogy gyűjtsünk a chileieknek. Sikerült is adakozókat találni és küldtünk néhány ezer dollárt Chilébe.

– Kanadában először is a nyelvet kellett megtanulnom. Egy-két hónap után átvettük a montreali magyar plébániát. Kanada nagyobb városaiban ugyanis voltak magyar plébániák. Torontó környékén 60 ezer magyar élt, ott is volt magyar plébánia, ahogy Hamiltonban is. Montrealban a fénykorban 25 ezer magyar élt, akkor szervita atyák látták el a plébániát, Hajdusik atya plébánossága idején építettek egy szép, nagy templomot. Később, amikor ők már nem tudták ellátni, mert nem volt emberük, először a ferenceseket kérték fel, de ők sem vállalták, ezután kérték a jezsuitákat, de mi csak egy évvel később mentünk, amikor Chiléből kihozták bennünket, Deák atyát, aki az

egyik chilei egyetemnek volt a tanára, és engem. Csilla Rajmund atya lett a plébános, mi Deák atyával a káplánok.

– Kezdetben az volt a feladatunk, hogy az ottani magyar életet megismerjük és előmozdítsuk, a magyarokat összehozzuk, egyrészt az ifjúsági élet szervezésével, főleg a cserkészeten keresztül és a hétvégi magyar iskola által. Ez utóbbit Deák atya vezette, én pedig a cserkészetet. Cserkészparancsnok voltam hét éven át. Nagyon jó lehetőség volt, hogy a gyerekeket magyar szellemben neveljük, átadjuk nekik a magyar kultúrát és egészséges életideált adjunk nekik. Vittük őket kirándulni a környező hegyekbe, nyáron megtartottuk a nagyáborunkat, a cserkészet jól működött. Deák atya a hétvégi iskolában a magyar kultúra átadásával foglalkozott, megszervezte a magyar tanítói gárdát, az is jól működött.

– Ezeken kívül a lelkipásztori munkánk is megvolt, meglátogattuk a családokat, megtartottuk a szentmiséket, kiszolgáltattuk a szentségeket, betegeket látogattunk. Ott nagyok a távolságok, mindenkinek szüksége volt egy saját autóra. A mi életnívónk olyan volt, mint az ottani magyaroké általában.

– A magyarság háromrétegű volt, a régi emigránsok a harmincas években mentek ki a nagy gazdasági válság miatt. Nagyon sokan voltak, sokan mentek Szabolcs megyéből, és erről a környékről is. Amikor kiérkeztek, kitétték őket irtani az őserdőt, hogy vasútvonalat lehessen építeni, a pánamerikai vasutat. Ezek szegény emberek voltak, de munkát kaptak, és akik Kanadában 25 éven keresztül dolgoztak, olyan jövedelmük volt, amiből saját házat tudtak építeni és autót is tartottak. Ezek vöröses színűek voltak, félig-meddig kommunisták. A második réteg a háború végén vándorolt ki Kanadába, ők inkább jobboldaliak voltak, nagyon sok katonatiszt, sok értelmiségi. A harmadik réteg az 56-osokból áll, akik a forradalom után mentek el itthonról, ők szintén inkább jobboldali beállítottságúak voltak. Kanada nagylelkűen fogadta őket, tisztelték, mert nagyon jó szakemberek voltak. Különösen a vasasok voltak elsőrangúak, esztergályosok, marósok, kapkodtak értük az ottani üzemek. Amikor volt valahol felvétel és jelentkeztek hárman-négyen, mindig a magyarokat vették fel. Ugyanígy kiváló nevük volt a magyar mérnököknek, Montrealban megalakították a Magyar Mérnök Egyesületet, aminek nagy neve volt. Ezek felkarolták a magyar életet, és minden évben megtartották a magyar mérnökbált. Tekker József és felesége szervezte ezeket, majd utánuk a lányuk, Andrea, aki egy kanadai bankárhoz ment feleségül, jó társadalmi kapcsolatai voltak, maga köré gyűjtötte az intelligenciát. Olyan bálók voltak ezek, hogy még a miniszterelnök is részt vett rajta.

– Én előbb káplánként, majd plébánosként azt a feladatot kaptam, hogy összetartsam a magyar közösséget. Egyrészt a liturgiával, aztán az egyesületi élet előmozdításával. A plébánián talán öt egyesület is működött, baráti közösségek. Akik odajártak, elsősorban azért jöttek, hogy magyarok között lehessenek. A magyar plébániák voltak azok a helyek, ahol otthonosan érezhették magukat. A vallásgyakorlás sokak számára fontos volt, mások inkább csak a találkozást keresték másokkal.

– Több rendezvényt szerveztünk, ebédeket, bálokat, tehát kezdetben világi programokat. Nekünk inkább az angol katolikus közösségekkel volt kapcsolatunk, mert a

magyarok angolorientációjuk voltak. Mikor megérkeztek, a francia iskolákba nem vették fel a gyerekeiket. Montreal inkább francia város, 25 százalék az angol, a többi francia. Angol iskolákba mentek a gyerekek, és a magyarok igyekeztek betagozódni a quebecki társadalomba, méghozzá angol nyelven.

– Ezeket az egyesületeket kellett támogatnom. Az idősebb asszonyoké volt a Magyarok Nagyasszonya nőegyesület, ők havonta a hitük miatt jöttek össze. Volt a Szent Erzsébet nőegyesület a középkorú hölgyek számára, aztán a Katolikus Magyar Nőszövetség, mely inkább az értelmiségieket tömörítette. A kurátortestület férfiközösség volt, ők felelősséget vállaltak az egyházközség fenntartásáért, és minden szükséges munkát elvégeztek, ők szerveztek sok rendezvényt. Szintén férfiak voltak a Szent Név társulatban, ezt az angol plébániák mintájára alakították. Ez az idősebb korosztály egyesülete volt, ifjúsági részről viszont a tánccsoportok és a cserkészzet, továbbá a magyar iskola alakult meg, ezeket kellett animálnunk, ez volt a feladatunk. Kiosztottuk, hogy ki melyik egyesülettel foglalkozik. Amikor még káplán voltam, a cserkészekkel és a Szent Erzsébet, valamint a Magyarok Nagyasszonya nőegyesületekkel foglalkoztam. A cserkészzet sok időt vett igénybe. Látogatni kellett a családokat, biztatni, hogy küldjék a gyerekeket a cserkészetbe, kis- és nagytáborokat kellett szervezni, karácsonyi és húsvéti ünnepségeket, tehát sok időt fordítottam rá, de megérte, mert ezzel lehetett a fiatalokat megfogni. Amikor plébános lettem, az összes egyesülettel tartanom kellett a kapcsolatot.

– Ezek a feladatok azonban csak közvetve voltak kapcsolatban a hitélettel. Ezek vallásos egyesületek voltak. Az egyik hívünk, Deróth László, aki a montreali egyetem nagyhírű professzora volt, olvasott egy hírt az újságban, hogy megalakul az angol plébániák lelki megújulásának mozgalma. Felhívta erre a figyelmemet, én is elolvastam a cikket, és úgy döntöttünk, hogy ebbe a mozgalomba be kell vonni a mi plébániánkat is, hogy lelkileg többet tudjunk nyújtani az embereknek. Elmentünk az összejöveteleikre. Volt egy kiváló egyházközségi tagunk, Göncz József autómechanikus, mélyen vallásos ember, aki Isten országáért dolgozott. Őt kértem meg, hogy legyen ennek a mozgalomnak a civil irányítója. Elvállalta, elmentünk együtt az összejövetelekre és láttuk, hogy az egész megújulási mozgalom abból állt, hogy minden évben volt két szakasz, az adventi és a nagybőjti. Mindkét alkalommal alakítsunk kiscsoportokat, imádkozzunk együtt, olvassunk egy részt a Szentírásból és osszuk meg a többiekkel, mit mond számunkra a hallott rész. Elmékedési csönd, ének következett, majd elhatározások a következő hétig, mit tudunk ebből az evangéliumi szakaszból megvalósítani. Ezt megosztjuk egymás között ezeken az összejöveteleken, és ez tart öt héten át. A tagok megismerték, meghallgatták egymást, egymás hitét erősítették. Kidolgozták ennek a módszerét, hogy kell megtartani az összejöveteleket, a csoportvezetők megkapták a szükséges anyagokat.

– Nálunk az volt a kérdés, hogyan tudjuk megmozgatni az embereket, tagokat szervezni ezekben a csoportokba. Göncz József abban látta a megoldást, hogy jó csoportvezetőket kell találni, és bízunk rájuk, mindenki toborozzon magának tagokat. Ezt az angolok is elfogadták, és annyira értékelték a munkásságát, hogy megkapta a

montreali érsekség nagydíját. Ez a mozgalom azóta is működik, most már csaknem két évtizede.

– A másik lelkeségi munka pedig az volt, hogy a fiatalabb asszonyok számára kellett valamilyen egyesületet alakítani. Az oltáregyletet alakítottuk meg, imádságos összejöveteleiken mindig szó volt arról, miben tudnának közreműködni a liturgia felemelésében. Ők gondoskodtak arról, hogy szép liturgikus ruhák, kelyhek legyenek az istentiszteleteken. Emellett látogatni kellett a híveket, az egészsből az a nagy tapasztalat, tanulság, hogy a papnak jó világi munkatársakat kell szereznie, és velük együtt dolgozni a plébánián, lelki közösségben. Hála Istennek, ott voltak jó világi munkatársak, lehetett velük dolgozni. Ez az, amit itt, az Avason hiányolok, az elkötelezett embereket, akik teljes erővel belevetik magukat, hogy felemeljék a többieket is. Van néhány itt is, de ott többen voltak, talán azért is, mert a magyarok rá voltak utalva egymásra.

– Összesen 19 évet töltöttem Kanadában, és onnan már hazajöttem, 1993-ban hívtott haza az előljárom. Szívesen jöttem, bár soha nem gondoltam rá, hogy valaha még visszajövök. Egy nagy ígélet volt ez számomra. Egyébként én soha a kisujjamat sem mozdítottam azért, hogy máshová kerüljek, amit az előljárom kértek, szó nélkül megtettem. Szerzetes vagyok, megvan a hármass fogadalmam, a szüzességi, hogy nem házasodunk, a szegénységi és az engedelmisségi is. Egy társaság akkor eredményes, ha van engedelmisség. Ezt komolyan vettem, az előljárokra bízam magam.

– Örömmel jöttem Magyarországra, de ez egy borzalmas tapasztalat volt. Amikor Chiléből felmentem a gazdag Kanadába, az is nagy ütközés volt, de ez még nagyobb, mintha fejjel nekimentem volna a falnak. Én egy keresztény Magyarországot ismertem, ahol az egyháznak volt szava, értékelték, elismerték. Visszakerültem egy olyan országba, ahol az egyháznak nincs szava, ahol az emberek rossz szemmel néznek az egyházra, ahol elpártolnak tőle. Nem tudtam elhinni, hogy ez így legyen. Hogy vannak emberek, hívők is, akik nem törődnek az egyházzal, sőt lenézik. Egy évig tartott, amíg végre el tudtam fogadni, hogy ilyen helyzetben vagyunk. Hogy újra kell evangelizálni az embereket. Legalábbis itt Miskolcon, az Avason ezt tapasztaltam meg. Jártam a házakat, próbáltam hívogatni az embereket, hogy jöjjenek el a templomba. Van itt egy plébánia, azért vagyunk, hogy szolgáljunk benneteket. Találtam egy-két embert, akik hajlandók voltak, hogy közreműködjenek az egyházközösségben. A többiek azt mondták, nagyon jó, hogy ez van, majd elküldjük a gyerekeinket. Mások pedig, mikor megmondtam, honnan jöttem, már csapták is be az ajtót, hogy ők nem vallásosak, nem érdekli őket. Egy-kettő pedig még meg is fenyegetett, hogy takarodjak onnan, mert hívja a rendőrt. Ez volt. Csináltam, ameddig tudtam. Fontos, hogy ilyen alkalmakkor ne egyedül menjen a pap, nagyobb tekintélyt, bizalmat ad, ha van egy civil kísérő is mellettem. Nehezen akartak vállalkozni rá, hogy velem jöjjenek.

– Elfogadtam, hogy ez a helyzet, hogy itt evangelizációs csoportokat kell alakítani. Seregély érsek úrnak volt ez a meglátása: tekintettel arra, hogy itt ilyen vallástalan környezet van, és az időseket már nehéz bevonni, fogjuk meg a fiatalokat. Bejárta

egész Európát, gyűjtött, hogy egy gimnáziumot tudjon itt építeni. Ment koldulni, hogy anyagi forrást tudjon teremteni a katolikus iskolák megindításához. Ezekben meg tudjuk mutatni a fiataloknak, hogy a keresztény élet szép, és érdemes kereszténynek lenni.

– Érdekes a vallásos megoszlás itt, Miskolcon. Az Avas egy semleges terület, ha éppen nem ellenséges. Diósgyőrben viszont egy keresztény országban vagyunk, jó keresztény közösségek vannak ott, ahogy a Mindszenti-templom körül is. Azért itt is fenntartjuk az egyházi struktúrákat, megyünk az iskolákba hitoktatni, de kevés az érdeklődés. Vannak iskolák, ahol egy osztályban a húsz százalék beírta a gyermekeit, a többiben jó ha öt százalék. Ebben az évben is így van. Lelkesíteni kell a hitoktatókat, mert nekünk a kifejezett lelkipásztori munkákat kell végeznünk. A betegetek mindig lehet látogatni, a kórházakat is, én is megyek minden héten. Már idős vagyok ahhoz, hogy házról házra járjak, ehhez már nincs erőm.

– *Ezek ellenére az itt eltöltött közel 14 évet nem érezheti kudarcnak Károly atya...*

– Vannak eredmények is, találtunk nyitott családokat, akikkel lehet dolgozni. Próbáljuk a liturgiát széppé tenni, hogy az emberek szívesen jöjjenek a templomba. Itt is vannak egyesületek, a rózsafüzér-társulat, van egy szeretetszolgálatunk. A férfitársulat viszont hiányzik, de itt is megindítottuk a megújulási mozgalmat, kis bibliaköröket, amit Kanadában csináltunk.

– *Beszélgésükre még az aranymise előtt került sor. Hogyan készül atya erre a szép ünnepre?*

– Hálaadással a jó Istennek, hogy az ő irgalma, szeretete megőrzött az ötven év alatt. Mert bizony a kísértések nem hiányoztak, hogy abbahagyjam ezt a munkát, a papi hivatást is. Már a szemináriumban is volt idő, amikor úgy gondoltam, hogy ez nem nekem való, nem tudom csinálni. A Szűzanyának köszönöm, hogy meg tudtam maradni. A pap különböző csábításoknak van kitéve, nehéz volt megmaradni. Azt tartom a legnagyobb kegyelemnek, hogy lelkileg meg tudtam érní erre a feladatra. Évtizedek kellett hozzá. Az ember végzi a papi munkáját, miséz, kiszolgáltatja a szentségeket, de az a belső érettség, hogy megéljem, a jó Isten szeret engem, hogy kapcsolatban vagyok vele, hogy jó kereszténynek, jó papnak lenni, ehhez sok idő, évtizedek kellett. Én ezért adok hálát a jó Istennek, hogy eljutottam ide, és már úgy érzem, kész vagyok, az életem elérte a célját. Amíg élek, ameddig van egészségem, dolgozom, de abban látom életem legnagyobb művét, hogy az Isten segítségével bizonyos lelki érettségre eljutottam. Most megköszönöm a híveknek, hogy segítettek ebben. Egy pap nincs egyedül, a hívek segítik, hogy eljusson erre a lelki érettségre. Ezt tudom mondani a híveknek és az aranymisén is erről beszélek majd.

(gróf)

DEMJÉN PÉTER

A Demjén-család az USA-ban (1.)

A KEZDET

Van olyan, amikor az ember egyszerűen „besokall”. Furcsa ez a magyartalan szó, de mégis kifejező. Azt vettük észre Kingával, hogy mindkettőnkben azonos folyamatok zajlódnak. A mindennapok monotonitása, a stressz, az országunk jövőjével kapcsolatban érzett kilátástalanság, az életünk különböző területén megélt „elegünk van” érzés egyre jobban eluralkodott rajtunk. Egy ereje teljében lévő, 30-as éveinek közepén járó jogász–tanár házaspár Magyarországon az ezredfordulón. Úgy éreztük, hiába tanultunk, nem igazán van értéke és elismertsége, csak a mi szemünkben, meg aztán egyről a kettőre sem tudunk jutni. Ráadásul három gyerekkel és a hagyományos értékek tiszteletével szinte „kivételnek” éreztük magunkat. Ugyanakkor mi, mint magyar érzelmű keresztények, soha nem veszíthetjük el a reményt, ezt is jól tudtuk.

Ez az érzésvilág nem látványosan jelentkezett, csak úgy rakódott napról-napra, mint a por az elhanyagolt könyvespolcra, de lassan azt vettük észre, hogy a por már teljesen „belelep” minket. Felvetődött, mi lenne, ha Ausztráliába, vagy az USA-ba mennénk egy évre. Egy kicsit kilépve ebből a mókuserékből (ugye, így szoktuk mondani). Menekülés? Lehet. Nem tudom. Mindenesetre egy idő után elkezdtem azon gondolkodni, milyen egyszerű lenne megismerni egy másik kultúrát, ha a gyerekek (Dorci 11 éves, Borcsi 9 éves, Orsi 7 éves) megtanulnának egy nyelvet, meg kiszakadnánk megszokott kis világunkból.

Az egyik őszi jelentéktelen napon Kinga szólt, hogy e-mailben tájékoztatást kapott egy Fulbright tanácsereprogramról. A pályázat az Egyesült Államokba szólt. Ez azt jelenti, hogy két tanár egy évre szinte mindenét kicseréli. A másik iskolájában tanít, a másik házában él. Az ösztöndíjat J. William Fulbright, amerikai szenátor azért alapította, hogy minél több külföldi országból szerezzenek tapasztalatot az USA-ról és annak jó hírét vigyék. Mit szólsz hozzá? – kérdezte. – Szerintem vágjunk bele – vágtam rá határozottan. Hát valahogy így indult a dolog.

Kinga megírta a pályázatot, **A mindenkori elnök rezidenciája, a Fehér Ház**

úgy volt vele, hogy úgysem sikerül. Aztán Pestre ment nyelvi felmérésre. Mikor hazajött, el volt egy kicsit keseredve, mert nagyon nehéz volt. Többek között kémiai folyamatokról hallgattak szöveget, amit emlékezetből kellett lefordítani. Szinte egy teljes napig mérték az angol tudását. Legfeljebb nem sikerül – mondtam.

Aztán telt-múlt az idő és már néhány nappal karácsony előtt voltunk, amikor levelet kaptunk a Fulbright-tól. Izgatottan bontottuk ki. Az állt benne, hogy Kinga közte

Demjén-család: készülnek az első fotók

házunkat, a barátainkat. Megijedtem, de aztán elhessegettem a gondolatokat, úgysem biztos, hogy találunk cserepartnert és akkor elakad a dolog. Ráadásul, ha találunk is, azzal minden részletben egyezsége kell jutni.

Már március végét írtuk, otthon dolgoztam. Csörgött a telefon, Kinga izgatottan hívott, megjött a levél, úgy néz ki, Kaliforniába megyünk, Santa Barbarába. Mondanom sem kell, hogy mennyire örültem, álmok álma ez. E-mailben is felvettük a kapcsolatot a cserepartnerrel, de hamarosan rájöttünk, hogy ez nem fog menni. Ő nem igazán akart Magyarországra jönni, meg úgy tűnt, attól sem boldog, hogy egy nagycsalád költözne kis lakásába (3 szobás volt az a lakás, de ő azt mondta, nekünk nem lesz jó). Ja kérem, „az élet nem habostorta, Virág elvtárs!” – mondhatjuk erre az örök érvényű megállapítást.

Érdekes, Gyszi bácsi és Polly néni (Kinga apukája és anyukája) teljesen el volt keseredve, pedig örülhettek volna neki, hiszen ez azt jelentette, nem kell elválnunk egy évre. De ők is nagyon akarták, hogy sikerüljön, mert bár fájdalommal járt volna a hiányunk, széles látókörű emberek lévén tudták az útban rejlő lehetőségeket is.

Telt-múlt az idő, úgy tűnt, nem jön össze a dolog, nem találunk cserepartnert.

Aztán egyszer csak jött a hír a budapesti Fulbright-képvisellettől, hogy van Michi-

gan államban egy család, akiknek szintén három gyerekük van és Magyarországra is eljőnnének (az amerikaiak három országot is meg kell, hogy jelöljenek). Örültünk, de bizonytalan volt az egész.

Aztán hétvégén elmentünk biciklizni, Kinga, gyerekek, Gyuszi bácsi és én, amikor is Kinga mobilja csörögni kezdett. Felvette, majd elesett, mivel kiderült, az amerikai nő hívja. Aztán e-mail váltás, képküldés a házról és lassan úgy tűnt, ezek komolyan gondolkodnak. Már csak egy dologra volt szükség, az amerikai „csereiskola” igazgatójának áldására.

Egy szerdai napon Kinga megnézte az e-mailjeit, majd örömujjongásban tört ki: az igazgató rábólintott a cserére. Eldőlt: MEGYÜNK.

Ezt még felfogni is elég nehéz volt. Innentől kezdve felgyorsultak az események. Intézés, intézkedés, ügyintézés. Egyre több, egyre gyorsabban. Szinte számolatlanul rohantak a napok.

Nem volt könnyű az elmúlt évünk. Sőt. Sok minden miatt mondhatom, nagyon nehéz volt. És most minden felpörgött. Hajtás otthon, hajtás a munkahelyen, hogy „normálisan” tudjunk eljönni. Aztán hiába gondolod, hogy már minden rendben, biztos, hogy eszedbe jut még valami nagyon fontos.

A legnagyobb problémánk az volt, hogy a Fulbright kitalálta, minden pályázónak először Washingtonba kell menni egy háromnapos orientációra augusztus elején. Ja kérem, hogy egy hónapig hol leszel utána és miből, az őket nem érdekelte. Mégse mehetünk öten az öttagú amerikai család nyakára egy hónapra. De ezt is megtervez-tük. Gyuszi (Kinga öccse) is segített, ő imád utazni és szerintem utazásszervezőnek kellett volna mennie. Szóval Washington után pár napig az Atlanti-óceán, utána Pennsylvánián keresztül Cleveland, majd Detroit és Michigan, ez volt a cél. Nagyszerű utazás, ugye? Csak hát én abba is belegondoltam, például milyen lesz Amerikában autót bérelni (ez a legolcsóbb) és vezetni a nyolcsávos utakon. Meg ha valami gond van, ki fog nekünk segíteni stb. Szóval aggodalom aggodalom hátán, de azért öröm, kíváncsiság és várakozás is.

Így érkezünk el július 29-éhez, amikor is elindultunk Pestre, mert másnap indult a repülőgépünk Ferihegyről. Utolsó éjszaka még egyszer átpakoltuk az összes csomagot, mert kiderült, hogy nem jól mértük, és nem felelnek meg az előírásnak. Nagyon fáradtan indultunk neki a nagy útnak. A pályaudvarra kikísértek Krisztiék (Kinga testvére) és Gyuszi bácsiék is. Előtte anyukámtól és a bátyáméktól, a barátoktól már elköszöntem. Nehéz búcsúzás volt, Kriszti, Eszter (Kriszti lánya) és a mi gyerkőceink is sírtak, meg belül mi is.

Aztán megérkeztünk Budapestre, ahol Endre (Kinga elhunyt keresztanyjának férje) már várt minket. Ő Kinga nagymamája mellett lakik. Náluk aludtunk. De előtte Endre elvitt minket a közeli pizzériába, meghívott egy jó olaszos vacsorára. Idejött vacsora közben Gyuszi, meg Gyuszi bácsi és Polly néni. Ők hozták Miskolcra a csomagjainkat, reggel pedig a terv szerint kikísérnek a reptérre.

Vacsora után Gyuszi bácsi filmez minket, hiába, érezzük, nagy pillanatok. Aztán elbúcsúzunk, próbálunk aludni, de már csörög is öt óra előtt az ébresztő. Esik az eső, rohanunk. Jönnek Gyusziék is. Ferihegyre időben érkezünk. Számoljuk, hogy nyolc

nagy csomagunk van és öt kicsi. Vagyis csak számolnánk, mert a nagyok csak heten vannak. Idegesség, kapkodás, kiderül, valahol elhagytunk egyet. Az összes cipő benne volt. Nem tudunk mit tenni, megyünk. Várakozás. Majd jön a búcsú pillanata. Elköszönés Gyuszi bácsitól, Polly nénitől és Gyuszitól. Valahol, valami legbelül mondta nekem, hogy ez egy nagy búcsúzás és ezt ők is érezték. Gyuszi bácsi és Polly néni annyira közel álltak hozzánk, az életünk annyira összeszőződött. Polly néni nagy-nagy szeretettel mondott valamit nekem: „Ha nagyon nehéz lesz majd, akkor arra gondolj, hogy...” Előtte van, ahogy mondja, de a mondat második fele azóta sem jut eszembe, pedig ez akkor egy prófétikus mondat volt. De érzem, eszembe fog jutni. Aztán elindultunk befelé. Az útlelvizsgálat után kanyarogva kell menni a szalagok közt. Végig integettünk egymásnak, az útlelvizsgáló-fülkék között elő-előbukkantak. Aztán jött a csomagvizsgálat. Már mentem volna, de valami azt súgta, még egyszer nézzek vissza. Hezitáltam egy kicsit, de belül éreztem, hogy vissza kell néznem. És visszanéztem. Láttam, még mindig integetnek és örülnek, hogy még egyszer odatekintettem. Megnéztem őket jól magamnak, integettem, aztán nehéz szívvel továbbmentem. Gyuszi utólag mesélte, hogy amikor felszállt a gépünk, sírtak, pedig nem szoktak.

Amerika, a szabadság hazája, a lehetőségek országa. Vajon mit hoz a landolás? Vajon mi az, amit képzelünk róla és mi a valóság? Az egész olyan hihetetlen és furcsa. Ilyen és ehhez hasonló gondolatok cikáznak fejemben, miközben a felhők között, az emelkedő repülőgép ablakán kinézek.

WELCOME IN THE USA

Hát üdvözet mindenkinek!

Megérkeztünk, jól vagyunk és minden rendben van velünk!

Az utazás sokkélmenyein is túl vagyunk. New Yorkig nem volt semmi gond. Gyönyörű volt látni Londont felülről, aztán nagy élmény volt a reptér is, mivel rengeteg fajta és féle ember volt. Turbános indiaitól a japán és arab emberekig. Nagy élmény volt az óceánjáró repülőn is utazni. Tényleg olyan volt, mint a filmekben. 2–4–2 sor ülés volt rajta, nagyon nagy volt. A légikisasszonyok kiszolgáltak, az előttem ülő fejtámláján volt egy monitor és választhattam, hogy zenét hallgatok, tv-t nézek, vagy azt nézem egy komputer segítségével, hogy a repülő a térképen hol tart, vagyis éppen hol repülünk, hány kilométer van hátra, meg milyen magasan vagyunk. 12 000 méter magasan repültünk, 800 km/h sebességgel és -61°C volt a külső hőmérséklet. A baj csak az volt, hogy majd egy óra késéssel indultunk Londonból. New Yorkban végigálltuk a sort az emigrációs ügyintézéshez, majd kiderült, hogy valami nyomtatványból, amit a repülőn osztogattak, nekünk kevesebbet adtak. Ezért vissza kellett mennünk kérni egyet, és ezzel már le is késtük a washingtoni gépünket. Ezután azt mondták, nem baj, majd jön egy taxi, amelyik átvisz a La Guardian reptérre és egy későbbivel elmegyünk. De a taxi nem jött. Újra telefonáltak neki, de nem jött, és ez így ment egy órán keresztül. Elég rázós érzés volt. Aztán jött egy turbános indiai taxis, az átszáguldott velünk a másik reptérre, de sok dugón mentünk át, ezért lekéstük azt a gépet is. Aztán azt

mondták, hogy nem jó helyen vagyunk, ezért busszal (+3 gyerek +7 nagy csomag +5 kisebb) átmentünk a reptér néhány kilométerre lévő másik végére, ahol azt mondták, hogy menjünk vissza egy másik busszal. 7.25 óra volt itteni idő szerint és hál' Istennek itt elfogadták a jegyünket, a csomagjainkat átvették, majd mentünk volna be rohánva, mert 7.30-kor indult a gép, amikor azt mondták, hogy nincs beszállókártyánk. Mi mondtuk, hogy ezt adták. Ki adta? Megmutattuk. Visszamentünk. A gép nem fogadta el és nem adott beszállókártyát. Lekéstük. Telefonált a fickó a másik reptérre, vagy fél órán keresztül, aztán ideadta a repjegyet a 8.30-kor induló gépre. Oké. És jött az eddigi legalaposabb vizsgálat. A gyerekeket beállították egy szalaggal leválasztott részre. Kinga segíteni akart, mert nem értették, hogy mit mondanak nekik, de nem hagyták. Levétették velünk a cipőnket, ez mindenhol így volt. Megmotoztak, vagy három gumikesztyűs ember nézte át a teljes poggyászatunkat, de még a könyvem lapjait is végignézték. A gyerekek már nagyon fáradtak voltak, a váróban elaludtak. Én is elaludtam a repülőn, arra ébredtem, hogy megérkeztünk és nagyon szép volt Washington felülről, kivilágítva. Itt már vártak minket. Ekkor elkezdett az ébresztő-óráam csörögni: 4.36-ot mutatott. Hétfőn hajnalban akkor keltünk. Vagyis pont 24 órája voltunk úton. Itt 10.36 volt. Aztán megérkeztünk a szállodába, ami nagyon szép, mondhatni elit. Végül is ez a New York-i incidens volt rossz, de hamar elfelejtettük a nehézségeket, a fulbrightosok kedvesek velünk.

Másnap korán kellett kelni, a programoknak ugyanis feszített rendje van. De ez nem baj, csak minket azért nagyon megvisel az átállás, hiszen 6 óra időeltolódással, amikor itt még csak 14 óra van, és kezdődik egy program, akkor otthon már 20 óra.

A Kapitólium épülete előtt

Ez a Fulbright egy nagyon komoly dolog. Rengetegen vannak itt a világ minden tájáról. Érdekes, mert hol egy indiai népviseletbe öltözött emberrel futsz össze a folyosón, hol egy afrikaival. Tegnap például egy Dél-Afrikából jött ember, no meg a kislánya reggelizett velünk egy asztalnál. Szuper a kiszolgálás. Svédasztal, uszoda, fitness-terem. Tegnap este díszes-tély volt, tele volt az egész étkező, ami egy nagyon nagy és elegáns terem, az összes ország zászlója ki volt rakva, vacsora elő-étellel, beszédek stb.

Tegnap találkoztunk Carrie-ékkel, a cserepartnerünkkel. Nagyon jó volt. Városnézés volt délután Washington DC-ben, velük voltunk a buszon. Nagyon kedves család. Érdekes volt, hogy a nyelvi nehézségek miatt eleinte a gyerekekben és bennem is görcs volt, nem nagyon szóltunk hozzájuk, csak Kinga beszélt, aztán a gyerekekben feloldódtak a gátlások és azóta sülvé-főve együtt vannak, próbálják elmagyarázni a dolgokat

egymásnak és Dorci is használja már a szavakat, amiket tud. Nekem is az a bajom, hogy itt mindenki angolul beszél, perfekt, és ez frusztrálja az embert, de Andrew, Carrie férje nagyon jó fej, a buszon összeszedtem minden bátorságom és odaültem mellé. Végigbeszélgettük az egész délutánt. Jó volt, hogy a nagy részét megértettem annak, amit mond és én is el bírtam valahogy magyarázni amit akartam. Ez az egy nap többet ért, mint otthon egy hónapos nyelvtanulás. Megkérdezte, hogy mivel én bíró vagyok, ha a rendőrök megállítják Magyarországon, hivatkozhat-e rám. Jópofa srác, jó humora van.

Washington nagyon szép volt, voltunk a Fehér Háznál, a Kapitóliumnál, Lincoln szobránál stb. Összefutottunk Bush elnökkel is, legalábbis a kocsiával, nagy feltűnést keltett. Hatalmas parkok vannak és nagyon rendezettek. Itt minden egyes négyzetméter rendben van tartva, be van ültetve, tiszta. A zöld részek nagyon szépek, gondozottak. A levegő borzasztóan páradús, mindenhol légkondicionáló van, a buszon, a szállodában, a boltokban.

Na, első szuszra ennyit tudok írni. Nagyon furcsa ez az angol billentyűzet, de majd megszokom. Puszilunk mindenkit, majd jelentkezünk. Péter.

(2007. aug. 1.)

Az egykori elnök, Lincoln szobra

WASHINGTON DC ÉS A MAGYAROK

Itt is úgy mennek a napok mint otthon, egyik a másik után. Nagyon meleg van és paradús a levegő, ami elég kellemetlen, ha meg épületben vagy, iszonyú hideg van a légkonditól.

Vannak itt magyarok rajtunk kívül, és az jó, hogy az ember hall egy kis magyar szót is. Egy pesti hölgy két gyerkőccével van itt, a másik két nagyobb gyerek és a férje otthon maradt. A fia most érettségizett, jó fej srác, a gyerekek is szeretik. Ők Boston mellett lesznek. Egyszer Szigligeten már találkoztunk velük.

Tegnap egész délután a szálloda uszodájában voltam a gyerekekkel, meg Andrew-val, és az ő gyerekeikkel. Jól érezték magukat. Délután meg az Old Town-ban voltunk, ami közröhely, mert egy téglapépület, és ez nekik az óváros. Most már értem, hogy miért szeretnek Európába járni az amerikaiak.

Szembetűnő, hogy mennyivel nyugodtabbak itt az emberek. Mindenki kedves, nem idegbetegek. A közlekedésben ez még szembetűnőbb, ugyanis lassan, megfontoltan mennek, a kereszteződésekben abszolút lelassítanak, átengedik a gyalogosakat, nagyon kulturált az egész. Még egy száguldozó motorost, vagy kocsit sem láttam. Igaz, a rendőrök itt rendőrök. A New York-i repülőtéren egy fickó a drága autójával megállt ott, ahol csak a taxiknak szabad. Két rendőr máris ott termett, az egyik beszélt vele, a másik beült azonnal a kocsijába és egyszerűen odébb vitte, ott pedig lezárta. Nem nagyon nyitottak vitát a dologról. Valószínű, ezért tartja be mindenki a szabályokat.

Rengeteg itt a repülő, kétpercenként szállnak le meg fel. Az utcák olyan angol kisvárosias jellegűek, nagyon hangulatosak. Csak a belváros – elég kicsi – mutat monumentális képet.

Tegnap Minneapolisban volt egy katasztrófa, leszakadt a híd, és most minden csatorna ezt mutatja a tv-ben. Néha nézek tv-t, próbálom a baseball és az amerikai foci szépségeit felfedezni, de nem nagyon sikerül. Az viszont érdekes, hogy Andrew München érintésével fog Magyarországra repülni, de a Bayern Münchenről még életében nem hallott. Ennyire nem érdekli őket a foci, csak az amerikai sportok.

Lassan mennem kell. Jó lenne, ha írnátok kommenteket, mert nagyon várom a híreket otthonról, ez jelenti most az összeköttetést. Már megint angolul beszélgetnek itt a fejem felett, és már nagyon idegesít ez az állandó angol karattyolás. Na mindegy.

Izgattottan várom, hogyan sikerül az autókölcsönzés és az autóvezetés ebben az új világban. Szóval holnap innen is útra kelünk, hogy újabb kalandokkal birkózzunk meg.

Mindenkit ölelek. Péter

(2007. aug. 2.)

(Folytatjuk)

ADEPTUS®

MÉRNÖKI, ÉPÍTŐIPARI ÉS KERESKEDELMI Zrt.

Azt, hogy Ön kezében tarthatja ezt a folyóiratot és olvashatja a benne leírtakat, sokban köszönhetjük az

ADEPTUS

Méternöki, Építőipari és Kereskedelmi Zrt.-nek

(elnök-igazgatója Komáromi Gyula), mely vállalat nagylelkű támogatásával megteremtette a kiadás feltételeit. Köszönetünk jeléül illesztettük kiadványunkba ezt az oldalt, amely rövid bemutatása az ADEPTUS ZRt.-nek, és annak a szemléletnek, amely irányítja a vállalat vezetőit.

Komáromi Gyula életútját, vallott felfogását családja határozta meg, melybe beleszületett: református lelkipásztor édesapa és tanítónő édesanya gyermekeként. Az 50-es évekbeli Balmazújvároson egy ilyen családnak csak egy célja lehetett: erős erkölcsi nevelésben részesíteni és minél hamarabb biztos kenyeret adni a gyerekek kezébe. Az építőipari technikumot Debrecenben végezte, majd Budapesten szerzett építőmérnöki diplomát.

Állami nagyvállalatnál kezdődött azoknak az embereknek a szakmai élete, akik később 1992-ben megalapították saját vállalatukat, az ADEPTUS-t. A vállalat sikerének záloga a baráti léggör, a jó szellemű csapatmunka.

A 70-es, 80-as évekhez képest a magyar építőipar ma európai szinten teljesít. Az ADEPTUS munkáját minősíti, hogy fennállása óta két alkalommal részesült Építőipari Nívódíjban. A nagy szakmai elismerést jelentő nívódíjat először 2001-ben a tolcsvai bor- és szőlőfeldolgozó üzem (Tokaj-Oremus Kft.) építéséért, majd 2006-ban az aggteleki Baradla-barlang Vörös-tó–Jósvafő közötti szakaszának felújításáért, illetve a Vörös-tói látogatóépület kivitelezéséért (konzorcium egyik tagjaként) kapta meg a vállalat.

Fentiekén túlmenően hosszasan sorolhatnánk az elmúlt 15 év alatt felépített létesítményeket, melyek között kórházak, missziós központok, templomok, iskolák, szociális létesítmények szerepelnek.

Az ADEPTUS megalakulása első pillanatától kezdve folytat karitatív tevékenységet is, anyagi lehetőségei függvényében. Gyermekétkeztetést, rákellenes alapítványt, inkubátorházat, az ökumenikus szeretetszolgálatot éppúgy támogatja, mint B.-A.-Z. megye művészeti és kulturális eseményeit, valamint számos sportegyesületet. Ezen túlmenően segítséget nyújtanak munkatársainknak is (a 109 fős létszámból 39 fő felsőfokú végzettséggel rendelkezik), akár egészségügyi probléma, akár lakásfelújítási gondok megoldása terén. Az

ADEPTUS

MéRNÖKI, ÉPÍTŐIPARI és KERESKEDELMI Zrt.

közepes nagyságú vállalkozás, ma már évi több mint 6 milliárd forintos forgalommal. Vezetői jól tudják, mit jelent az emberek számára a segítség, és örömeikre szolgálnak, ha a vállalatnak anyagi lehetősége nyílik egy-egy jó ügy támogatására.

ADEPTUS®

MÉRNÖKI, ÉPÍTŐIPARI ÉS KERESKEDELMI Zrt.

3525 Miskolc, Szepessy u. 3–5.

Telefon: (46) 501-391, 412-706 • Telefax: (46) 501-397, 501-398

E-mail: adeptus.mi@mail.datanet.hu

CÉGÜNK TEVÉKENYSÉGI KÖRE:

Építőipari fővállalkozás • Magasépítés • Mélyépítés
Acélszerkezet-gyártás, -szerelés

E számunk szerzői

Ádám János római katolikus pap, jezsuita szerzetes

Balog Zoltán országgyűlési képviselő, református lelkész

Dr. Demjén Péter jogász, bíró

Fehér Norbert református lelkipásztor, a tetemvári gyülekezet lelkésze

Gróf Lajos újságíró, szerkesztő

Hajdók Judit orgonaművész, orgonakutató, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal orgonareferense

Dr. Kabán Annamária egyetemi docens, Miskolci Egyetem

Lezsák Sándor költő, országgyűlési képviselő, az Országgyűlés alelnöke

Mariscsák István fizikus, a miskolci Fráter György Katolikus Gimnázium igazgatója, a KÉSZ miskolci elnöke

Dr. Mózes Huba irodalomtörténész, ny. egyetemi tanár

Papp András görög katolikus egyetemi lelkész

Dr. Ternyák Csaba egri érsek

Dr. Török László római katolikus pap, egerszalóki plébános

Turcsik Ferenc református egyetemi lelkész

Zsugyel János főiskolai docens, Heller Farkas Főiskola, Budapest

Tartalomjegyzék

- DSIDA JENŐ:** Templomablak (3)
- ASSISI SZENT FERENC:** Canticó di Frate Sole (4)
- A III. Miskolci Nemzeti Estély (5)
- LEZSÁK SÁNDOR:** A múlt erős gyökér... (7)
- BALOG ZOLTÁN:** Az emberi jogok helyzete Magyarországon,
egy évvel a forradalom 50. évfordulója után (10)
- Te mit tettél? (18)
- DEMJÉN PÉTER:** Búcsú egy igaz embertől (23)
- Tisztújító közgyűlés (27)
- PAPP ANDRÁS:** 140 éve született Papp Antal
c. küzikei érsek, tapolcai apát (31)
- FEHÉR RÓBERT:** Advent... (40)
- TURCSIK FERENC:** Várakozás (42)
- TÖRÖK LÁSZLÓ:** A legszentebb keresztény imádság
a zsidó menóra szerkesztésben (45)
- ZSUGYEL JÁNOS:** Luther Márton közgazdasági nézetei (54)
- MÓZES HUBA:** A költő életútja (61)
- KABÁN ANNAMÁRIA:** Három kötet ívén (67)
- HAJDÓK JUDIT:** Az egri bazilika szószékorgonája (72)
- Csókay Károly atya köszöntése (75)
- Lelkileg megérhettem erre a feladatra (79)
- DEMJÉN PÉTER:** A Demjén-család az USA-ban (I.) (87)
- E számunk szerzői (96)